COMISIA
EUROPEANĂ

Bruxelles, 8.6.2023
COM(2023) 309 final

COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU, BANCA CENTRALĂ EUROPEANĂ, COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL REGIUNILOR

Tabloul de bord privind justiția în Uniunea Europeană pentru anul 2023

1. INTRODUCERE

Existența unor sisteme de justiție eficace joacă un rol esențial în punerea în aplicare și asigurarea respectării dreptului Uniunii, precum și în susținerea statului de drept și a altor valori care stau la baza Uniunii Europene și care sunt comune statelor membre. Atunci când aplică dreptul Uniunii, instanțele naționale acționează ca instanțe ale UE. Instanțele naționale, înainte de oricare altele, sunt cele care asigură faptul că drepturile și obligațiile prevăzute de legislația UE sunt puse în aplicare în mod efectiv [articolul 19 din Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE)].

În plus, existența unor sisteme de justiție eficace este esențială și pentru menținerea încrederii reciproce și pentru îmbunătățirea climatului investițional și a sustenabilității creșterii pe termen lung. Acesta este motivul pentru care îmbunătățirea eficienței, a calității și a independenței sistemelor de justiție naționale continuă să fie una dintre prioritățile semestrului european – ciclul anual al UE de coordonare a politicilor economice. Strategia anuală pentru 2023 privind creșterea durabilă ([1]), care stabilește prioritățile de politică economică și de ocupare a forței de muncă pentru UE, confirmă legătura dintre sistemele de justiție eficace și mediul de afaceri din statele membre și o economie în serviciul cetățenilor. Existența unor sisteme de justiție funcționale și pe deplin independente poate avea un impact pozitiv asupra investițiilor și este esențială pentru protecția investițiilor, astfel de sisteme putând contribui, prin urmare, la productivitate și la competitivitate. Acestea sunt, de asemenea, importante pentru asigurarea executării transfrontaliere eficiente a contractelor, a deciziilor administrative, precum și pentru soluționarea litigiilor, aspecte esențiale pentru funcționarea pieței unice ([2]).

În acest context, tabloul de bord privind justiția în UE prezintă o imagine de ansamblu anuală a indicatorilor care se axează pe parametrii esențiali ai unor sisteme de justiție eficace:

- eficiența;
- calitatea și
- independența.

Tabloul de bord 2023 dezvoltă în continuare indicatorii pentru toate cele trei aspecte, inclusiv în ceea ce privește accesul la justiție al persoanelor expuse riscului de discriminare și al persoanelor în vârstă și, din nou, digitalizarea justiției, care a jucat un rol crucial în menținerea funcționării instanțelor în timpul pandemiei de COVID-19 și susținerea redresării lor în urma acesteia, precum și în promovarea, în general, a unor sisteme de justiție eficace și accesibile ([3]). Această ediție a tabloului de bord privind justiția consolidează dimensiunea de afaceri a tuturor celor trei aspecte prin includerea de noi date privind eficiența în domeniul combaterii corupției ([4]), un grafic actualizat privind garanțiile juridice în legătură cu deciziile administrative și continuă să prezinte datele referitoare la încrederea în protecția investițiilor. În cele din urmă, tabloul de bord 2023

---

1 COM(2022) 780 final.

2 A se vedea Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor, Identificarea și înlăturarea barierelor din cadrul pieței unice, COM(2020) 93 final și documentul de lucru însoțitor SWD(2020) 54 final.

3 A se vedea Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor, Digitalizarea justiției în Uniunea Europeană: O panoplie de posibilități, COM(2020) 710 final și documentul de lucru însoțitor SWD(2020) 540 final.

4 La 3 mai 2023, Comisia Europeană a adoptat un pachet anticorupție, inclusiv o propunere de directivă privind combaterea corupției prin intermediul dreptului penal. Propunerea de directivă privind combaterea corupției COM(2023) 234 final și Comunicarea comună privind lupta împotriva corupției JOIN(2023) 12 final.

prezintă modul în care sistemele de justiție și-au început redresarea în urma efectelor pandemiei de COVID-19 asupra eficienței sistemelor de justiție.

– Ciclul anual privind statul de drept —

După cum s-a anunțat în orientările politice ale președintei von der Leyen, Comisia a instituit un ciclu anual cuprinzător privind statul de drept în vederea aprofundării monitorizării situației din statele membre. Ciclul privind statul de drept va acționa ca instrument cu rol preventiv, aprofundând dialogul și conștientizarea comună a aspectelor legate de statul de drept. În centrul noului ciclu se află raportul anual privind statul de drept, care furnizează o sinteză a evoluțiilor semnificative – atât pozitive, cât și negative – la nivelul tuturor statelor membre și al Uniunii în ansamblul său. Rapoartele, inclusiv ediția din 2022, publicată la 13 iulie 2022, se bazează pe diverse surse, inclusiv pe tabloul de bord privind justiția în UE ([5]). În plus, astfel cum a anunțat președinta von der Leyen în discursul său privind starea Uniunii din 2021, Raportul din 2022 privind statul de drept include recomandări adresate statelor membre. Tabloul de bord privind justiția în Uniunea Europeană pentru anul 2023 a fost dezvoltat în continuare pentru a reflecta, de asemenea, nevoia de informare comparativă suplimentară identificată în contextul elaborării raportului din 2022 privind statul de drept, cu scopul de a susține în continuare rapoartele privind statul de drept, inclusiv în domeniul combaterii corupției.

Ce este tabloul de bord privind justiția în UE?

Tabloul de bord privind justiția în UE este un instrument anual de informare comparativă. Scopul său este să ajute Uniunea și statele membre să îmbunătățească eficacitatea propriilor sisteme naționale de justiție, furnizându-le date obiective, fiabile și comparabile cu privire la o serie de indicatori relevanți pentru evaluarea (i) eficienței, a (ii) calității și a (iii) independenței sistemelor de justiție în toate statele membre. Tabloul de bord nu prezintă o clasificare generală unică, ci oferă o imagine de ansamblu asupra modului de funcționare a tuturor sistemelor de justiție, pe baza unor indicatori de interes comun și a relevanței pentru toate statele membre.

Acesta nu promovează un anumit tip de sistem de justiție și tratează toate statele membre pe picior de egalitate.

Eficiența, calitatea și independența sunt parametri esențiali ai unui sistem de justiție eficace, oricare ar fi modelul sistemului național de justiție sau tradiția juridică pe care se întemeiază. Figurile referitoare la acești trei parametri ar trebui să fie coroborate, deoarece toți trei sunt adesea interconectați (inițiativele menite să îmbunătățească un parametru pot avea o influență asupra altuia).

Tabloul de bord prezintă în principal indicatorii privind cauzele în materie civilă, comercială și de contencios administrativ, precum și, sub rezerva disponibilității datelor, anumite cauze în materie penală (de exemplu, cauze privind spălarea banilor judecate de tribunalele de primă instanță), pentru a ajuta statele membre în eforturile lor de a crea un mediu mai eficient, mai favorabil investițiilor, precum și afacerilor și mai orientat către cetățeni. Tabloul de bord este un instrument comparativ care evoluează în cursul dialogului cu statele membre și cu Parlamentul European ([6]). Obiectivul său este de a identifica parametrii esențiali ai unui sistem de justiție eficace și de a furniza date anuale relevante.

Care este metodologia utilizată pentru tabloul de bord privind justiția în UE?

Tabloul de bord utilizează diverse surse de informații. Comisia Europeană pentru Eficiența Justiției (CEPEJ) din cadrul Consiliului Europei, cu care Comisia a încheiat un contract pentru realizarea unui studiu anual specific, furnizează o mare parte a datelor cantitative. Datele corespund perioadei 2012-2021 și au

[5] https://commission.europa.eu/publications/2022-rule-law-report-communication-and-country-chapters_ro.

[6] De exemplu, Rezoluția Parlamentului European din 29 mai 2018 referitoare la tabloul de bord al UE pe 2017 privind justiția [P8_TA(2018)0216].

fost furnizate de statele membre în conformitate cu metodologia CEPEJ. Studiul prezintă totodată observații detaliate și fișe informative pe țări, care oferă mai multe informații contextuale. Acestea ar trebui să fie interpretate împreună cu figurile ([7]).

Datele colectate de CEPEJ cu privire la durata procedurilor indică durata lichidării stocului de cauze pendinte, care este durata calculată a procedurilor judiciare (pe baza raportului dintre cauzele pendinte și cele soluționate). Datele privind eficiența instanțelor și a autorităților administrative în aplicarea dreptului Uniunii în anumite domenii indică durata medie a procedurilor rezultată din durata efectivă a cauzelor aflate pe rolul instanțelor. Trebuie remarcat faptul că durata procedurilor judiciare poate să varieze semnificativ de la o zonă la alta pe teritoriul unui stat membru, în special în centrele urbane unde activitățile comerciale ar putea avea ca rezultat creșterea volumului de cauze.

Alte surse de date care se referă la perioada 2012-2022 sunt: grupul de persoane de contact pentru sistemele naționale de justiție ([8]), Rețeaua Europeană a Consiliilor Judiciare (RECJ) ([9]), Rețeaua președinților Curților Supreme de Justiție ale UE (NPSJC) ([10]), Asociația Consiliilor de Stat și a Jurisdicțiilor Administrative Supreme din Uniunea Europeană (ACA-Europe) ([11]), Consiliul Barourilor și al Societăților de Drept din Europa (CCBE) ([12]), Rețeaua europeană în domeniul concurenței (REC) ([13]), Comitetul pentru comunicații (COCOM) ([14]), Observatorul European al Încălcărilor Drepturilor de Proprietate Intelectuală ([15]), Rețeaua de cooperare pentru protecția consumatorilor (CPC) ([16]), Grupul de experți privind

---

7 https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_ro.

8 Pentru a ajuta la pregătirea tabloului de bord privind justiția în UE și pentru a promova schimbul de bune practici în ceea ce privește eficacitatea sistemelor de justiție, Comisia a solicitat statelor membre să desemneze două persoane de contact, una din cadrul sistemului judiciar și cealaltă din cadrul Ministerului Justiției. Acest grup informal se reunește cu regularitate.

9 RECJ reunește instituțiile naționale din statele membre care sunt independente de organul executiv și de cel legislativ și care sunt responsabile cu sprijinirea sistemului judiciar în înfăptuirea independentă a actului de justiție: https://www.encj.eu/.

10 NPSJC oferă un forum prin intermediul căruia instituțiile europene au oportunitatea de a solicita avizul curților supreme și le aduce mai aproape prin încurajarea discuțiilor și a schimbului de idei: http://network-presidents.eu/.

11 ACA-Europe este formată din Curtea de Justiție a Uniunii Europene și din Consiliile de Stat sau jurisdicțiile administrative supreme din toate statele membre ale Uniunii Europene: http://www.juradmin.eu/index.php/en/.

12 CCBE reprezintă barourile și societățile de drept europene în interesul lor comun în fața instituțiilor europene și a altor instituții internaționale. Acesta asigură în mod regulat legătura dintre membrii săi și instituțiile europene, organizațiile internaționale și alte organizații juridice din întreaga lume: https://www.ccbe.eu/.

13 REC a fost înființată ca forum de discuții și cooperare între autoritățile europene din domeniul concurenței în cazurile în care se aplică articolele 101 și 102 din Tratatul privind funcționarea UE (TFUE). REC constituie cadrul pentru mecanismele de cooperare strânsă prevăzute de Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului. Comisia și autoritățile naționale în domeniul concurenței din toate statele membre ale UE cooperează prin intermediul REC: http://ec.europa.eu/competition/ecn/index_en.html.

14 COCOM este alcătuit din reprezentanți ai statelor membre ale UE. Rolul său principal este de a emite un aviz cu privire la proiectele de măsuri pe care Comisia intenționează să le adopte în domeniul pieței digitale: https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/communications-committee.

15 Observatorul European al Încălcărilor Drepturilor de Proprietate Intelectuală reprezintă o rețea de experți și părți interesate de specialitate. Acesta este alcătuit din reprezentanți ai sectoarelor public și privat, care colaborează în cadrul unor grupuri de lucru active: https://euipo.europa.eu/ohimportal/en/web/observatory/home.

16 CPC este o rețea de autorități naționale responsabile cu aplicarea legislației UE în domeniul protecției consumatorilor în statele membre ale UE și în țările SEE: http://ec.europa.eu/internal_market/scoreboard/performance_by_governance_tool/consumer_protection_cooperation_network/index_en.htm.

spălarea banilor și finanțarea terorismului (EGMLTF) ([17]), Eurostat ([18]), Rețeaua Europeană de Formare Judiciară (EJTN) ([19]) și punctele de contact naționale de combatere a corupției ([20]).

De-a lungul anilor, metodologia utilizată pentru tabloul de bord a fost dezvoltată în continuare și perfecționată în strânsă cooperare cu grupul de persoane de contact pentru sistemele naționale de justiție ale statelor membre, în special prin elaborarea unui chestionar (actualizat anual) și colectarea de date cu privire la anumite aspecte ale funcționării sistemelor de justiție.

Disponibilitatea datelor, în special în ceea ce privește indicatorii referitori la eficiența sistemelor de justiție, continuă să se îmbunătățească. Aceasta este o consecință a faptului că multe state membre au investit în capacitatea lor de a produce statistici judiciare mai bune. Situațiile în care există în continuare dificultăți în ceea ce privește colectarea sau furnizarea de date se explică fie prin capacități statistice insuficiente, fie prin faptul că respectivele categorii naționale pentru care se colectează date nu corespund exact cu cele utilizate în cadrul tabloului de bord. Doar în foarte puține cazuri, lacunele în materie de date sunt cauzate de absența contribuțiilor autorităților naționale. Comisia continuă să încurajeze statele membre să reducă și mai mult aceste lacune în materie de date.

Cum contribuie tabloul de bord privind justiția în Uniunea Europeană la semestrul european și care este legătura cu Mecanismul de redresare și reziliență (MRR)?

Tabloul de bord furnizează elemente pentru evaluarea eficienței, a calității și a independenței sistemelor naționale de justiție. Astfel, urmărește să ajute statele membre să sporească eficacitatea sistemelor naționale de justiție. Prin compararea informațiilor privind sistemele de justiție ale statelor membre, tabloul de bord facilitează identificarea celor mai bune practici și a deficiențelor, precum și monitorizarea provocărilor și a progreselor înregistrate. În contextul semestrului european se efectuează evaluări specifice fiecărei țări prin dialog bilateral cu autoritățile naționale și părțile interesate în cauză. În cazul în care deficiențele identificate au o importanță macroeconomică, analiza din cadrul semestrului european poate determina Comisia să propună Consiliului să adopte recomandări specifice fiecărei țări în vederea îmbunătățirii sistemelor naționale de justiție din statele membre individuale ([21]). MRR a pus la dispoziție peste 737 de miliarde EUR sub formă de împrumuturi și sprijin financiar nerambursabil, din care fiecare stat membru ar trebui să aloce cel puțin 20 % tranziției digitale și minimum 37 % măsurilor care contribuie la obiectivele climatice. Până în prezent, reformele și investițiile propuse de statele membre au depășit aceste obiective, cheltuielile digitale fiind estimate la 26 %, iar cheltuielile legate de climă la aproximativ 40 %. MRR oferă ocazia de a aborda recomandările specifice fiecărei țări referitoare la sistemele naționale de justiție și de a accelera eforturile naționale de finalizare a transformării digitale a sistemelor de justiție. Plățile către statele membre în cadrul Mecanismului de redresare și reziliență bazat pe performanță sunt condiționate de îndeplinirea obiectivelor de etapă și a țintelor. Până în prezent, au fost introduse 6 000 de obiective de etapă și ținte,

[17] EGMLTF se reunește în mod regulat pentru a face schimb de opinii și pentru a ajuta Comisia să definească politici și să elaboreze legislație nouă privind combaterea spălării banilor și a finanțării terorismului: http://ec.europa.eu/justice/civil/financial-crime/index_en.htm.

[18] Eurostat este Oficiul de Statistică al Uniunii Europene: http://ec.europa.eu/eurostat/about/overview.

[19] EJTN este principala platformă și principalul promotor în ceea ce privește acțiunile de formare și schimbul de cunoștințe despre sistemul judiciar european: https://www.ejtn.eu/en/.

[20] Comisia susține un grup neoficial de persoane de contact responsabile de combaterea corupției. A se vedea, de asemenea, https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/corruption/how-eu-helps-member-states-fight-corruption_en.

[21] În contextul semestrului european, pe baza propunerii Comisiei, Consiliul a adresat recomandări specifice fiecărei țări privind sistemul de justiție unui număr de șapte state membre în 2019 (HR, IT, CY, HU, MT, PT și SK) și opt state membre în 2020 (HR, IT, CY, HU, MT, PL, PT și SK). De asemenea, Comisia monitorizează reformele judiciare din BG și RO în cadrul mecanismului de cooperare și de verificare. În 2021 nu au existat recomandări specifice fiecărei țări din cauza proceselor MRR aflate în desfășurare. În 2022, două state membre (PL și HU) au primit recomandări specifice fiecărei țări referitoare la independența sistemului judiciar.

dintre care aproximativ două treimi sunt investiții, iar o treime sunt reforme. În acest context, Comisia a trebuit să evalueze dacă se preconizează că planurile de redresare și reziliență (PNNR) ale statelor membre vor contribui la abordarea în mod eficace a tuturor provocărilor sau a unei serii semnificative a provocărilor identificate în recomandările relevante specifice fiecărei țări, sau a provocărilor identificate în alte documente relevante adoptate de Comisie în cadrul contextului semestrului european ([22]). În urma cererilor de plată din partea statelor membre și a evaluărilor pozitive ale Comisiei cu privire la îndeplinirea satisfăcătoare a obiectivelor de etapă și a țintelor respective, în ultimii ani au fost plătite statelor membre granturi și împrumuturi în cadrul MRR în valoare totală de 144,08 miliarde EUR. Cu toate acestea, până în prezent, îndeplinirea a 92 % din obiectivele de etapă și ținte nu a fost încă evaluată de Comisie.

De ce este importantă eficacitatea sistemelor de justiție pentru un mediu de afaceri favorabil investițiilor?

Sistemele de justiție eficace, care respectă statul de drept, au un impact economic pozitiv, ceea ce este deosebit de relevant în contextul semestrului european și al Mecanismului de redresare și reziliență. Acolo unde și atunci când sistemele judiciare garantează exercitarea drepturilor, creditorii sunt mai predispuși să acorde împrumuturi, întreprinderile au mai multă încredere, comportamentul oportunist al acestora este descurajat, costurile aferente tranzacțiilor se reduc și întreprinderile inovatoare sunt mai dispuse să investească. În fapt, un sistem de justiție eficace este esențial pentru o creștere economică susținută. Acesta poate face posibilă îmbunătățirea climatului de afaceri, stimularea inovării, atragerea investițiilor străine directe, asigurarea veniturilor fiscale, precum și sprijinirea creșterii economice. Beneficiile bunei funcționări a sistemelor de justiție naționale asupra economiei sunt confirmate de o paletă largă de studii și de lucrări de specialitate, elaborate inclusiv de Fondul Monetar Internațional (FMI) ([23]), Banca Centrală Europeană (BCE) ([24]), Rețeaua Europeană a Consiliilor Judiciare ([25]), Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) ([26]), Forumul Economic Mondial ([27]) și Banca Mondială ([28]).

---

[22] Articolul 19 alineatul (3) litera (b) și articolul 24 alineatele (3) și (5) din Regulamentul (UE) 2021/241 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 februarie 2021 de instituire a Mecanismului de redresare și reziliență, JO L 57, 18.2.2021, p. 17.

[23] FMI, Regional Economic Outlook, noiembrie 2017, *Europe: Europe Hitting its Stride*, („Europa: Europa își intră în ritm”), p. xviii, p. 40, 70: https://www.imf.org/~/media/Files/Publications/REO/EUR/2017/November/eur-booked-print.ashx?la=en.

[24] BCE, *Structural policies in the euro area* („Politici structurale în zona euro”), iunie 2018, seria Caietelor de studii ocazionale nr. 210 ale BCE: https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op210.en.pdf?3db9355b1d1599799aa0e475e5624651.

[25] Rețeaua Europeană a Consiliilor Judiciare și Centrul Montaigne pentru statul de drept și administrarea justiției din cadrul Universității din Utrecht, *Economic value of the judiciary – A pilot study for five countries on volume, value and duration of large commercial cases* („Valoarea economică a sistemului judiciar – Un studiu-pilot pentru cinci țări privind volumul, valoarea și durata cauzelor comerciale la scară largă”, iunie 2021: https://pgwrk-websitemedia.s3.eu-west-1.amazonaws.com/production/pwk-web-encj2017-p/Reports/Economic%20value%20of%20te%20judiciary%20-%20pilot%20study.pdf.

[26] A se vedea, de exemplu, *What makes civil justice effective?* („Cum se definește o justiție civilă eficace?”) – Note privind politicile Departamentului Economic al OCDE, ediția din 18 iunie 2013 și *The Economics of Civil Justice: New Cross-Country Data and Empirics* („Aspectele economice ale justiției civile: noi date și dovezi empirice transnaționale”) – Documente de lucru ale Departamentului Economic al OCDE, nr. 1060.

[27] Forumul Economic Mondial, *The Global Competitiveness Report 2019* („Raportul privind competitivitatea globală pentru 2019”), octombrie 2019: https://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2019.

[28] Banca Mondială, *World Development Report 2017: Governance and the Law, Chapter 3: The role of law* („Raportul pe 2017 privind dezvoltarea mondială: guvernanța și dreptul, capitolul 3: Rolul dreptului”), p. 83, 140: http://www.worldbank.org/en/publication/wdr2017.

Un studiu a constatat o corelație puternică între reducerea duratei procedurilor judiciare [măsurată ca durată a lichidării stocului de cauze pendinte ([29])] și rata de creștere a numărului de întreprinderi ([30]) și că un procent mai mare – cu 1 % – de întreprinderi care percep sistemul de justiție ca fiind independent este corelat cu creșteri mai mari ale cifrei de afaceri și ale productivității întreprinderilor ([31]).

Mai multe sondaje au evidențiat, de asemenea, importanța eficienței sistemelor de justiție naționale pentru întreprinderi. De exemplu, într-un sondaj, 93 % din întreprinderile mari au răspuns că examinează în permanență și în mod sistematic situația statului de drept (inclusiv independența instanțelor) din țările în care investesc ([32]). Într-un alt sondaj, peste jumătate dintre întreprinderile mici și mijlocii (IMM-uri) au răspuns că durata excesivă și costurile procedurilor judiciare au fost principalele motive pentru care respectivele întreprinderi nu au inițiat proceduri judiciare pentru încălcarea drepturilor de proprietate intelectuală (DPI) ([33]). Comunicările Comisiei privind *Identificarea și înlăturarea barierelor din cadrul pieței unice* ([34]) și *Planul de acțiune pentru asigurarea respectării normelor privind piața unică* ([35]) oferă, de asemenea, informații cu privire la importanța unor sisteme de justiție eficace pentru funcționarea pieței unice, în special pentru întreprinderi.

Cum susține Comisia punerea în aplicare a reformelor corespunzătoare în domeniul justiției prin intermediul asistenței tehnice?

Statele membre pot apela la asistența tehnică a Comisiei, disponibilă prin intermediul Direcției Generale Sprijin pentru Reforme Structurale (DG REFORM) în cadrul Instrumentului de sprijin tehnic (IST) ([36]), cu un buget total de 864,4 milioane EUR pentru perioada 2021-2027. Începând din 2021, IST sprijină proiecte legate direct de eficacitatea justiției, cum ar fi digitalizarea justiției, reformele hărților judiciare sau îmbunătățirea accesului la justiție. În plus, IST vine în completarea altor instrumente, și anume MRR,

---

29 Indicatorul „durata lichidării stocului de cauze pendinte” reprezintă numărul de cauze nesoluționate împărțit la numărul de cauze soluționate la sfârșitul anului înmulțit cu 365 (de zile). Este un indicator standard elaborat de Comisia Europeană pentru Eficiența Justiției (CEPEJ) din cadrul Consiliului Europei: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/default_en.asp.

30 Vincenzo Bove și Leandro Elia, *The judicial system and economic development across EU Member States* („Sistemul judiciar și dezvoltarea economică în statele membre ale UE”), raportul tehnic al JRC, EUR 28440 EN, Oficiul pentru Publicații al UE, Luxemburg, 2017: http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC104594/jrc104594__2017_the_judicial_system_and_economic_development_across_eu_member_states.pdf.

31 *Idem.*

32 The Economist Intelligence Unit, *Risk and Return – Foreign Direct Investment and the Rule of Law* („Riscuri și câștiguri: investițiile străine directe și statul de drept”), 2015 http://www.biicl.org/documents/625_d4_fdi_main_report.pdf p. 22.

33 Oficiul Uniunii Europene pentru Proprietate Intelectuală (EUIPO), tabloul de bord pe anul 2016 privind proprietatea intelectuală (PI) a IMM-urilor: https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/sme_scoreboard_study_2016/Executive-summary_en.pdf.

34 COM(2020) 93 final și SWD(2020) 54 final.

35 Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor intitulată *Plan de acțiune pe termen lung pentru o mai bună implementare și asigurare a respectării normelor privind piața unică*, COM(2020) 94 final; a se vedea în special acțiunile 4, 6 și 18.

36 https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/funding-opportunities/funding-programmes/overview-funding-programmes/structural-reform-support-programme-srsp_en.
Regulamentul privind IST a fost adoptat în martie 2021. Potrivit articolului 5, scopul său este de a sprijini: „...reforma instituțională și funcționarea eficientă și orientată spre servicii a administrației publice și a guvernării electronice, simplificarea normelor și a procedurilor, auditarea, creșterea capacității de absorbție a fondurilor din partea Uniunii, promovarea cooperării administrative, **respectarea statului de drept, reforma sistemului de justiție**, consolidarea capacităților autorităților de concurență și antitrust, consolidarea controlului financiar și consolidarea luptei împotriva fraudei, a corupției și a spălării banilor” (subliniere adăugată).

întrucât poate sprijini statele membre în ceea ce privește punerea în aplicare a planurilor lor de redresare și reziliență. Planurile de redresare și reziliență includ, printre altele, acțiuni legate de eficientizarea justiției: digitalizarea justiției, reducerea stocului de cauze restante și îmbunătățirea gestionării instanțelor și a cauzelor.

Cum sprijină programul „Justiție" eficacitatea sistemelor de justiție?

Cu un buget total de aproximativ 305 milioane EUR pentru perioada 2021-2027, programul „Justiție" sprijină dezvoltarea în continuare a spațiului european de justiție bazat pe statul de drept, inclusiv independența, calitatea și eficiența sistemului de justiție, precum și pe recunoașterea și încrederea reciprocă și cooperarea judiciară. În 2022, aproximativ 42,5 milioane EUR au fost alocate pentru finanțarea proiectelor și a altor activități în cadrul celor trei obiective specifice ale programului:

- 11,4 milioane EUR au fost alocate pentru a promova cooperarea judiciară în materie civilă și penală și pentru a contribui la aplicarea instrumentelor UE în mod eficace și coerent și la asigurarea respectării acestora, precum și la sprijinirea statelor membre pentru conectarea lor la sistemul ECRIS-TCN;
- 16,6 milioane EUR au fost alocate pentru a sprijini formarea profesioniștilor din domeniul justiției cu privire la dreptul civil, penal și al drepturilor fundamentale al UE, la sistemele juridice ale statelor membre și la statul de drept;
- 14,5 milioane EUR au fost alocate pentru a promova accesul la justiție (inclusiv e-justiția), drepturile victimelor și drepturile persoanelor suspectate sau acuzate de infracțiuni, precum și pentru a sprijini dezvoltarea și utilizarea instrumentelor digitale și întreținerea și extinderea portalului e-justiție (asigurând complementaritatea cu programul Europa digitală).

De ce monitorizează Comisia digitalizarea sistemelor naționale de justiție?

Digitalizarea justiției este elementul esențial pentru creșterea eficacității sistemelor de justiție și reprezintă un instrument extrem de eficient de îmbunătățire și facilitare a accesului la justiție. Pandemia de COVID-19 a adus în prim-plan necesitatea accelerării de către statele membre a reformelor de modernizare în acest domeniu.

Începând din 2013, tabloul de bord privind justiția în UE a inclus anumite informații comparative cu privire la digitalizarea justiției în statele membre, de exemplu în domenii precum accesul online la hotărârile judecătorești sau depunerea și urmărirea online a acțiunilor.

Comunicarea Comisiei intitulată *Digitalizarea justiției în Uniunea Europeană – O panoplie de posibilități* ([37]), adoptată în decembrie 2020, prezintă o strategie menită să îmbunătățească accesul la justiție și funcționarea eficace a sistemelor de justiție prin utilizarea tehnologiei. După cum s-a subliniat în comunicare, o serie de indicatori suplimentari au fost incluși în tabloul de bord privind justiția în Uniunea Europeană începând cu 2021. Scopul este de a asigura o monitorizare cuprinzătoare, aprofundată și promptă a domeniilor în care s-au înregistrat progrese și a dificultăților întâmpinate de statele membre în contextul eforturilor de digitalizare a sistemelor lor de justiție.

2. CONTEXTUL: EVOLUȚII ALE REFORMELOR JUSTIȚIEI ÎN 2022

În 2022, un număr mare de state membre și-au continuat eforturile de îmbunătățire a eficienței sistemelor lor de justiție. Figura 1 prezintă o imagine de ansamblu actualizată a măsurilor adoptate și planificate în mai multe domenii operaționale ale sistemelor de justiție din statele membre implicate în reformarea sistemelor lor de justiție.

[37] COM(2020) 710 final.

Figura 1: Activitatea legislativă și de reglementare cu privire la sistemele de justiție în 2022 *(măsuri adoptate/inițiative în curs de negociere în fiecare stat membru) [sursa: Comisia Europeană ([38])]*

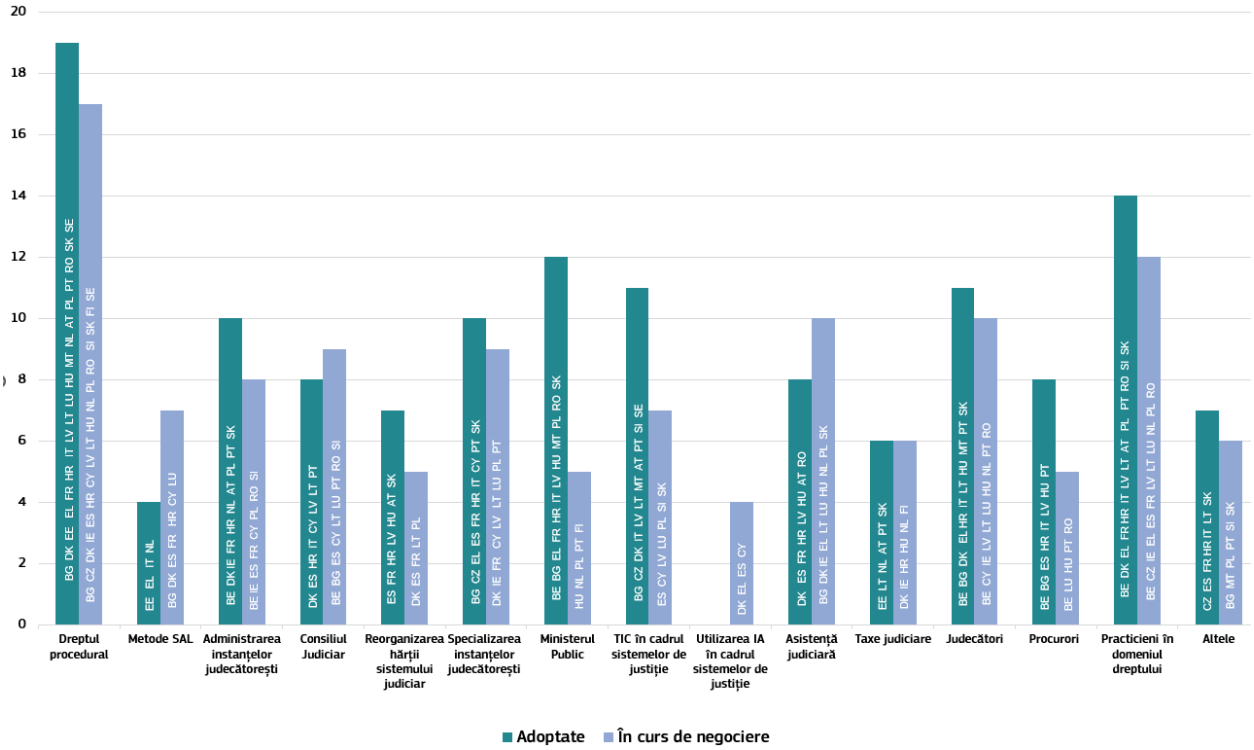

În 2022, dreptul procedural a continuat să reprezinte un domeniu de interes deosebit în multe state membre, cu un volum semnificativ de activități legislative în curs sau planificate. Volumul activităților legate de reformele privind statutul judecătorilor, de normele pentru membrii profesiilor juridice, precum și de normele pentru ministerul public a fost, de asemenea, semnificativ. În urma procesului de introducere a actelor legislative privind utilizarea tehnologiei informației și comunicațiilor (TIC) într-o serie de state membre în 2021, un număr mare de propuneri de acte legislative au fost adoptate în 2022. Ritmul susținut înregistrat în anii precedenți privind adoptarea măsurilor în domeniul administrării instanțelor a continuat în 2022. Patru state membre plănuiesc să utilizeze inteligența artificială în cadrul sistemelor lor de justiție, însă în 2022 nu a fost adoptat niciun act legislativ. Imaginea de ansamblu confirmă observația potrivit căreia reformele justiției necesită timp – uneori câțiva ani – de la anunțarea lor și până la adoptarea măsurilor legislative și de reglementare, respectiv până la punerea în aplicare a acestora.

[38] Aceste informații au fost colectate în cooperare cu Grupul de persoane de contact pentru sistemele de justiție naționale și acoperă 26 de state membre. DE a explicat faptul că există o serie de reforme judiciare în curs, domeniul de aplicare și amploarea procesului de reformă putând varia însă în cele 16 landuri.

3. PRINCIPALELE CONSTATĂRI ALE TABLOULUI DE BORD PRIVIND JUSTIȚIA ÎN UE PENTRU ANUL 2023

Eficiența, calitatea și independența sunt principalii parametri ai unui sistem de justiție eficace, iar tabloul de bord prezintă indicatori pentru toți acești trei parametri.

3.1. Eficiența sistemelor de justiție

Tabloul de bord prezintă indicatori pentru eficiența procedurilor în domeniile largi de drept civil, comercial și administrativ și în domenii specifice în care autoritățile administrative și instanțele judecătorești aplică dreptul Uniunii ([39]).

Indicatorii de eficiență din 2021, în special numărul de cauze noi, rata de soluționare a cauzelor și durata lichidării stocului de cauze pendinte, arată primele semne de redresare în urma impactului pandemiei de COVID-19, care a afectat statele membre în moduri diferite (de exemplu, în ceea ce privește momentul apariției sau gravitatea)([40]).

3.1.1. Evoluții în ceea ce privește volumul de cauze

Numărul de cauze din sistemele de justiție naționale a scăzut semnificativ în trei state membre, comparativ cu anul precedent, în timp ce în patru state membre a crescut sau în 14 a rămas stabil. În general, variază în continuare semnificativ de la un stat membru la altul (figura 2). Aceasta este o mărturie a cât de important este să se acorde în continuare atenție evoluției numărului de cauze în vederea asigurării eficacității sistemelor de justiție.

Figura 2: Numărul de noi cauze civile, comerciale, de contencios administrativ și de altă natură în 2012, 2019-2021 (*) *în prima instanță/la 100 de locuitori) [sursa: studiul CEPEJ ([41])]*

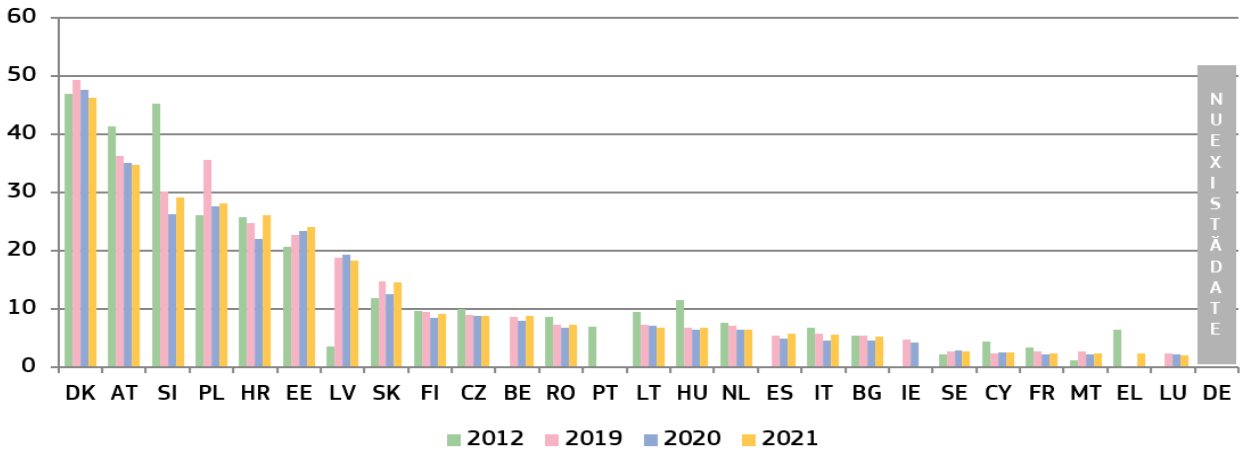

[39] Punerea în aplicare a hotărârilor judecătorești este, de asemenea, importantă pentru eficiența unui sistem de justiție. Cu toate acestea, datele comparabile nu sunt disponibile pe scară largă.

[40] În IT, încetinirea temporară a activității judiciare din cauza măsurilor restrictive stricte de combatere a pandemiei de COVID-19 a afectat durata lichidării stocului de cauze pendinte. Mai multe detalii privind situația fiecărui stat membru în parte sunt prezentate în studiul privind funcționarea sistemelor judiciare din statele membre ale UE în 2021 – profiluri de țară, realizat pentru Comisie de Secretariatul CEPEJ: https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/effective-justice/eu-justice-scoreboard_ro.

[41] Studiul privind funcționarea sistemelor judiciare din statele membre ale UE în 2021, realizat pentru Comisie de Secretariatul CEPEJ: https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/effective-justice/eu-justice-scoreboard_ro.

(*) Conform metodologiei CEPEJ, această categorie include toate cauzele litigioase și nelitigioase civile și comerciale, cauzele nelitigioase privind cartea funciară și registrul comerțului, cauzele privind alte registre, alte cauze nelitigioase, cauzele de contencios administrativ și alte cauze non-penale.

Figura 3: Numărul de noi cauze litigioase civile și comerciale în 2012, 2019-2021 (*) *(în prima instanță/la 100 de locuitori) (sursa: studiul CEPEJ)*

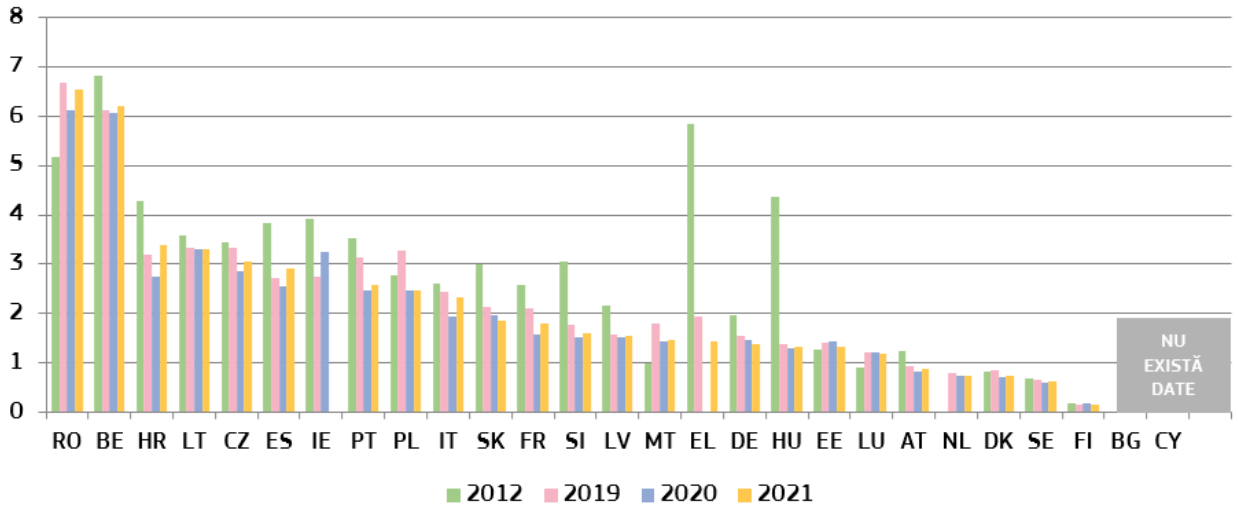

*(*) Conform metodologiei CEPEJ, cauzele litigioase civile/comerciale se referă la litigii între părți, de exemplu litigiile legate de contracte. Cauzele civile/comerciale nelitigioase se referă la procedurile necontestate, de exemplu, ordine de plată necontestate. Au fost raportate modificări ale metodologiei în **EL** și **SK**. Datele pentru **NL** includ cauzele nelitigioase.*

Figura 4: Numărul de noi cauze de contencios administrativ în 2012, 2019-2021 (*) *(în prima instanță/la 100 de locuitori) (sursa: studiul CEPEJ)*

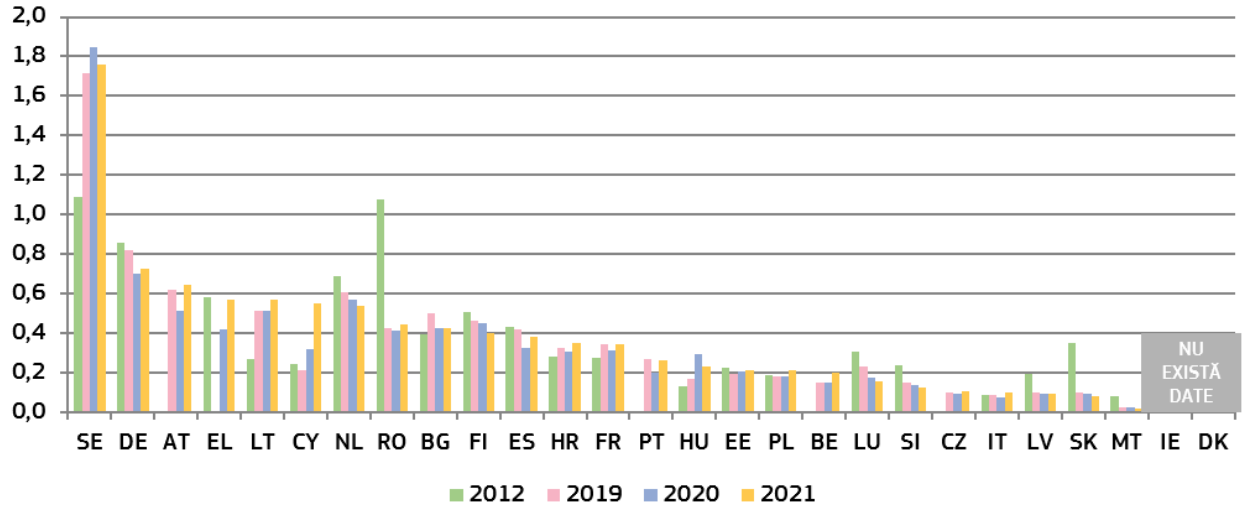

*(*) Conform metodologiei CEPEJ, cauzele de contencios administrativ se referă la litigii între persoane fizice și autoritățile locale, regionale sau naționale. **DK** și **IE** nu înregistrează cauzele de contencios administrativ separat. În 2018, în **RO** au fost eliminate din procedura judiciară unele proceduri administrative. Au fost raportate modificări ale metodologiei în **EL**, **SK** și **SE**. În **SE**, cauzele în domeniul migrației au fost incluse în cauzele de contencios administrativ (cu aplicare retroactivă pentru 2017).*

3.1.2. Date generale privind eficiența

Indicatorii referitori la eficiența procedurilor în domeniile ample ale dreptului civil, comercial și administrativ sunt: (i) durata estimată a procedurilor (durata lichidării stocului de cauze pendinte), (ii) rata de soluționare a cauzelor și (iii) numărul de cauze pendinte.

– Durata estimată a procedurilor –

Durata procedurilor reprezintă timpul (în zile) necesar, conform estimărilor, pentru soluționarea unei cauze în instanță, ceea ce înseamnă timpul necesar pentru ca organul jurisdicțional să pronunțe o hotărâre în primă instanță. Indicatorul „durata lichidării stocului de cauze pendinte" reprezintă numărul de cauze nesoluționate împărțit la numărul de cauze soluționate la sfârșitul anului înmulțit cu 365 (de zile) ([42]). Acesta implică un calcul cantitativ, estimând timpul minim necesar unei instanțe pentru a soluționa o cauză, în condițiile curente de lucru. Cu cât este mai mare valoarea sa, cu atât este mai mare probabilitatea ca instanța să aibă nevoie de o durată mai mare de timp pentru a pronunța o decizie. Figurile se referă, în cea mai mare parte, la proceduri în primă instanță și compară, în cazul în care sunt disponibile, datele din 2012, 2019, 2020 și 2021 ([43]). Figurile 7 și 9 arată durata lichidării stocului de cauze pendinte în 2021 pentru cauzele litigioase civile și comerciale și cauzele de contencios administrativ de la toate instanțele judecătorești.

Figura 5: Timpul estimat necesar pentru soluționarea <u>cauzelor civile, comerciale, de contencios administrativ și de altă natură în 2012, 2019-2021</u> (*) *(în prima instanță/în zile) (sursa: studiul CEPEJ)*

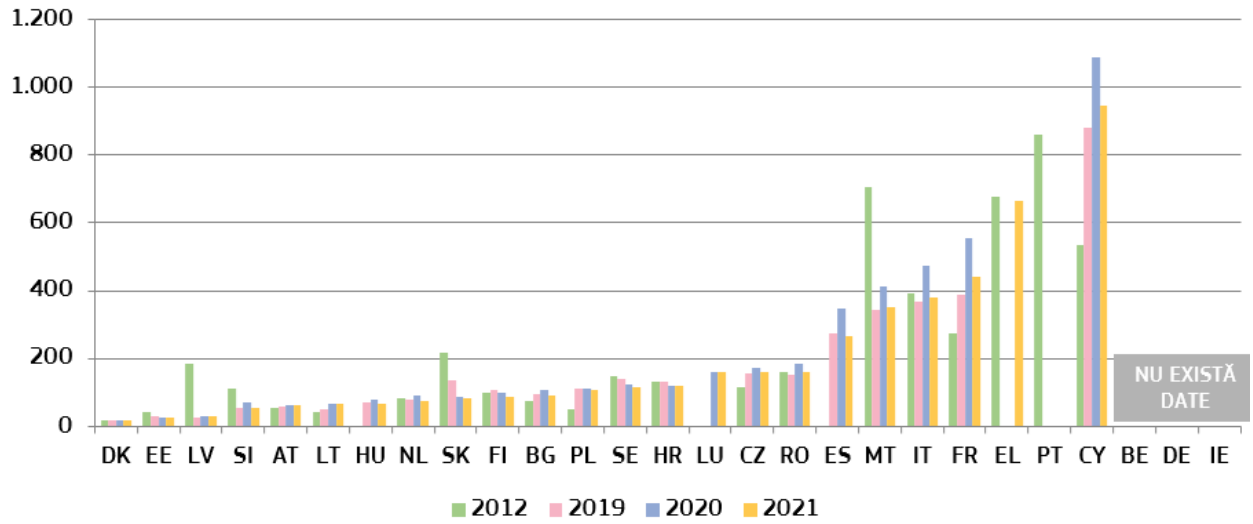

*(*) Conform metodologiei CEPEJ, această categorie include toate cauzele litigioase și nelitigioase civile și comerciale, cauzele nelitigioase privind cartea funciară și registrul comerțului, cauzele privind alte registre, alte cauze nelitigioase, cauzele de contencios administrativ și alte cauze non-penale. Au fost raportate modificări ale metodologiei în **SK**. Cauzele pendinte includ toate instanțele din **CZ** și, până în 2016, din **SK**. **LV**: scăderea semnificativă se datorează reformei sistemului judiciar, verificărilor efectuate în vederea identificării erorilor și operațiunilor de curățare a datelor din sistemul informațional.*

[42] Durata procedurilor, rata de soluționare a cauzelor și numărul de cauze pendinte sunt indicatori standard definiți de CEPEJ: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/default_en.asp.

[43] Anii s-au ales astfel încât să se păstreze perspectiva de opt ani, anul 2012 fiind anul de referință, evitându-se totodată supraaglomerarea figurilor. Datele pentru 2010, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017 și 2018 sunt disponibile în raportul CEPEJ.

Figura 6: Timpul estimat necesar pentru soluționarea <u>cauzelor litigioase civile și comerciale în primă instanță în 2012, 2019-2021</u> (*) *(în prima instanță/în zile) (sursa: studiul CEPEJ)*

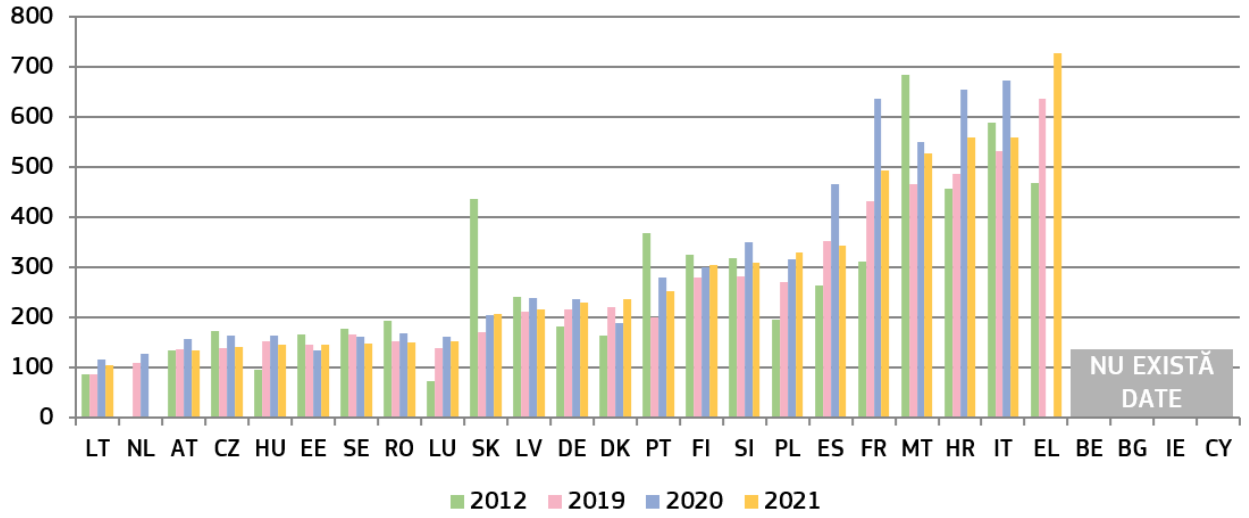

*(*) Conform metodologiei CEPEJ, cauzele litigioase civile/comerciale se referă la litigii între părți, de exemplu litigiile legate de contracte. Cauzele civile/comerciale nelitigioase se referă la procedurile necontestate, de exemplu, ordine de plată necontestate. Au fost raportate modificări ale metodologiei în **EL** și **SK**. Cauzele pendinte includ toate instanțele din **CZ** și, până în 2016, din **SK**. **IT**: încetinirea temporară a activității judiciare din cauza măsurilor restrictive stricte de combatere a pandemiei de COVID-19 a afectat durata lichidării stocului de cauze pendinte. Datele pentru **NL** includ cauzele nelitigioase.*

Figura 7: Timpul estimat necesar pentru soluționarea <u>cauzelor litigioase civile și comerciale în toate instanțele de judecată în 2021</u> (*) *(în prima, a doua și a treia instanță/în zile) (sursa: studiul CEPEJ)*

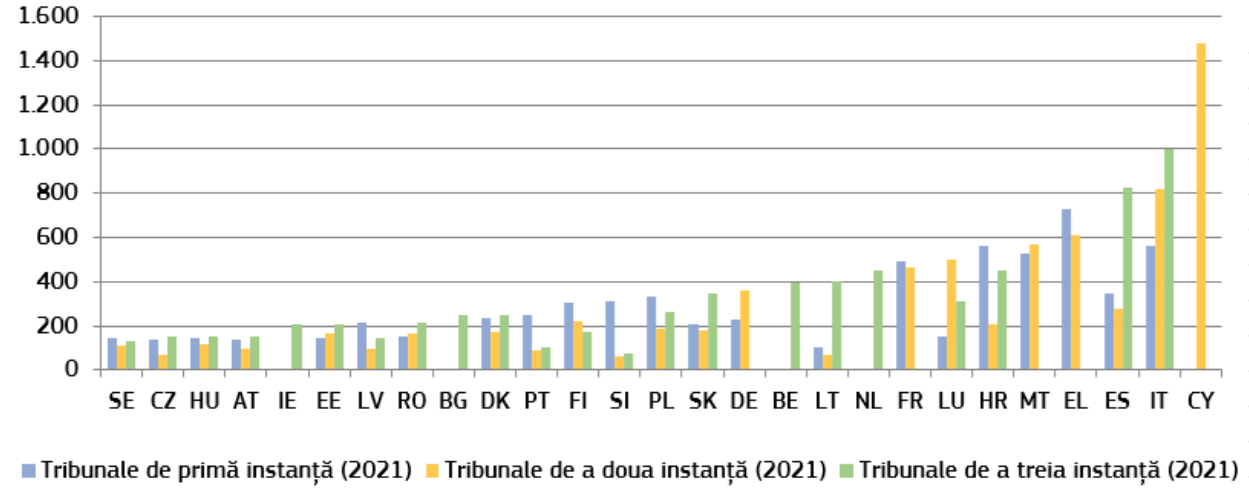

*(*) Ordinea este stabilită de instanța de judecată cu cea mai lungă durată a procedurilor din fiecare stat membru. Nu există date disponibile pentru tribunalele de primă și de a doua instanță din **BE** și **BG**, pentru tribunalele de a doua instanță din **NL**, pentru tribunalele de a doua și a treia instanță din **AT** sau pentru tribunalele de a treia instanță din **DE** și **HR**. Nu există tribunale de a treia instanță în **DE** și **MT**. **IT**: încetinirea temporară a activității judiciare din cauza măsurilor restrictive stricte de combatere a pandemiei de COVID-19 a afectat durata lichidării stocului de cauze pendinte. Accesul la un tribunal de a treia instanță poate fi limitat în unele state membre.*

Figura 8: Timpul estimat necesar pentru soluționarea <u>cauzelor de contencios administrativ în primă instanță în 2012, 2019-2021</u> (*) *(în prima instanță/în zile) (sursa: studiul CEPEJ)*

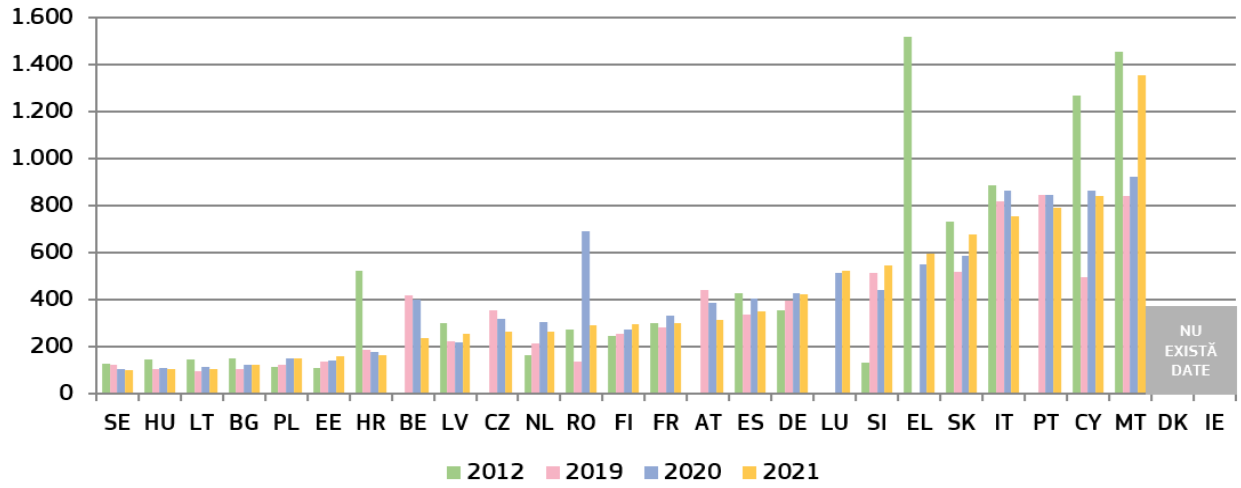

*(*) Cauzele de contencios administrativ se referă la litigii între persoane fizice și autoritățile locale, regionale sau naționale, conform metodologiei CEPEJ. Au fost raportate modificări ale metodologiei în **EL** și **SK**. Cauzele pendinte includ toate instanțele din **CZ** și, până în 2016, din **SK**. **DK** și **IE** nu înregistrează cauzele de contencios administrativ separat. **CY**: în 2018, numărul cauzelor soluționate a crescut deoarece cauzele au fost judecate împreună, 2 724 de cauze consolidate au fost retrase, iar în 2015 a fost înființată o instanță de contencios administrativ.*

Figura 9: Timpul estimat necesar pentru soluționarea <u>cauzelor de contencios administrativ în toate instanțele de judecată în 2021</u> (*) *(în prima și, după caz, a doua și a treia instanță/în zile) (sursa: studiul CEPEJ)*

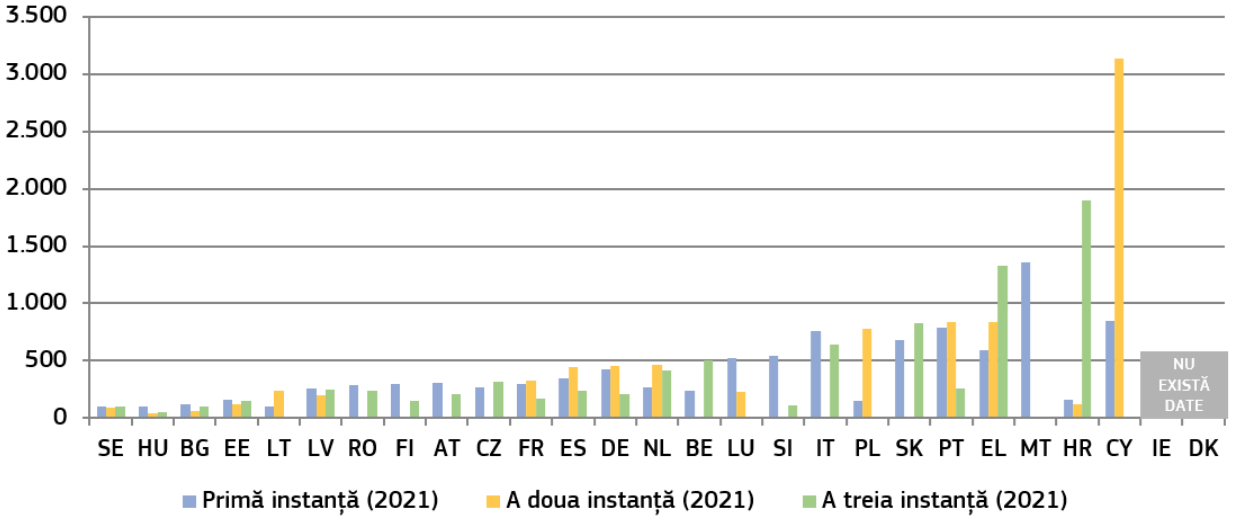

*(*) Ordinea este stabilită de instanța de judecată cu cea mai lungă durată a procedurilor din fiecare stat membru. Nu există date disponibile pentru tribunalele de a doua instanță din **BE**, **CZ**, **HU**, **MT**, **AT**, **RO**, **SI**, **SK** și **FI**, pentru tribunalele de a treia instanță din **CY**, **LT**, **LU**, **MT** și **PL**. Curtea supremă sau o altă instanță supremă reprezintă singura instanță de apel din **CZ**, **IT**, **CY**, **AT**, **SI** și **FI**. Nu există instanțe de al treilea grad de jurisdicție pentru aceste tipuri de cauze în **LT**, **LU** și **MT**. Cea mai înaltă instanță administrativă este prima și singura instanță pentru anumite cauze în **BE**. Accesul la tribunalele de a treia instanță poate fi limitat în unele state membre. **DK** și **IE** nu înregistrează cauzele de contencios administrativ separat.*

– Rata de soluționare a cauzelor –

Rata de soluționare a cauzelor este raportul dintre numărul de cauze soluționate și numărul de cauze noi. Indicatorul măsoară capacitatea unei instanței de a face față volumului de cauze noi. Atunci când rata de soluționare a cauzelor este de aproximativ 100 % sau mai mare înseamnă că sistemul de justiție este capabil să soluționeze cel puțin la fel de multe cauze ca numărul de cauze noi. Atunci când rata de soluționare a cauzelor este mai mică de 100 %, acest lucru înseamnă că instanțele soluționează mai puține cauze decât numărul de cauze noi.

Figura 10: Rata de soluționare a <u>cauzelor civile, comerciale, de contencios administrativ și de altă natură în 2012, 2019-2021</u> (*) *(în prima instanță/în % – valorile mai mari de 100 % indică faptul că numărul de cauze soluționate depășește numărul de cauze noi, în timp ce valorile mai mici de 100 % indică faptul că numărul de cauze soluționate este mai mic decât numărul de cauze noi) (sursa: studiul CEPEJ)*

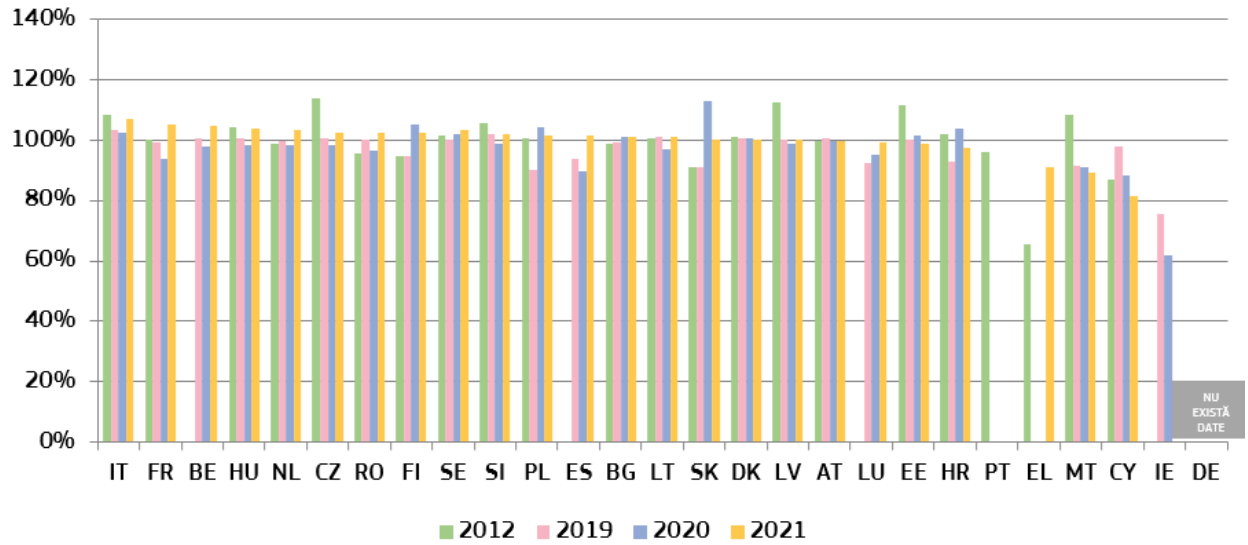

*(*) Conform metodologiei CEPEJ, această categorie include toate cauzele litigioase și nelitigioase civile și comerciale, cauzele nelitigioase privind cartea funciară și registrul comerțului, cauzele privind alte registre, alte cauze nelitigioase, cauzele de contencios administrativ și alte cauze non-penale. Au fost raportate modificări ale metodologiei în **SK**. **IE**: este de așteptat ca numărul de cauze soluționate să fie subraportat din cauza metodologiei. **IT**: în 2013 a fost introdusă o nouă clasificare a cauzelor civile.*

Figura 11: Rata de soluționare a <u>cauzelor litigioase civile și comerciale în 2012, 2019-2021</u> (*) *(în prima instanță/în %) (sursa: studiul CEPEJ)*

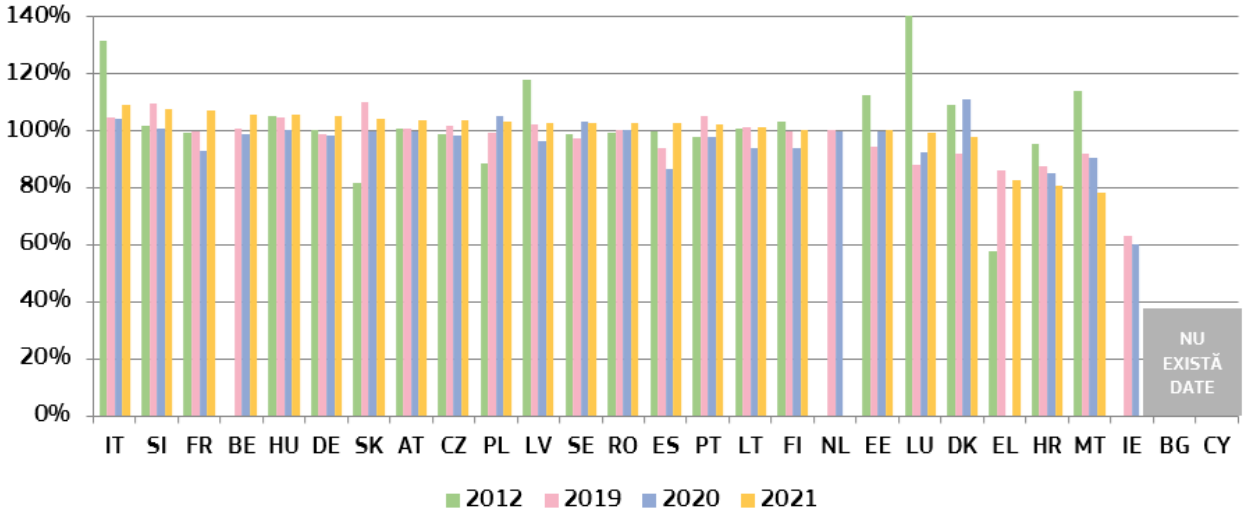

*(*) Au fost raportate modificări ale metodologiei în **EL** și **SK**. **IE**: este de așteptat ca numărul de cauze soluționate să fie subraportat din cauza metodologiei. **IT**: în 2013 a fost introdusă o nouă clasificare a cauzelor civile. Datele pentru **NL** includ cauzele nelitigioase.*

Figura 12: Rata de soluționare a <u>cauzelor de contencios administrativ în 2012, 2019-2021</u> (*) *(în prima instanță/în %) (sursa: studiul CEPEJ)*

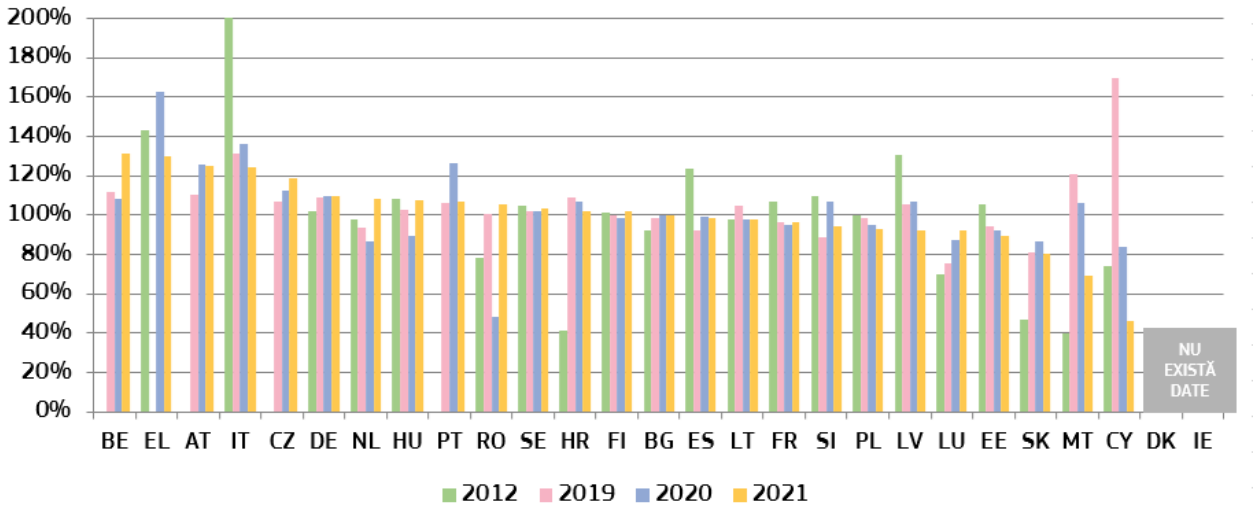

*(*) Valorile anterioare pentru unele state membre au fost reduse în scopuri de prezentare (**CY** în 2018 = 219 %; **IT** în 2012 = 279,8 %); Au fost raportate modificări ale metodologiei în **EL** și **SK**. **DK** și **IE** nu înregistrează cauzele de contencios administrativ separat. În **CY**, numărul cauzelor soluționate a crescut deoarece cauzele au fost judecate împreună, 2 724 de cauze consolidate au fost retrase, iar în 2015 a fost înființată o instanță de contencios administrativ.*

– Cauze pendinte –

Numărul de cauze pendinte reprezintă numărul de cauze care se află încă în curs de soluționare la sfârșitul unui exercițiu. De asemenea, afectează durata lichidării stocului de cauze pendinte.

Figura 13: Numărul de <u>cauze civile, comerciale, de contencios administrativ și de altă natură pendinte în 2012, 2019-2021</u> (*) *(în prima instanță/la 100 de locuitori) (sursa: studiul CEPEJ)*

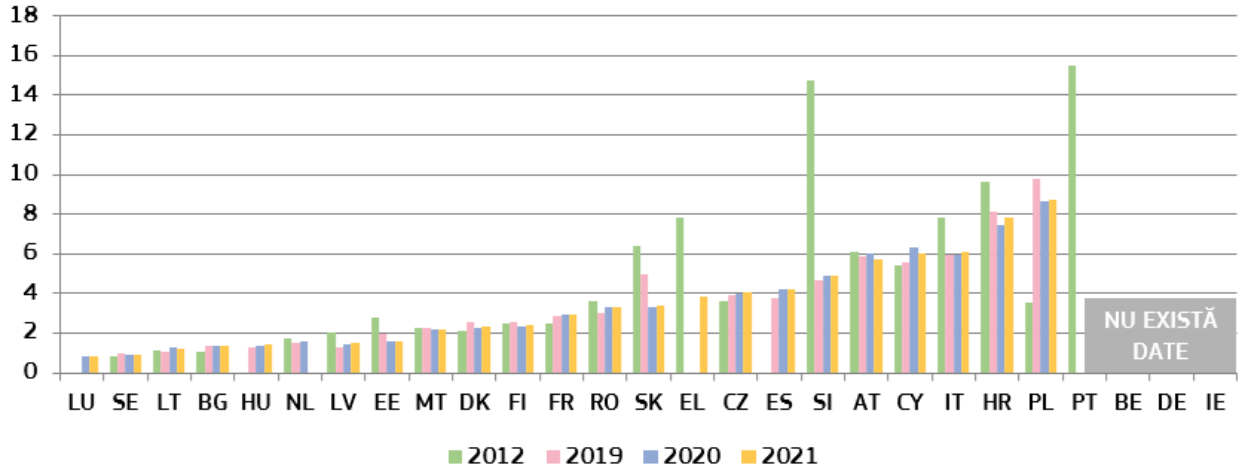

*(*) Conform metodologiei CEPEJ, această categorie include toate cauzele litigioase și nelitigioase civile și comerciale, cauzele nelitigioase privind cartea funciară și registrul comerțului, cauzele privind alte registre, alte cauze nelitigioase, cauzele de contencios administrativ și alte cauze non-penale. Au fost raportate modificări ale metodologiei în **SK**. Cauzele pendinte includ cauzele aflate pe rolul tuturor instanțelor din **CZ** și, până în 2016, în **SK**. **IT**: în 2013 a fost introdusă o nouă clasificare a cauzelor civile.*

Figura 14: Numărul de <u>cauze litigioase civile și comerciale pendinte în 2012, 2019-2021</u> (*) *(în prima instanță/la 100 de locuitori) (sursa: studiul CEPEJ)*

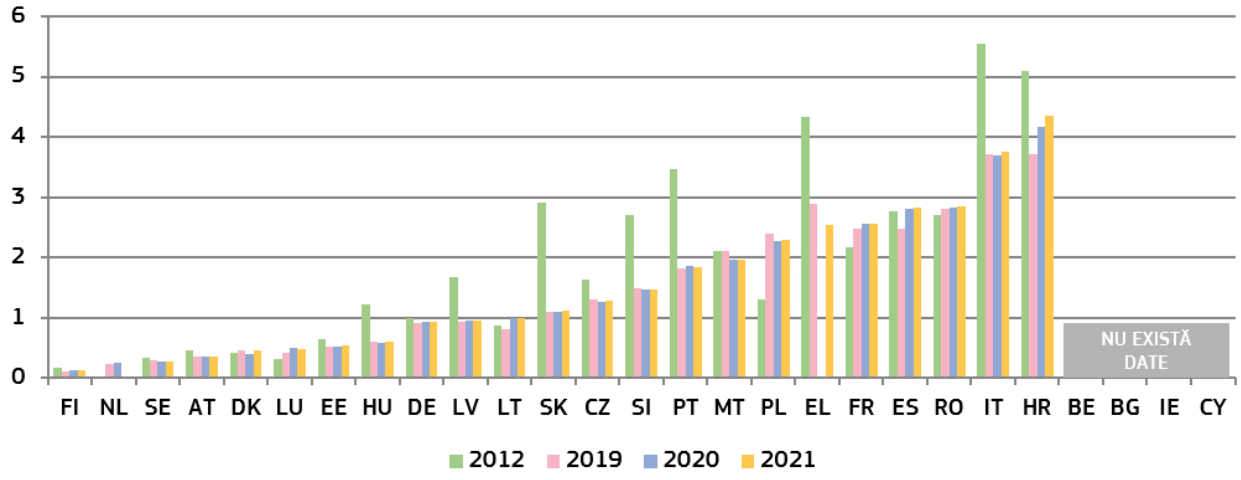

*(*) Au fost raportate modificări ale metodologiei în **EL** și **SK**. Cauzele pendinte includ cauzele aflate pe rolul tuturor instanțelor din **CZ** și, până în 2016, în **SK**. **IT**: în 2013 a fost introdusă o nouă clasificare a cauzelor civile. Datele pentru **NL** includ cauzele nelitigioase.*

Figura 15: Numărul de <u>cauze de contencios administrativ pendinte în 2012, 2019-2021</u> (*) *(în prima instanță/la 100 de locuitori) (sursa: studiul CEPEJ)*

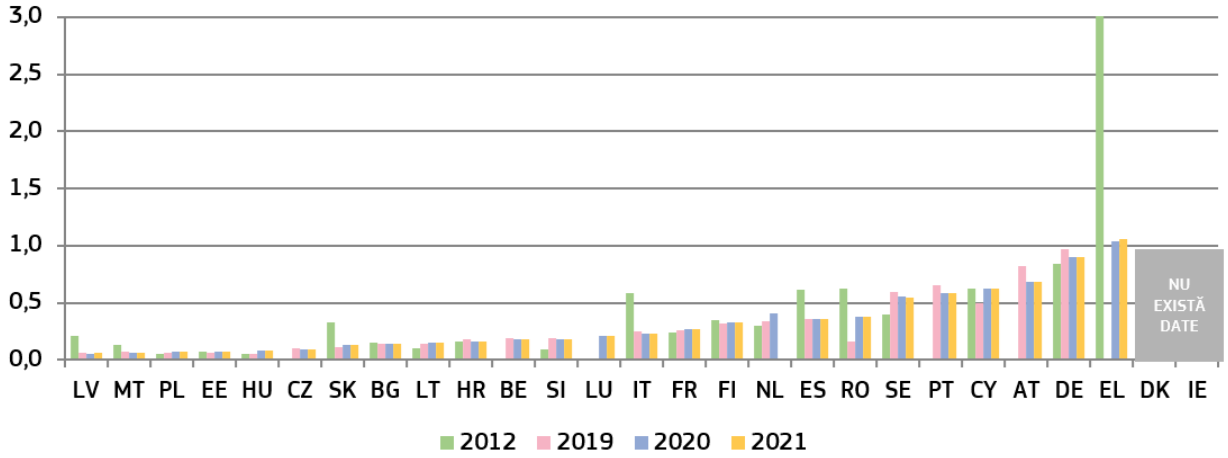

*(*) Valorile anterioare pentru unele state membre au fost reduse în scopuri de prezentare (**EL** în 2012 = 3,5). Au fost raportate modificări ale metodologiei în **EL** și **SK**. Cauzele pendinte includ cauzele aflate pe rolul tuturor instanțelor din **CZ** și, până în 2016, din **SK**. **DK** și **IE** nu înregistrează cauzele de contencios administrativ separat.*

3.1.3. Eficiența în domenii specifice ale dreptului Uniunii

Prezenta secțiune completează datele generale privind eficiența sistemelor de justiție și prezintă durata medie a procedurilor ([44]) în domenii specifice ale dreptului Uniunii. Tabloul de bord pentru 2023 se bazează pe date anterioare privind domeniile concurenței, comunicațiilor electronice, mărcii UE, protecției consumatorilor și combaterii spălării banilor. Se adaugă un al șaselea domeniu, pentru a include date privind procedurile anticorupție, în lumina recentei propuneri pe această temă ([45]). Cele șase domenii în prezent au fost selectate datorită relevanței lor pentru piața unică și mediul de afaceri. Această ediție continuă cu prezentarea generală a eficienței autorităților administrative, cu cifre actualizate privind domeniile concurenței și protecției consumatorilor. În general, întârzierile importante înregistrate în procedurile judiciare și administrative pot avea efecte negative asupra asigurării respectării drepturilor care decurg din dreptul Uniunii, de exemplu atunci când nu mai sunt disponibile căi de atac adecvate sau când se produc daune financiare importante care devin nerecuperabile. Cu precădere în cazul întreprinderilor, întârzierile

[44] Durata procedurilor în domenii specifice se calculează în zile calendaristice, începând din ziua în care s-a introdus o acțiune sau o cale de atac în instanță (sau începând din ziua în care punerea sub acuzare a devenit definitivă) până în ziua în care instanța a adoptat o hotărâre (figurile 16-23). Valorile sunt clasificate după media ponderată a datelor pentru anii 2013 și 2019-2021, în cazul figurilor 16, 18, 19 și 20, a datelor pentru anii 2013 și 2019-2021, în cazul figurii 20 și a datelor pentru anii 2014 și 2019-2021, în cazul figurii 21. În cazul figurii 17, datele se referă la anii 2020 și 2021. În cazul figurii 23, datele se referă numai la anul 2021. În cazul în care datele nu au fost disponibile pentru toți anii, media reflectă datele disponibile prezentate în grafic, calculate pe baza tuturor cauzelor, a unui eșantion de cauze sau, în foarte puține țări, a estimărilor.

[45] Propunerea de directivă privind combaterea corupției COM(2023) 234 final și Comunicarea comună privind lupta împotriva corupției JOIN(2023) 12 final.

administrative și incertitudinea în unele cazuri pot conduce la costuri semnificative și pot submina investițiile planificate sau existente ([46]).

– Concurența –

Aplicarea eficientă a dreptului concurenței este esențială pentru un mediu de afaceri atractiv, deoarece asigură condiții de concurență echitabile pentru întreprinderi. Aceasta încurajează dezvoltarea inițiativelor de afaceri și creșterea eficienței, le permite consumatorilor să beneficieze de o ofertă mai largă și contribuie la reducerea prețurilor și la îmbunătățirea calității. Figura 17 prezintă durata medie a procedurilor împotriva deciziilor autorităților naționale din domeniul concurenței care pun în aplicare articolele 101 și 102 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE) ([47]). Figura 18 prezintă durata medie a procedurilor desfășurate în fața autorităților naționale din domeniul concurenței care pun în aplicare articolele 101 și 102 din TFUE.

Figura 16: <u>Concurență</u>: durata medie a procedurilor de control judiciar în 2013, 2019-2021
(*) *(în prima instanță/în zile) (sursa: Comisia Europeană împreună cu Rețeaua europeană în domeniul concurenței)*

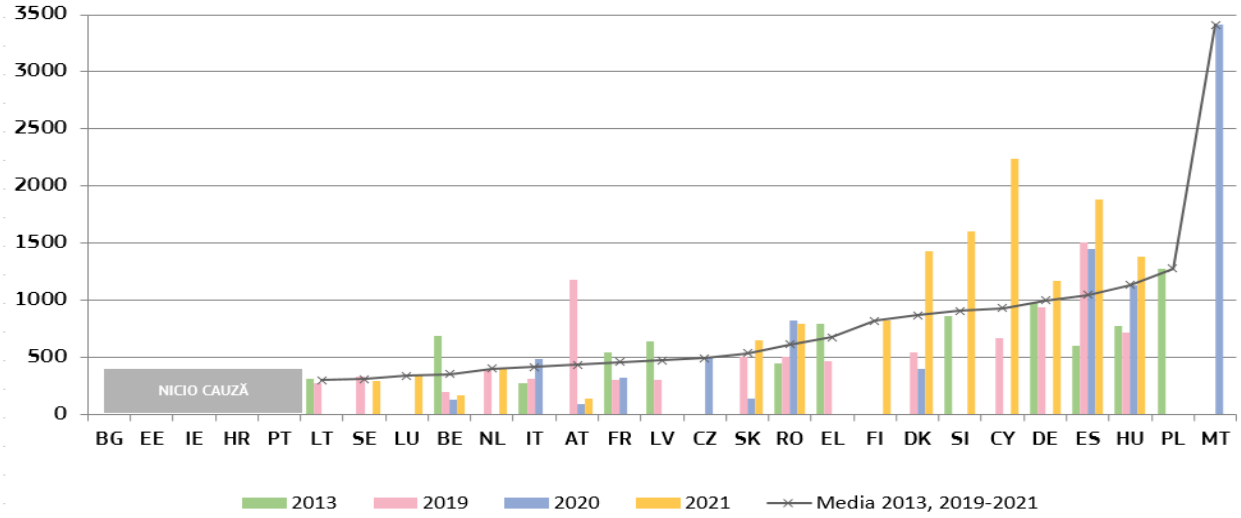

*(*) **IE** și **AT**: scenariul nu se aplică deoarece autoritățile nu sunt competente să ia deciziile respective. **AT**: datele includ cauzele soluționate de instanța competentă în materie de înțelegeri care implică o încălcare a articolelor 101 și 102 din TFUE, dar nu se bazează pe căile de atac introduse împotriva autorității naționale în domeniul concurenței. O estimare a duratei a fost utilizată în **IT**. O coloană necompletată poate indica faptul că statul membru nu a raportat nicio cauză pentru anul respectiv. Numărul cauzelor este scăzut (sub cinci pe an) în multe state membre. Aceasta poate face ca datele anuale să depindă de o cauză cu o durată deosebit de îndelungată sau deosebit de scurtă (de exemplu, **MT** unde a existat o singură cauză).*

[46] Figura 18 privind „Menținerea și extinderea investițiilor străine directe, riscuri politice și răspunsuri politice”, 2019, Grupul Băncii Mondiale.

[47] A se vedea Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele 81 și 82 din tratat (Text cu relevanță pentru SEE), JO L 1, 4.1.2003, p. 1, în special articolele 3 și 5.

Figura 17: <u>Concurență</u>: durata medie a procedurilor desfășurate în fața autorităților naționale din domeniul concurenței în 2020-2021 (*) *(în zile) (sursa: Comisia Europeană împreună cu Rețeaua europeană în domeniul concurenței)*

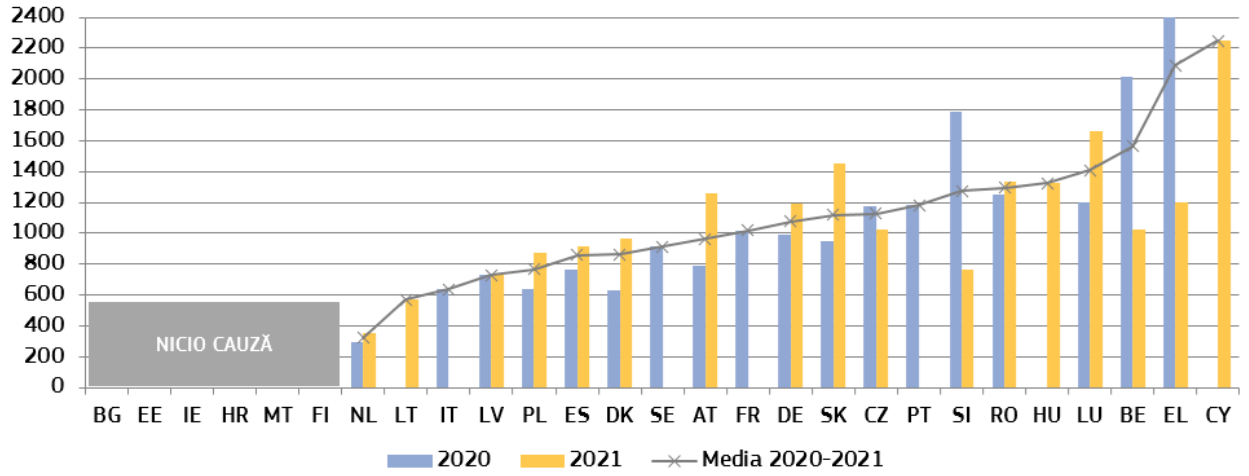

*(*) În 10 state membre, numărul cauzelor este limitat. Trebuie să se țină seama de faptul că, pentru calcularea duratei procedurilor, unele state membre iau în considerare diferite puncte de pornire. Cu câteva excepții menționate mai jos, majoritatea statelor membre consideră că o cauză este deschisă odată cu inițierea anchetei. În **NL**, cauza este considerată deschisă odată cu transmiterea declarației de opoziție, în timp ce în **CZ** și **SK** o cauză este considerată deschisă odată cu inițierea procedurii administrative. În acest din urmă caz, aceasta este o etapă intermediară între inițierea investigației și transmiterea declarației de opoziție. Există, de asemenea, o serie de factori care pot avea un impact asupra duratei procedurilor desfășurate în fața autorităților naționale din domeniul concurenței. Printre aceștia se numără natura și complexitatea cauzei, timpul necesar pentru colectarea datelor economice și concluzia analizei economice, prelungirile termenelor la cererea părților, repetarea audierilor și acțiunile în instanță. Pandemia de COVID-19 a avut, de asemenea, un impact asupra duratei procedurilor.*

– Comunicații electronice –

Obiectivul legislației UE în domeniul comunicațiilor electronice este acela de a crește concurența, de a contribui la dezvoltarea pieței unice și de a genera investiții, inovare și creștere economică. Efectele pozitive pentru consumatori pot fi obținute prin aplicarea eficientă a acestei legislații, care poate determina scăderea prețurilor pentru utilizatorii finali și o calitate mai bună a serviciilor. Figura 18 prezintă durata medie a procedurilor de control judiciar împotriva deciziilor autorităților naționale de reglementare care pun în aplicare legislația UE în domeniul comunicațiilor electronice ([48]). Aceasta acoperă o gamă largă de cauze, care variază de la „analize ale pieței” mai complexe până la chestiuni mai simple, axate pe consumatori.

[48] Calculul a fost efectuat pe baza duratei căilor de atac introduse împotriva deciziilor autorităților naționale de reglementare care aplică legislația națională de punere în aplicare a cadrului de reglementare pentru comunicațiile electronice [Directiva 2002/19/CE (Directiva privind accesul), Directiva 2002/20/CE (Directiva privind autorizarea), Directiva 2002/21/CE (Directiva-cadru), Directiva 2002/22/CE (Directiva privind serviciul universal), precum și alte acte legislative aplicabile ale UE, cum ar fi programul pentru politica în domeniul spectrului de frecvențe radio și deciziile Comisiei privind acest spectru, cu excepția Directivei 2002/58/CE asupra confidențialității și comunicațiilor electronice].

Figura 18: Comunicații electronice: durata medie a procedurilor de control judiciar în 2013, 2019-2021 (*) *(în prima instanță/în zile) (sursa: Comisia Europeană împreună cu Comitetul pentru comunicații)*

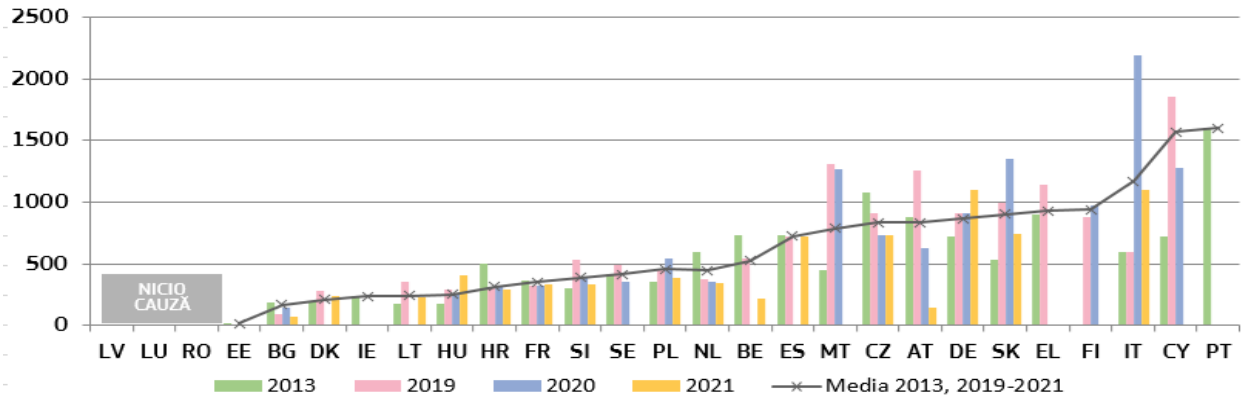

(*) *Numărul cauzelor variază de la un stat membru la altul. O coloană necompletată indică faptul că statul membru nu a raportat nicio cauză pentru anul respectiv (cu excepția* ***PT*** *pentru 2019-2020 și* ***RO****: nu există date). În unele cazuri, numărul limitat de cauze relevante (****BG****,* ***CY, MT****,* ***NL****,* ***SK****,* ***FI, SE****) poate face ca datele anuale să depindă de o cauză cu o durată deosebit de îndelungată sau deosebit de scurtă, ceea ce poate conduce la variații mari de la un an la altul.* ***DK:*** *un organ cvasijudiciar responsabil de judecarea căilor de atac în primă instanță.* ***EE:*** *durata medie a procedurilor de control judiciar în 2013 a fost de 18 zile.* ***ES****,* ***AT*** *și* ***PL****: sunt responsabile instanțe diferite, în funcție de obiectul cauzei.*

– Marca UE –

Eficacitatea asigurării respectării drepturilor de proprietate intelectuală are un rol esențial în stimularea investițiilor în inovare. Legislația UE privind mărcile UE ([49]) conferă instanțelor naționale un rol important în a acționa în calitate de instanțe ale UE și a lua decizii care afectează piața unică. Figura 19 prezintă durata medie a cauzelor având drept obiect încălcarea drepturilor aferente unei mărci UE în litigii între părți persoane fizice.

Figura 19: Marca UE: durata medie a cauzelor având drept obiect încălcarea drepturilor aferente unei mărci UE în 2013, 2019-2021 (*) *(în prima instanță/în zile) (sursa: Comisia Europeană împreună cu Observatorul European al Încălcărilor Drepturilor de Proprietate Intelectuală)*

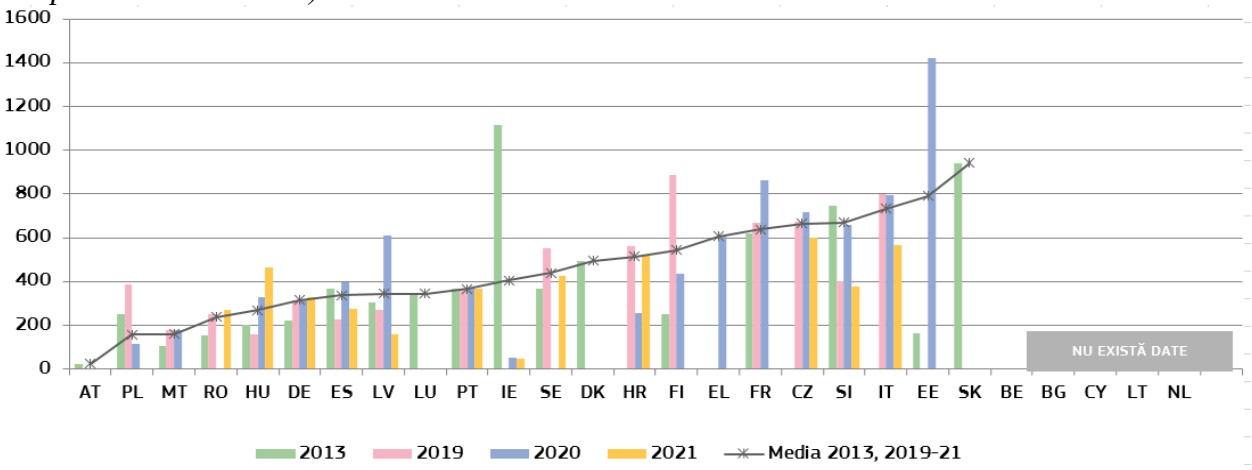

[49] Regulamentul (UE) 2017/1001 al Parlamentului European și al Consiliului din 14 iunie 2017 privind marca Uniunii Europene (JO L 154, 16.6.2017, p. 1).

*(*) **FR**, **IT**, **LT**, **LU**: un eșantion de cauze utilizat pentru datele pentru anumiți ani. **DK**: date din toate cauzele având ca obiect mărci – nu doar UE – de pe rolul Tribunalului Maritim și Comercial; pentru 2018 și 2019, nu există date cu privire la durata medie ca urmare a modificărilor în raport cu sistemul de colectare a datelor. **EL:** date bazate pe durata medie ponderată a cauzelor de la două instanțe. **ES**: cauzele referitoare la alte titluri PI din UE sunt incluse în calculul duratei medii.*

– Protecția consumatorilor –

Punerea în aplicare efectivă a legislației în domeniul protecției consumatorilor asigură faptul că drepturile consumatorilor sunt respectate și că întreprinderile care încalcă legislația în domeniul protecției consumatorilor nu obțin avantaje neloiale. Autoritățile de protecție a consumatorilor și instanțele exercită un rol esențial în asigurarea respectării dreptului UE în domeniul protecției consumatorilor ([50]) în diferitele sisteme naționale de aplicare a legii. Figura 20 ilustrează durata medie a procedurilor de control judiciar împotriva deciziilor autorităților din domeniul protecției consumatorilor care pun în aplicare dreptul Uniunii.

În cazul consumatorilor sau al întreprinderilor, punerea efectivă în aplicare poate implica un lanț de actori, nu doar instanțe judecătorești, ci și autorități administrative. Pentru a oferi lămuriri suplimentare cu privire la acest lanț de punere în aplicare a legislației, este prezentată durata procedurilor întreprinse de autoritățile de protecție a consumatorilor. Figura 21 prezintă durata medie a procedurilor privind deciziile administrative luate de autoritățile naționale de protecție a consumatorilor în 2014, 2019-2021 de la momentul deschiderii unui dosar. Printre hotărârile relevante se află cele de constatare a încălcării normelor de fond, cele prin care se dispun măsuri provizorii, ordinele de încetare, introducerea unei acțiuni în justiție sau cele de închidere a dosarului.

Figura 20: <u>Protecția consumatorilor</u>: durata medie a <u>procedurilor de control judiciar</u> în 2013, 2019-2021 (*) *(în prima instanță/în zile) (sursa: Comisia Europeană împreună cu Rețeaua de cooperare pentru protecția consumatorilor)*

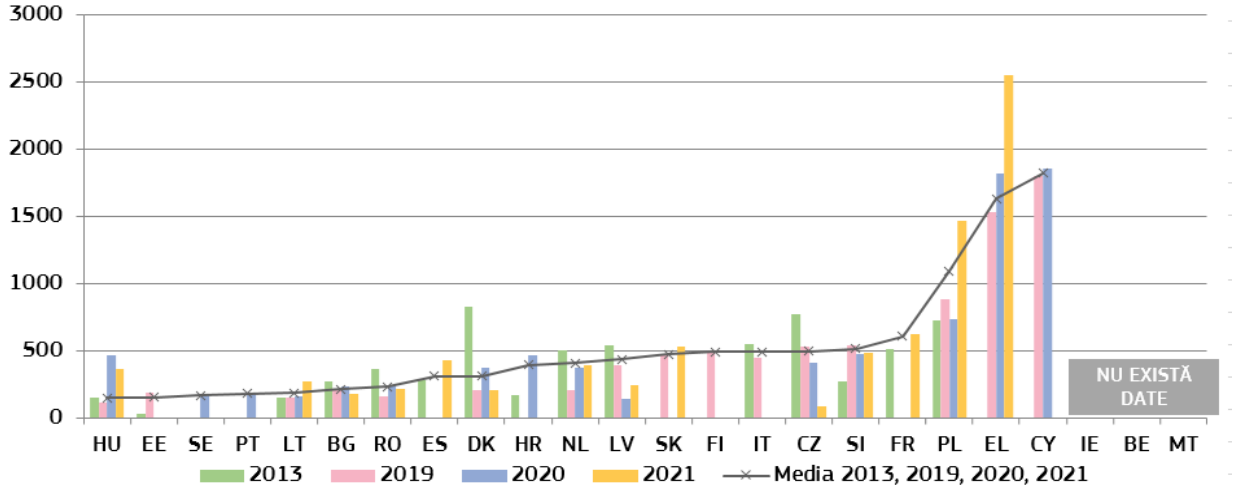

*(*) **DE**, **LU, AT**: scenariul nu se aplică deoarece autoritățile de protecție a consumatorilor nu sunt împuternicite să adopte decizii de constatare a încălcării normelor relevante privind consumatorii. Numărul cauzelor relevante pentru*

[50] Figurile 20 și 21 se referă la punerea în aplicare a Directivei privind clauzele abuzive (93/13/CEE), a Directivei privind vânzarea de bunuri de consum și garanțiile conexe (1999/44/CE), a Directivei privind practicile comerciale neloiale (2005/29/CE), a Directivei privind drepturile consumatorilor (2011/83/CE) și a dispozițiilor naționale de punere în aplicare a acestor directive.

*2020 este scăzut (mai puțin de cinci) în **IE** și **FI**. O estimare a duratei medii a fost furnizată de **EL** și **RO** pentru anumiți ani.*

Figura 21: <u>Protecția consumatorilor</u>: durata medie a <u>procedurilor administrative</u> întreprinse de autoritățile de protecție a consumatorilor în 2014, 2019-2021 (*) *(în prima instanță/în zile) (sursa: Comisia Europeană împreună cu Rețeaua de cooperare pentru protecția consumatorilor)*

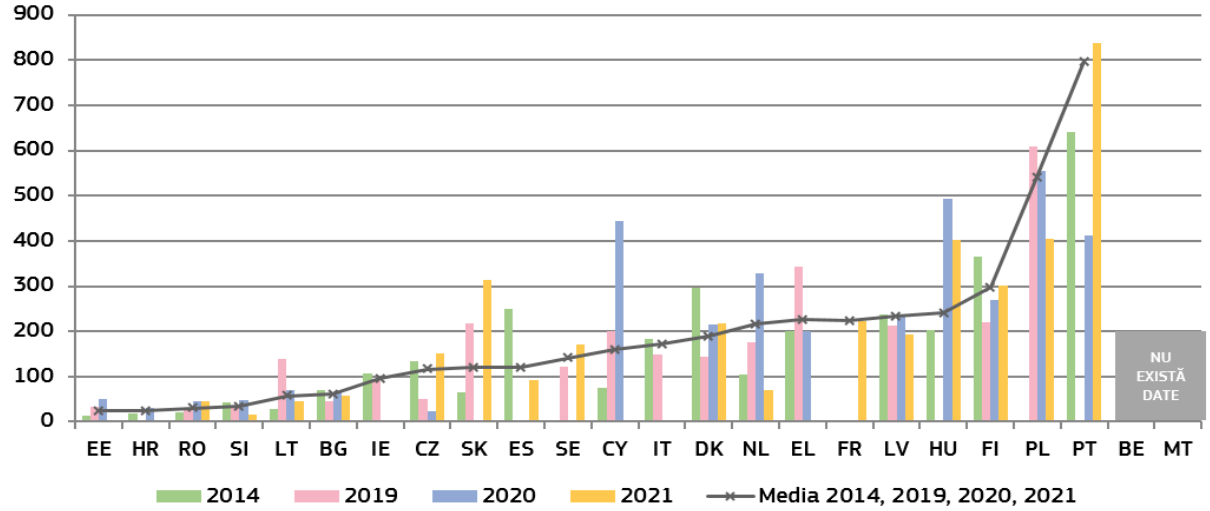

*(*) **DE**, **LU**, **AT**: scenariul nu se aplică deoarece autoritățile de protecție a consumatorilor nu sunt împuternicite să adopte decizii de constatare a încălcării normelor relevante privind consumatorii. O estimare a duratei medii a fost furnizată de **DK**, **EL**, **FR**, **RO** și **FI** pentru anumiți ani.*

– Spălarea banilor –

Pe lângă privarea infractorilor de resurse pentru comiterea actelor lor ilicite, lupta împotriva spălării banilor este un element esențial pentru asigurarea solidității, a integrității și a stabilității sectorului financiar, precum și a încrederii în sistemul financiar și a concurenței loiale în cadrul pieței unice ([51]). Infracțiunile de spălare a banilor pot să descurajeze investițiile străine, să denatureze fluxurile internaționale de capital și să aibă consecințe negative asupra performanței macroeconomice a unei țări, producând pierderi la nivelul bunăstării și epuizând, prin urmare, resursele provenite din activități economice mai productive ([52]). Directiva privind combaterea spălării banilor solicită statelor membre să păstreze statisticile privind eficacitatea sistemelor lor de combatere a spălării banilor sau a finanțării terorismului ([53]). În cooperare cu statele membre, s-a utilizat un chestionar actualizat în vederea colectării datelor privind fazele judiciare ale regimurilor naționale de combatere a spălării banilor. Figura 22 prezintă durata medie a cauzelor soluționate în primă instanță al căror obiect îl constituie infracțiunile de spălare a banilor.

[51] Considerentul 2 din Directiva (UE) 2015/849 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2015 privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului.

[52] Fișa informativă a FMI, 8 martie 2018: https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/16/31/Fight-Against-Money-Laundering-the-Financing-of-Terrorism.

[53] Articolul 44 alineatul (1) din Directiva (UE) 2015/849. A se vedea și articolul 44 revizuit din Directiva (UE) 2018/843, care a intrat în vigoare în iunie 2018 și trebuia pus în aplicare de către statele membre până cel târziu în ianuarie 2020.

Figura 22: <u>Spălarea banilor</u>: durata medie a procedurilor judecătorești în 2014, 2019-2021
(*) *(în prima instanță/în zile) (sursa: Comisia Europeană împreună cu Grupul de experți privind spălarea banilor și finanțarea terorismului)*

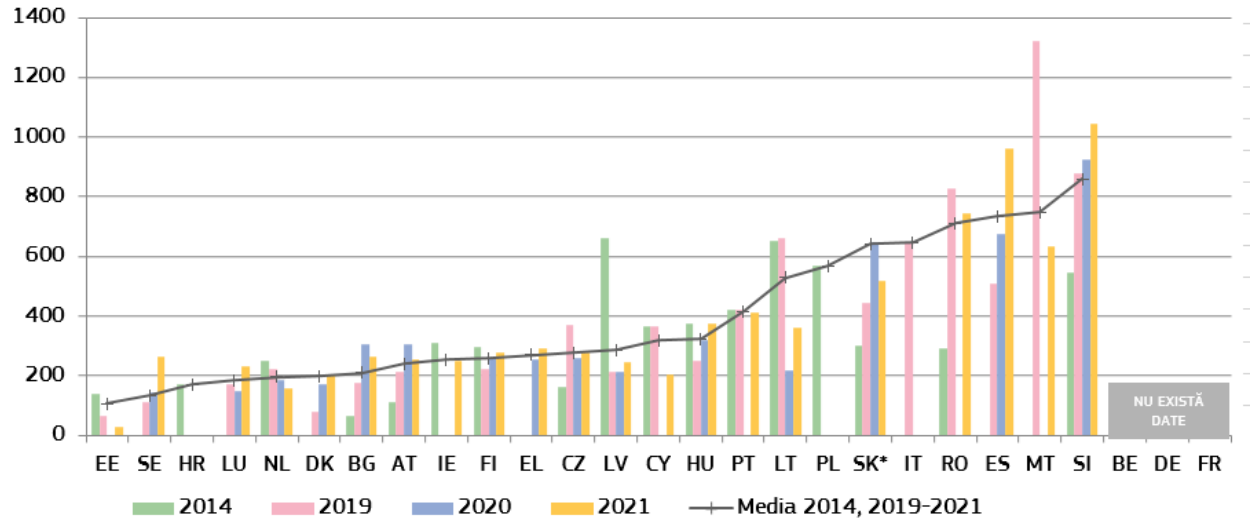

(*) Nu există date pentru anul 2021: ***BE, DE, FR, HR, IT*** *și* ***RO***. ***BG****: durata medie a procedurilor se calculează de la data deschiderii procedurii până la data pronunțării hotărârii judecătorești, exprimată în luni.* ***PT****: baza de date a fost filtrată, pentru fiecare județ judiciar, în funcție de criteriile relevante pentru obținerea informațiilor referitoare la dosarele de spălare a banilor; în ceea ce privește numărul mediu de zile, au fost luate în considerare datele încălcării și data hotărârii definitive sau a închiderii dosarului.* ***CY****: cauzele grave, aflate pe rolul curții cu jurați, sunt judecate în medie în decurs de un an. Infracțiunile mai puțin grave, aflate pe rolul tribunalelor, sunt judecate în decursul unei perioade mai lungi.* ***SK****: datele corespund duratei medii a întregii proceduri, inclusiv la curtea de apel.*

– Combaterea corupției –

Corupția reprezintă un obstacol în calea creșterii economice durabile, deturnând resurse ce pot fi utilizate pentru obținerea unor rezultate productive, subminând eficiența cheltuielilor publice și accentuând inegalitățile sociale. Aceasta împiedică funcționarea eficientă și armonioasă a pieței unice, creează incertitudini în ceea ce privește desfășurarea activităților comerciale și frânează investițiile. De asemenea, abordarea corupției este deosebit de complexă deoarece, spre deosebire de majoritatea infracțiunilor, ambele părți implicate într-un caz de corupție sunt interesate să păstreze secretul cu privire la acesta, contribuind la o lipsă generală de conștientizare cu privire la amploarea cazurilor de corupție la nivel național. Corupția este o infracțiune deosebit de gravă, având o dimensiune transfrontalieră, abordată la articolul 83 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, care poate fi combătută în mod eficace numai prin norme minime comune în întreaga Uniune Europeană. La 3 mai 2023, Comisia a adoptat o propunere de directivă privind combaterea corupției prin intermediul dreptului penal și o comunicare comună privind lupta împotriva corupției ([54]). Propunerea de directivă actualizează și armonizează normele UE privind definițiile și sancțiunile pentru infracțiunile de corupție, pentru a asigura standarde ridicate în raport cu întreaga gamă de infracțiuni de corupție (de exemplu, darea sau luarea de mită, dar și deturnarea de fonduri, traficul de influență, abuzul de funcții, precum și obstrucționarea justiției și îmbogățirea ilicită legată de infracțiunile de corupție), pentru a spori prevenția corupției și pentru

[54] Propunerea de directivă privind combaterea corupției COM(2023) 234 final și Comunicarea comună privind lupta împotriva corupției JOIN(2023) 12 final.

a îmbunătăți asigurarea respectării legii. În cooperare cu statele membre, a fost elaborat un nou chestionar pentru colectarea de date privind durata procedurilor judiciare aflate pe rolul instanțelor de prim grad de jurisdicție în cazurile de dare sau luare de mită, care este prezentat în figura 23 de mai jos ([55]).

Figura 23: Corupție (dare sau luare de mită): durata medie a procedurilor judecătorești în 2021 (*) *(în prima instanță/în zile) (sursa: Comisia Europeană împreună cu punctele de contact naționale de combatere a corupției)*

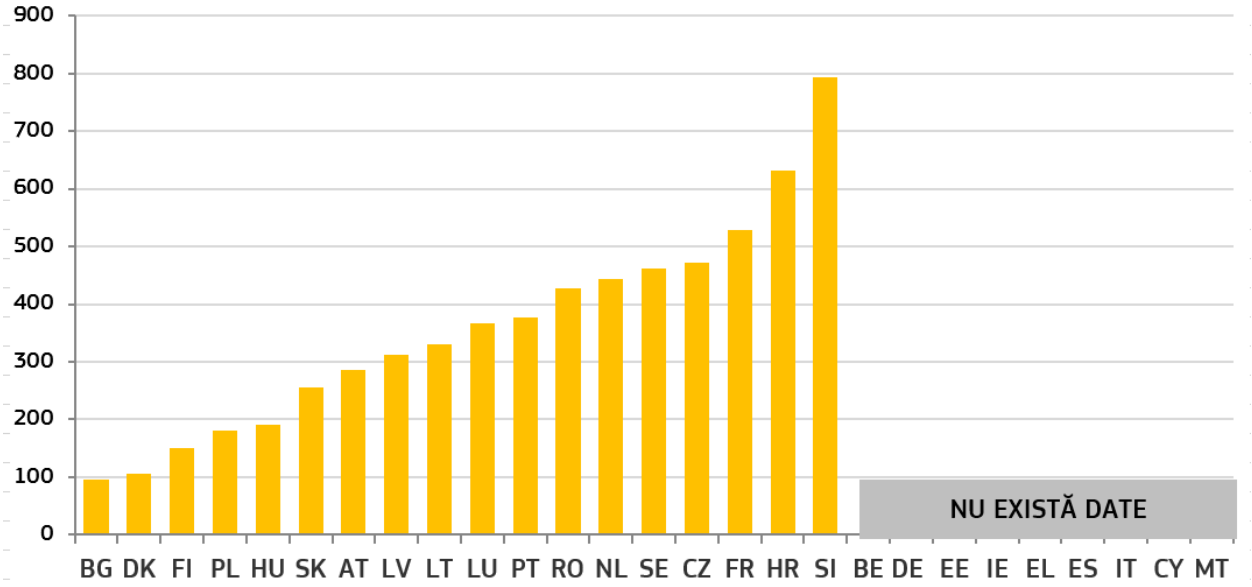

*(*) Nu s-a primit niciun răspuns la această întrebare din partea **MT** și **CY**. În cazul **BE**, **EE**, **DE**, **IE**, **EL**, **ES** și IT, numărul exact de zile nu este disponibil. **NL**: Durata medie de prelucrare pentru cele 27 de cauze este de 443 de zile. Cu toate acestea, rechizitoriul/citația în acest punct de pornire nu are încă un caracter definitiv și, adesea, cauza nu este încă pregătită pentru a fi judecată, astfel încât inițierea audierii în acest caz necesită o anumită perioadă de timp. Dacă punctul de pornire este prima ședință de judecată, iar punctul final este data pronunțării hotărârii definitive (de către un judecător de primă instanță), atunci durata medie de soluționare a cauzelor menționate mai sus este de 100 de zile.*

[55] Această primă colectare a datelor s-a axat pe instanțele penale de prim grad de jurisdicție, care, de obicei, contribuie cel mai mult la durata totală a procedurilor penale până când hotărârea devine definitivă.

3.1.4. Rezumat privind eficiența sistemelor de justiție

Un sistem de justiție eficient gestionează volumul de cauze și stocul de cauze restante și pronunță hotărârile fără întârzieri nejustificate. Principalii indicatori utilizați de tabloul de bord privind justiția în UE pentru a monitoriza eficiența sistemelor de justiție sunt, așadar, **durata procedurilor** (durata estimată sau medie – exprimată în zile – necesară pentru soluționarea unei cauze), **rata de soluționare a cauzelor** (raportul dintre numărul de cauze soluționate și numărul de cauze noi) și numărul de **cauze pendinte** (care se află încă în curs de soluționare la sfârșitul anului).

Date generale privind eficiența

Tabloul de bord privind justiția în Uniunea Europeană pentru anul 2023 conține date privind eficiența care acoperă o perioadă de 10 ani (2012-2021). Acest interval de timp permite identificarea anumitor tendințe și luarea în considerare a faptului că reformele în domeniul justiției necesită adesea timp pentru a-și face simțite efectele.

Datele pentru perioada 2012-2021 în legătură cu cauzele civile, comerciale și de contencios administrativ relevă tendințe, în majoritatea cazurilor, pozitive. După scăderea eficienței observată în 2020, posibil din cauza pandemiei de COVID-19, în 2021 se observă o revenire la nivelurile de eficiență din 2019. Aceasta arată efectul măsurilor luate de statele membre pentru a introduce diferite tipuri de modalități de lucru în format hibrid sau online, cu scopul de a menține funcționarea instanțelor, în pofida pandemiei de COVID-19 în curs în 2021.

Se pot observa anumite evoluții pozitive în statele membre în cazul cărora s-a considerat că se confruntă cu provocări specifice în contextul semestrului european ([56]).

- Începând cu anul 2012, pe baza datelor existente pentru aceste state membre și în pofida pandemiei de COVID-19, în 12 dintre acestea, **durata procedurilor judiciare în primă instanță** pentru categoria generală a „tuturor cauzelor” (figura 5) și pentru categoria „cauzelor litigioase civile și comerciale” (figura 6) a continuat să scadă sau a rămas stabilă. Figurile 5 și 6 indică o scădere a duratei procedurilor pentru 10 state membre, în unele cazuri sub nivelurile din 2019. În ceea ce privește cauzele de contencios administrativ (figura 8), începând cu anul 2012, durata procedurilor a scăzut sau a rămas stabilă în aproximativ șapte dintre aceste state membre. Per ansamblu, 15 state membre au înregistrat o scădere a duratei procedurilor în cauzele de contencios administrativ în 2021.
- Tabloul de bord prezintă date privind **durata procedurilor în toate instanțele judecătorești** pentru cauzele litigioase civile și comerciale (figura 7) și pentru cauzele de contencios administrativ (figura 9). Datele arată că în cinci dintre statele membre identificate drept confruntându-se cu provocări legate de durata procedurilor la instanțele de prim grad de jurisdicție, instanțele superioare funcționează mai eficient. Cu toate

[56] HR, IT, CY, HU, MT, PL, PT și SK, care au primit recomandări specifice pentru fiecare țară în cadrul semestrului european 2020, și BE, BG, IE, EL, ES, RO și SI, în cazul cărora provocările au fost reflectate în considerentele recomandărilor specifice fiecărei țări și în rapoartele de țară pentru 2020 în legătură cu acestea.
Diferențele rezultatelor pe perioada de 10 ani supusă analizei pot fi explicate prin factori contextuali (diferențele de peste 10 % ale numărului de noi cauze nu sunt neobișnuite) sau prin deficiențe sistemice (lipsa de flexibilitate și de adaptare sau inconsecvențele procesului de reformă).

acestea, în alte cinci state membre care se confruntă cu provocări, durata medie a procedurilor la instanțele superioare este chiar mai mare decât la instanțele de prim grad de jurisdicție.

- În categoria generală a „tuturor cauzelor” și în categoria „cauzelor litigioase civile și comerciale” (figurile 10 și 11), numărul total de state membre a căror **rată de soluționare a cauzelor** este mai mare de 100 % a crescut față de anul trecut, înregistrând o îmbunătățire semnificativă față de 2020. În 2021, 21 de state membre, inclusiv cele care se confruntă cu provocări, au raportat o rată ridicată de soluționare a cauzelor (peste 97 %). Aceasta înseamnă că instanțele judecătorești sunt, în general, capabile să facă față cauzelor noi din aceste categorii. În cauzele de contencios administrativ (figura 12), în 2021, în 10 state membre rata de soluționare a cauzelor a rămas, în linii mari, aceeași ca în 2020. Deși rata de soluționare a cauzelor rămâne în general mai scăzută decât cea aferentă altor categorii de cauze, cinci state membre înregistrează în continuare progrese notabile. În special, șapte dintre statele membre care se confruntă cu provocări raportează o creștere a ratei de soluționare a cauzelor de contencios administrativ începând cu 2012.
- Începând cu anul 2012, situația rămâne stabilă sau continuă să se îmbunătățească în cinci dintre statele membre care se confruntă cu cele mai semnificative provocări în ceea ce privește **stocul de cauze restante**, indiferent de categoria cauzelor. În 2021, în pofida creșterii numărului de cauze pendinte, în statele membre numărul acestora s-a menținut la un nivel stabil, atât pentru cauzele litigioase civile și comerciale (figura 14), cât și pentru cauzele de contencios administrativ (figura 15). Totuși, există în continuare diferențe semnificative între statele membre care au relativ puține cauze pendinte și cele cu un număr mare de cauze pendinte.

Eficiența în domenii specifice ale dreptului Uniunii

Datele privind durata medie a procedurilor în domenii specifice ale dreptului Uniunii (figurile 16-23) oferă o perspectivă asupra modului de funcționare a sistemelor de justiție în tipuri concrete de litigii de natură comercială.

Datele privind eficiența în domenii specifice ale dreptului Uniunii sunt colectate pe baza unor scenarii strict definite, drept pentru care numărul cazurilor relevante poate fi scăzut. Cu toate acestea, în comparație cu durata calculată a procedurilor prezentată în datele generale privind eficiența, aceste cifre reprezintă o durată medie efectivă a tuturor cauzelor relevante din domeniile specifice dintr-un an. Este important de remarcat faptul că statele membre care, conform datelor generale privind eficiența, nu par a se confrunta cu provocări raportează o durată medie considerabil mai mare a cauzelor în domenii specifice ale dreptului Uniunii. În același timp, durata procedurilor în diferite domenii specifice poate, de asemenea, să varieze considerabil în același stat membru.

O altă cifră introdusă în acest an se concentrează asupra duratei procedurilor penale, în special a celor care implică darea sau luarea de mită, ceea ce demonstrează nivelul de eficiență în acest domeniu al dreptului Uniunii.

În cele din urmă, tabloul de bord din 2023 se întemeiază pe eficiența lanțului de asigurare a respectării legislației în ansamblu. De exemplu, în cauzele în materie de concurență, există un grafic care se axează pe durata procedurilor în fața autorității naționale de concurență și pe

controlul judiciar al deciziilor acestei autorități. Acest aspect este important pentru un mediu de afaceri și de investiții pozitiv, prin asigurarea soluționării în timp util a cauzelor și a respectării drepturilor.

Cifrele corespunzătoare domeniilor specifice ale dreptului Uniunii evidențiază următoarele tendințe:

- În ceea ce privește **controlul judiciar al cauzelor din domeniul concurenței** (figura 16), în timp ce volumul total de cauze cu care se confruntă instanțele din statele membre a crescut, durata controlului judiciar a scăzut sau a rămas stabilă în patru state membre, crescând însă în șapte state membre. În ciuda tendinței ușor pozitive, șase state membre au raportat o durată medie mai mare de 1 000 de zile în 2021. În ceea ce privește **procedurile desfășurate în fața autorităților naționale din domeniul concurenței**, șapte state membre au raportat că procedurile au durat mai puțin de 1 000 de zile. Dintre statele membre în raport cu care se menționează că se confruntă cu probleme în materie de eficiență a controlului judiciar al cauzelor în domeniul concurenței, trei sunt printre cele mai eficiente în ceea ce privește procedurile în fața autorităților naționale din domeniul concurenței.
- În domeniul **comunicațiilor electronice** (figura 18), volumul de cauze cu care se confruntă instanțele a scăzut în comparație cu anii precedenți, continuând tendința pozitivă în ceea ce privește scăderea duratei procedurilor observată în 2020. În 2021, 13 state membre au înregistrat o scădere a duratei medii a procedurilor sau cifrele au rămas constante în comparație cu 2020, doar două dintre acestea înregistrând o creștere.
- În ceea ce privește **cauzele având ca obiect încălcarea drepturilor aferente unei mărci UE** (figura 19), volumul total de cauze a continuat să scadă în 2021. Cu toate acestea, în vreme ce nouă state membre au reușit să facă față mai bine volumului lor de cauze, înregistrând o scădere a duratei procedurilor sau menținând constantă durata lor, două state membre au înregistrat o creștere clară a duratei medii a procedurilor.
- În domeniul **dreptului UE privind protecția consumatorilor** se poate observa eventualul efect combinat al lanțului de punere în aplicare, constând în proceduri de control atât administrativ, cât și judiciar (figurile 20 și 21). În 2021, cinci state membre au raportat că autoritățile lor de protecție a consumatorilor au necesitat, în medie, mai puțin de trei luni pentru a lua o decizie într-o cauză reglementată de dreptul UE în domeniul protecției consumatorilor, în timp ce, în alte nouă state membre, pentru pronunțarea unor astfel de decizii a fost nevoie de mai mult de șase luni. În cazul în care deciziile autorităților de protecție a consumatorilor au fost contestate în instanță, în 2021 tendințele privind durata procedurilor de control judiciar al unei decizii administrative au fost divergente, fiind înregistrate creșteri în șapte state membre și scăderi în șase state membre comparativ cu 2020. În două state membre, durata medie a unei proceduri de control judiciar este în continuare mai mare de 1 000 de zile.
- Măsurile eficiente de combatere a **spălării banilor** sunt esențiale pentru protejarea sistemului financiar, asigurând concurența loială și prevenind consecințele economice negative. Procedurile judiciare excesiv de lungi pot afecta capacitatea UE de a combate spălarea banilor/reduce eficacitatea eforturilor în acest domeniu. Figura 22 prezintă date actualizate privind durata procedurilor judiciare referitoare la infracțiunile de spălare de

bani. Aceasta arată că, în timp ce în 15 state membre procedurile în primă instanță durează în medie până la un an, acestea durează în medie până la doi ani în șapte state membre, iar în două state membre durează în medie până la 3,5 ani ([57]).

- **Corupția** constituie o infracțiune deosebit de gravă, având o dimensiune transfrontalieră. Aceasta are consecințe economice negative și poate fi combătută în mod eficace numai prin norme minime comune în întreaga UE. Tabloul de bord din acest an prezintă primul set de date privind durata procedurilor judiciare referitoare la infracțiunile de spălare de bani. Figura 23 prezintă niveluri diferite de disponibilitate a datelor între statele membre și diferențe în ceea ce privește durata medie a procedurilor în fața instanțelor penale de prim grad de jurisdicție. În 12 state membre, procedurile se încheie în termen de aproximativ un an, în timp ce în celelalte cinci state membre în care sunt disponibile date, procedurile ar putea dura până la aproximativ patru ani. În general, complexitatea urmăririi penale și a judecării infracțiunilor de dare sau luare de mită reflectă natura gravă a infracțiunii, care se reflectă, de asemenea, în durata procedurilor.

3.2. Calitatea sistemelor de justiție

Nu există o modalitate unică de măsurare a calității sistemelor de justiție. Tabloul de bord privind justiția în Uniunea Europeană pentru anul 2023 continuă să examineze factorii care sunt acceptați în general ca fiind relevanți pentru îmbunătățirea calității justiției. Aceștia sunt grupați în patru categorii:

1) accesibilitatea justiției pentru cetățeni și pentru întreprinderi;

2) resurse materiale și umane adecvate;

3) introducerea unor instrumente de evaluare;

4) digitalizarea.

3.2.1. Accesibilitate

Accesibilitatea este necesară de-a lungul întregului lanț al justiției pentru a le permite cetățenilor să obțină informații relevante – cu privire la sistemul de justiție, la modalitatea de a intenta o acțiune și la aspectele financiare aferente acesteia, precum și cu privire la stadiul procedurilor până la finalizarea acestora – și să acceseze hotărârea online.

[57] Directiva (UE) 2018/1673 a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2018 privind combaterea prin măsuri de drept penal a spălării banilor va elimina obstacolele juridice susceptibile de a întârzia urmărirea penală, de exemplu, norma potrivit căreia urmărirea penală a unei infracțiuni de spălare de bani poate începe numai după ce s-a încheiat procedura aferentă infracțiunii premise subiacente. Statele membre aveau obligația de a transpune directiva până la 8 decembrie 2020.

– Acordarea de asistență judiciară, taxe judiciare și onorarii avocațiale –

Cheltuielile de judecată reprezintă un factor-cheie care determină accesul la justiție. Un nivel ridicat al cheltuielilor de judecată, respectiv al taxelor judiciare ([58]) și al onorariilor avocațiale ([59]), poate constitui un obstacol în calea accesului la justiție. Cheltuielile de judecată în materie civilă și comercială nu sunt armonizate la nivelul UE. Reglementate de legislațiile naționale, acestea diferă de la un stat membru la altul.

Accesul la asistență judiciară este un drept fundamental consacrat prin Carta drepturilor fundamentale a UE ([60]). Aceasta permite accesul la justiție persoanelor care nu ar fi altfel în măsură să suporte sau să avanseze cheltuielile de judecată. Majoritatea statelor membre acordă asistență judiciară pe baza veniturilor solicitantului ([61]).

Figura 24 prezintă disponibilitatea asistenței judiciare complete sau parțiale într-o cauză specifică privind dreptul consumatorilor, cu o valoare de 6 000 EUR. În figură sunt comparate pragurile de venit pentru acordarea asistenței judiciare, exprimate ca procent din pragul de sărăcie stabilit de Eurostat pentru fiecare stat membru ([62]). De exemplu, dacă pragul pentru asistență judiciară se situează la nivelul de 20 %, aceasta înseamnă că un solicitant cu un venit care depășește cu 20 % pragul de sărăcie stabilit de Eurostat pentru statul său membru poate beneficia de asistență judiciară. Cu toate acestea, dacă pragul pentru asistență judiciară se situează sub 0, aceasta înseamnă că o persoană cu un venit sub pragul de sărăcie ar putea să nu beneficieze de asistență judiciară.

Nouă state membre dispun de un sistem de asistență judiciară care oferă o acoperire de 100 % a costurilor aferente litigiilor (asistență judiciară totală), completat printr-un sistem care acoperă doar costurile parțiale (asistență judiciară parțială), în cadrul celui din urmă aplicându-se criterii de eligibilitate diferite de cele aplicate în cadrul primului. Zece state membre aplică doar un sistem de asistență judiciară totală sau parțială. În trei state membre, instanțele dispun de putere discreționară în ceea ce privește acordarea asistenței judiciare.

---

[58] Taxele judiciare reprezintă o sumă care trebuie plătită pentru a iniția o acțiune civilă în fața unei instanțe sau a unui tribunal.

[59] Onorariile avocațiale reprezintă valoarea facturată pentru serviciile furnizate de avocați clienților acestora.

[60] Articolul 47 alineatul (3) din Carta drepturilor fundamentale a UE.

[61] Statele membre utilizează metode diferite pentru stabilirea pragului de eligibilitate, de exemplu, perioade de referință diferite (venit lunar/anual). 14 state membre prevăd și un prag legat de capitalul privat al solicitantului. Acesta nu este luat în considerare pentru această figură. În BE, BG, IE, ES, FR, HR, HU, LT, LU, NL și PT, anumite grupuri de persoane (de exemplu, persoanele care beneficiază de anumite indemnizații) dispun în mod automat de dreptul de a primi asistență judiciară în litigiile civile/comerciale. Criterii suplimentare pe care statele membre le pot aplica, precum fondul cauzei, nu sunt reflectate în această figură. Deși acest aspect nu este direct legat de această figură, în mai multe state membre (AT, CZ, DE, DK, IT, NL, PL, SI), asistența judiciară nu se rezumă la persoanele fizice.

[62] Pentru a colecta date comparabile, pragul de sărăcie stabilit de Eurostat pentru fiecare stat membru a fost transformat în venit lunar. Pragul riscului de sărăcie este stabilit la 60 % din venitul disponibil național mediu echivalat al gospodăriei. Sondajul european privind veniturile și condițiile de viață, tabelul ilc_li01 întocmit de Eurostat, disponibil la adresa https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_li01/default/table?lang=en.

Figura 24: Pragul de venit pentru obținerea asistenței judiciare într-o cauză specifică privind dreptul consumatorilor, 2022 (*) *(diferențe în % la nivelul pragului de sărăcie stabilit de Eurostat) [sursa: Comisia Europeană împreună cu Consiliul Barourilor și al Societăților de Drept din Europa (CCBE) ([63])]*

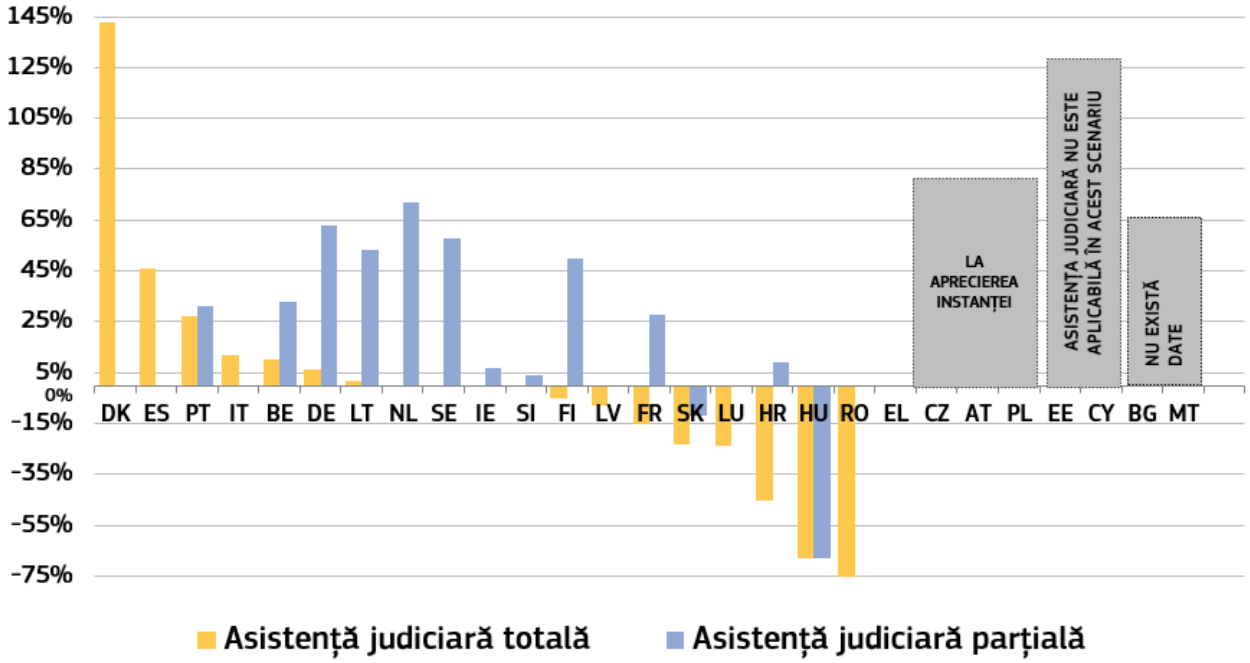

(*) Calculele se bazează pe valorile pragului riscului de sărăcie (AROP) din 2021. ***BE, DE, ES, FR, HR, IE, IT, LT, LU, NL, SI, SK, FI:*** *asistența judiciară trebuie să țină seama și de activele disponibile ale solicitantului.* ***EE:*** *decizia de a acorda asistență judiciară nu se bazează pe nivelul resurselor financiare ale solicitantului.* ***EL:*** *Beneficiarul asistenței judiciare este persoana al cărei venit anual din capital nu depășește 2/3 din cele mai mici salarii anuale prevăzute de legislația existentă.*

[63] Datele aferente anului 2022 sunt colectate prin intermediul răspunsurilor membrilor Consiliului Barourilor și al Societăților de Drept din Europa (CCBE) la un chestionar bazat pe următorul scenariu specific: un litigiu inițiat de un consumator împotriva unei întreprinderi (au fost indicate două valori diferite ale cererii: 6 000 EUR și pragul riscului de sărăcie stabilit de Eurostat pentru fiecare stat membru). Întrucât condițiile care trebuie îndeplinite pentru a beneficia de asistență judiciară depind de situația solicitantului, a fost utilizat următorul scenariu: un solicitant celibatar în vârstă de 35 de ani, angajat în muncă, fără nicio persoană în întreținere sau fără asigurare pentru protecție juridică, având un venit regulat și locuind într-un apartament închiriat.

21 de state membre impun părților să achite o taxă judiciară în momentul introducerii unei acțiuni în instanță. Persoanele care beneficiază de asistență judiciară sunt deseori scutite de plata taxelor judiciare. Numai în șase state membre (Bulgaria, Estonia, Irlanda, Țările de Jos, Polonia și Slovenia) sunt persoane care beneficiază de asistență judiciară care nu sunt scutite în mod automat de la plata taxelor judiciare. În Cehia, instanța decide, de la caz la caz, cu privire la scutirea sau nu a unei persoane care beneficiază de asistență judiciară de la plata taxelor judiciare. În Luxemburg, justițiabilii care beneficiază de asistență judiciară nu trebuie să plătească onorarii executorilor judecătorești. Figura 25 compară, pentru cele două scenarii, valorile taxelor judiciare prezentate ca procent din valoarea cererii. În cazul în care, de exemplu, în figura de mai jos taxele judiciare sunt stabilite la 10 % dintr-o cerere de 6 000 EUR, consumatorul va trebui să plătească o taxă judiciară de 600 EUR pentru a introduce o acțiune în instanță. Cererea cu valoare redusă se bazează pe pragul riscului de sărăcie stabilit de Eurostat pentru fiecare stat membru.

Figura 25: Taxe judiciare pentru introducerea unei acțiuni în instanță într-o cauză specifică privind dreptul consumatorilor, 2022 (*) (*valoarea taxei judiciare stabilită ca procent din valoarea cererii*) *[sursa: Comisia Europeană împreună cu Consiliul Barourilor și al Societăților de Drept din Europa (CCBE) ([64])]*

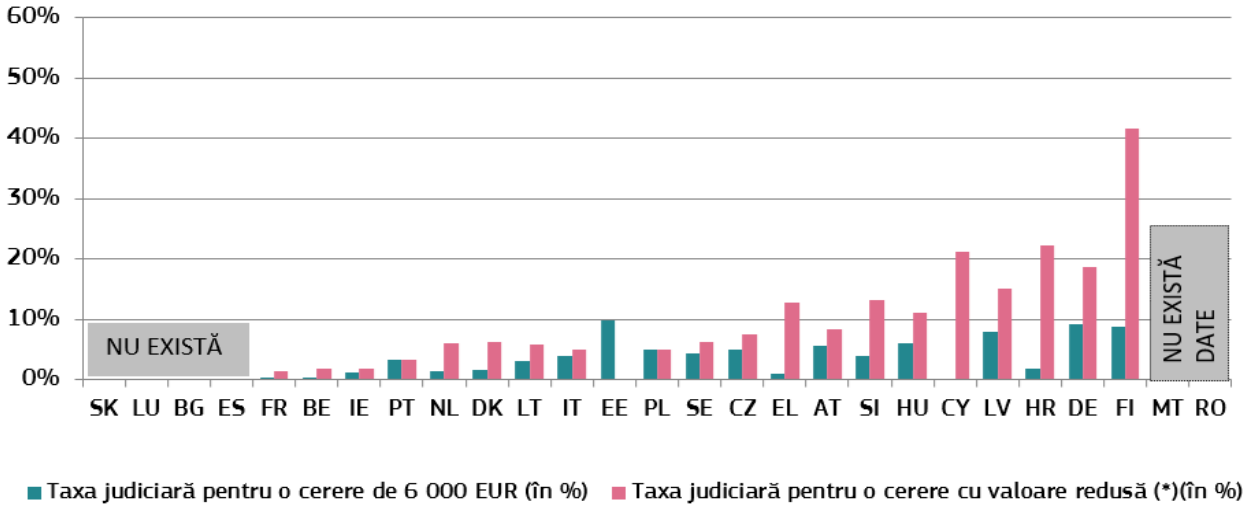

*(*) Calculele se bazează pe valorile pragului riscului de sărăcie (AROP) din 2021. „O cerere cu valoare redusă" reprezintă o cerere care corespunde pragului de sărăcie stabilit de Eurostat pentru o persoană celibatară pentru fiecare stat membru, convertit în salariu lunar (de exemplu, în 2021, această valoare s-a situat între 242 EUR în **RO** și 2 124 EUR în **LU**). EE, PT: nu există date privind taxa judiciară pentru o cerere cu valoare redusă. NL: Valorile taxelor judiciare corespund unui justițiabil cu un venit anual mai mic de 29 400 EUR.*

[64] Datele, care se referă la pragurile de venit valabile în 2022, au fost colectate prin intermediul răspunsurilor membrilor Consiliului Barourilor și al Societăților de Drept din Europa (CCBE) la un chestionar bazat pe următorul scenariu: un litigiu în materie de consum între o persoană fizică și o întreprindere (au fost indicate două valori diferite ale cererii: 6 000 EUR și pragul riscului de sărăcie stabilit de Eurostat pentru fiecare stat membru).

– Accesul la metode de soluționare alternativă a litigiilor –

Figura 26 prezintă eforturile statelor membre de promovare a utilizării voluntare a metodelor de soluționare alternativă a litigiilor (SAL) prin stimulente specifice. Acestea pot varia în funcție de domeniul de drept ([65]).

Figura 26: Promovarea metodelor de soluționare alternativă a litigiilor și stimulente pentru utilizarea acestora, 2022 (*) *[sursa: Comisia Europeană ([66])]*

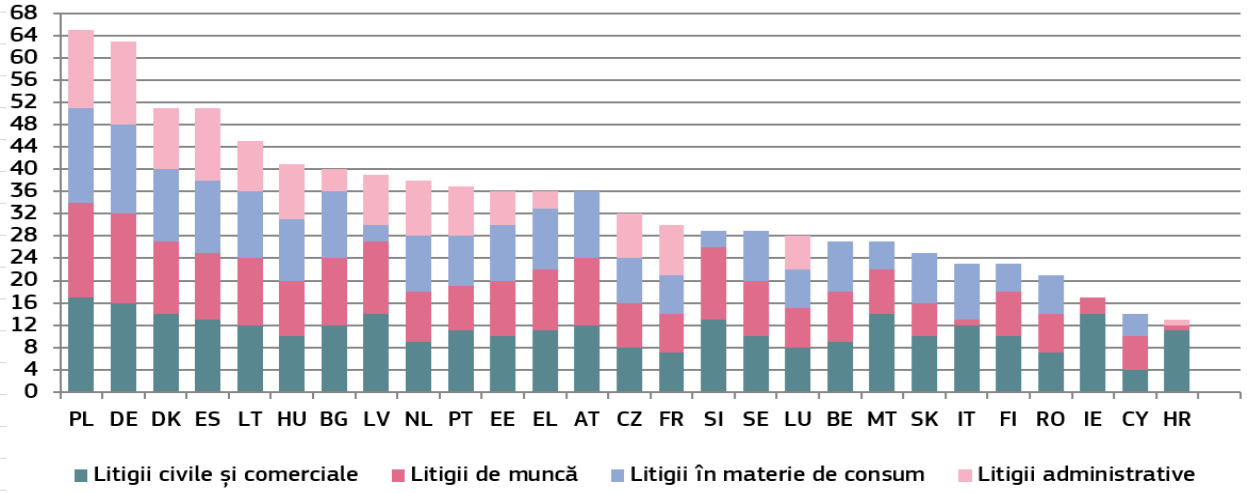

(*) Maximum posibil: 68 de puncte. Indicatori agregați bazați pe indicatorii următori: 1) există un site web care oferă informații cu privire la SAL; 2) au loc campanii de publicitate în mass-media; 3) se difuzează broșuri destinate publicului larg; 4) instanța organizează la cerere sesiuni de informare specifice privind SAL; 5) există un coordonator pentru SAL/mediere în cadrul instanțelor; 6) se publică evaluări privind utilizarea SAL; 7) se publică statistici privind utilizarea SAL; 8) asistența judiciară acoperă parțial sau în întregime cheltuielile ocazionate de SAL; 9) rambursarea totală sau parțială a taxelor judiciare, inclusiv a taxelor de timbru, dacă SAL dă rezultate; 10) pentru procedura SAL nu este necesar un avocat; 11) judecătorul poate acționa ca mediator; 12) acordul încheiat de părți devine executoriu pe cale judecătorească; 13) posibilitatea de a iniția proceduri/de a depune o cerere și de a prezenta documente justificative online; 14) părțile pot fi informate cu privire la inițierea și diversele etape ale procedurii pe cale electronică; 15) posibilitatea de plată online a taxelor aplicabile; 16) utilizarea tehnologiilor (aplicații de inteligență artificială, roboți de chat) pentru a facilita depunerea și soluționarea litigiilor și 17) alte mijloace. Pentru fiecare dintre acești 17 indicatori a fost acordat un punct pentru fiecare domeniu de drept. ***IE****: cauzele de contencios administrativ sunt incluse în categoria cauzelor civile și comerciale.* ***EL****: SAL există în domeniul procedurilor de achiziții publice în fața instanțelor administrative de recurs.* ***ES****: procedurile SAL sunt obligatorii în cauzele legate de legislația muncii.* ***PT****: în cazul litigiilor civile/comerciale, taxele judiciare sunt rambursate doar în cazul judecătorilor de pace.* ***SK****: ordinea juridică slovacă nu sprijină utilizarea SAL în scopuri administrative.* ***FI****: litigiile în materie de consum și de muncă sunt considerate, de asemenea, cauze civile.* ***SE****: judecătorii dispun de putere discreționară în ceea ce privește procedurile SAL. Astfel, căutarea unei soluționări amiabile constituie o sarcină obligatorie pentru judecător, cu excepția cazului în care acest lucru este inadecvat, având în vedere natura cauzei.*

[65] Metodele de promovare și stimulare a utilizării soluționării alternative a litigiilor (SAL) nu cuprind cerințe obligatorii privind recurgerea la SAL înainte de a introduce o acțiune în instanță. Astfel de cerințe pot ridica semne de întrebare cu privire la compatibilitatea acestora cu dreptul la o cale de atac eficientă în fața unei instanțe judecătorești, care este consacrat în Carta drepturilor fundamentale a UE.

[66] Date pentru anul 2022, colectate în cooperare cu grupul de persoane de contact pentru sistemele de justiție naționale.

– Dispoziții specifice privind accesul la justiție –

Tabloul de bord privind justiția în UE pentru anul 2022 a prezentat o figură dedicată modalităților specifice de facilitare a accesului egal la justiție al persoanelor cu handicap. Această ediție continuă o analiză mai aprofundată a anumitor modalități specifice care facilitează accesul egal la justiție pentru persoanele expuse riscului de discriminare în general și pentru două grupuri specifice: persoanele în vârstă și victimele violenței împotriva femeilor și ale violenței domestice.

Cele două figuri de mai jos arată etapele pe care fiecare stat membru s-a angajat să le întreprindă pentru a facilita accesul la justiție al grupurilor respective. Figura 27 prezintă anumite dispoziții specifice în ceea ce privește persoanele expuse riscului de discriminare, precum și persoanele în vârstă. Acestea sunt, printre altele, disponibilitatea informațiilor în formate accesibile, asigurarea accesului fizic la clădirile instanțelor și la sălile de judecată sau permiterea participării organizațiilor neguvernamentale și a organismelor de promovare a egalității la procedurile judiciare în numele sau în sprijinul victimei (victimelor).

Figura 27: Dispoziții specifice privind accesul la justiție al persoanelor expuse riscului de discriminare și al persoanelor în vârstă, 2022 *[sursa: Comisia Europeană ([67])]*

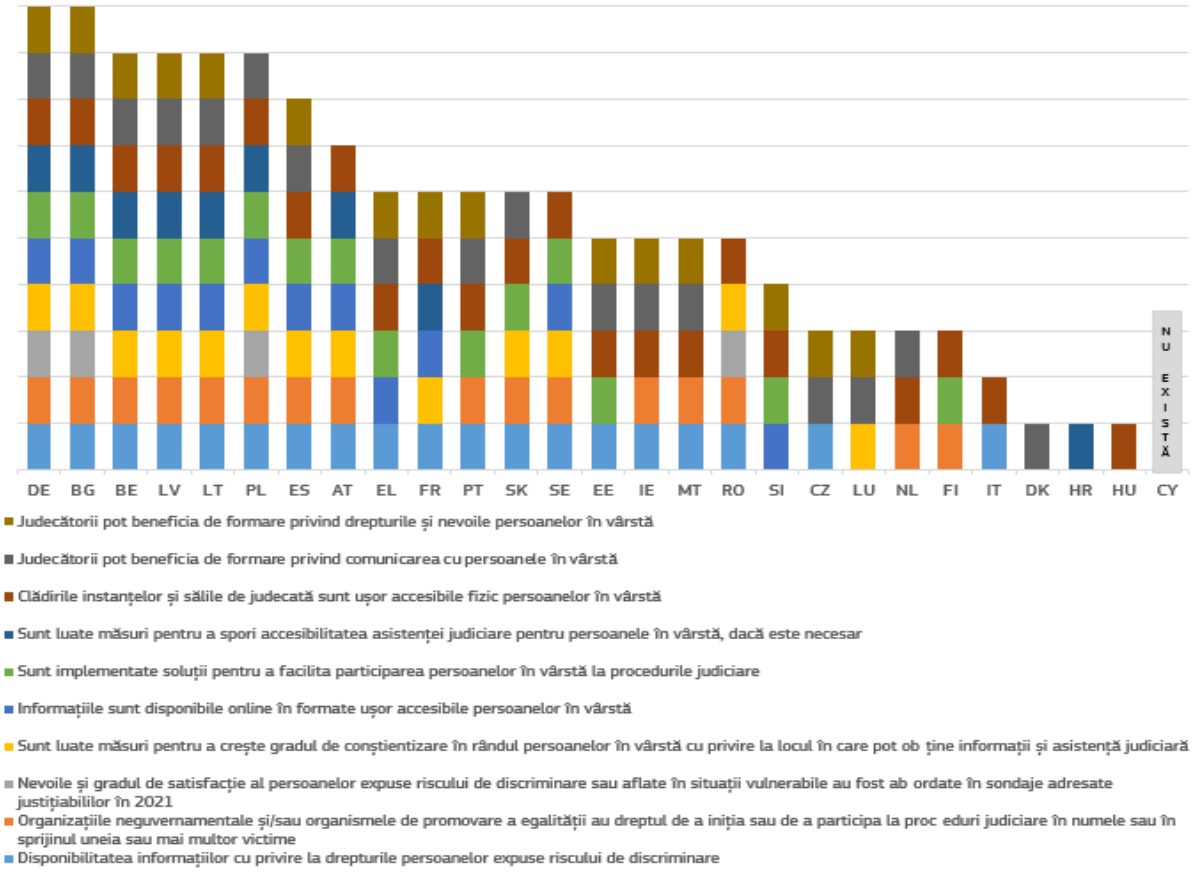

[67] Date pentru anul 2022, colectate în cooperare cu grupul de persoane de contact pentru sistemele de justiție naționale și Rețeaua Europeană de Formare Judiciară.

Figura 28 prezintă eforturile statelor membre de a proteja și de a sprijini victimele violenței împotriva femeilor/violenței domestice[68] și de a facilita accesul acestora la justiție. Accesul la justiție joacă un rol important în combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice. Un răspuns coordonat și integrat al justiției contribuie la siguranța și bunăstarea victimelor și la prevenirea revictimizării.

Figura 28: Dispoziții specifice pentru victimele violenței împotriva femeilor/violenței domestice, 2022 (*) *[sursa: Comisia Europeană([69])]*

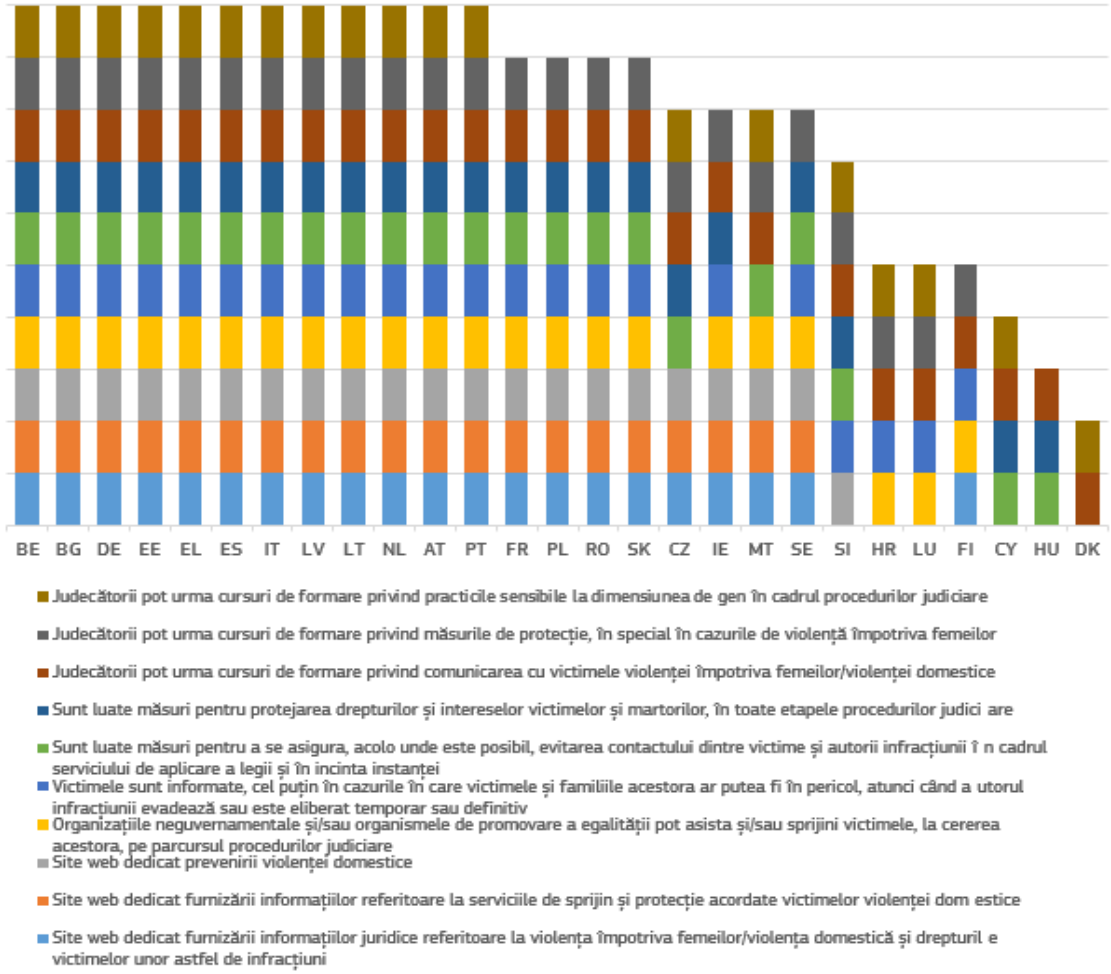

[68] Violență împotriva femeilor înseamnă violența pe criterii de gen îndreptată împotriva unei femei sau a unei fete pe motiv că este femeie sau fată sau care afectează în mod disproporționat femeile sau fetele, inclusiv toate actele de astfel de violență care cauzează sau sunt susceptibile de a cauza prejudicii sau suferințe fizice, sexuale, psihologice sau economice, inclusiv amenințările cu astfel de acte, constrângerea sau privarea arbitrară de libertate, indiferent dacă acestea survin în viața publică sau privată. Violență domestică înseamnă toate actele de violență care cauzează sau sunt susceptibile de a cauza prejudicii sau suferințe fizice, sexuale, psihologice sau economice și care survin în familie sau în unitatea domestică, indiferent de legăturile de familie biologice sau juridice, sau între foști sau actuali soți sau parteneri, indiferent dacă autorul infracțiunii locuiește sau a locuit împreună cu victima.

[69] Date pentru anul 2022, colectate în cooperare cu grupul de persoane de contact pentru sistemele de justiție naționale și Rețeaua Europeană de Formare Judiciară.

— Anumite competențe ale organismelor de promovare a egalității pentru a ajuta victimele discriminării să aibă acces la justiție —

Pentru prima dată, tabloul de bord privind justiția în Uniunea Europeană pentru anul 2023 oferă o imagine de ansamblu asupra anumitor competențe specifice ale organismelor de promovare a egalității pentru a ajuta victimele discriminării să aibă acces la justiție. Figura 29 de mai jos prezintă competențele ce revin organismului (organismelor) de promovare a egalității – sau, în anumite cazuri, altor organisme specifice – în fiecare stat membru pentru a soluționa cazurile de discriminare. Printre altele, acestea oferă părților posibilitatea de a căuta o soluție alternativă la litigiul lor (de exemplu, proceduri de mediere sau conciliere), de a emite decizii cu caracter obligatoriu în cazurile de discriminare, de a acționa în instanță în cazurile de discriminare fie în numele victimelor, fie în nume propriu, sau de a prezenta observații instanței în calitate de *amicus curiae* sau expert în cazuri de discriminare. Exercitarea acestor competențe variază în practică în funcție de statul membru.

Figura 29: Anumite competențe ale organismelor de promovare a egalității pentru a ajuta victimele discriminării să aibă acces la justiție, 2022 (*) *[sursa: informații compilate pe baza datelor colectate de la Equinet (Rețeaua europeană a organismelor de promovare a egalității), de la organismele naționale de promovare a egalității și de la Rețeaua europeană de experți juridici]*

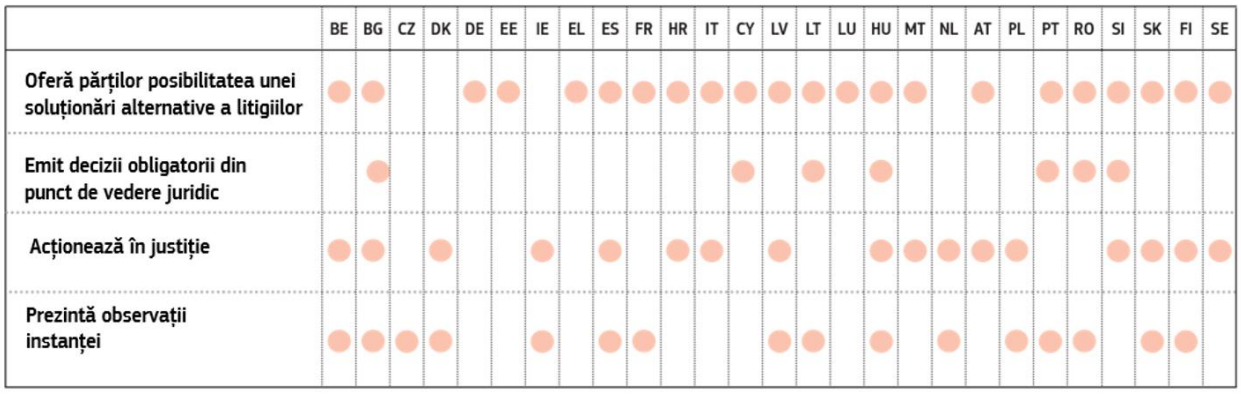

(*) Un punct reflectă faptul că cel puțin un organism de promovare a egalității din statul membru are competența relevantă. În unele state membre, competențele studiate sunt exercitate de o altă entitate decât organismul de promovare a egalității, caz în care tabelul nu conține un punct. ***BG****: În conformitate cu Legea nr. 15/2022, adoptată la 12 iulie 2022.****CZ:*** *Apărătorul public al drepturilor are competența de a acționa în calitate de* amicus curiae *numai în fața Curții Constituționale. Acesta nu este împuternicit în mod oficial să prezinte observații în fața instanțelor care se pronunță cu privire la cazurile de discriminare.* ***ES:*** *În conformitate cu Legea nr. 15/2022, adoptată la 12 iulie 2022, dar care nu a fost pusă încă pe deplin în aplicare.*

– Controlul judiciar asupra administrației publice în scenarii legate de întreprinderi –

Tabloul de bord privind justiția în Uniunea Europeană pentru anul 2023 dezvoltă în continuare imaginea de ansamblu asupra anumitor garanții juridice privind actele sau omisiunile autorităților administrative în scenarii legate de întreprinderi[70], inițiată în ediția din 2022 a tabloului de bord.

[70] În primul scenariu, în cursul procedurilor judiciare legate de expropriere, autoritățile dispun încetarea de către o societate minieră a activității miniere cu efect imediat; acestea se bazează pe plângeri anterioare formulate de proprietarii de locuințe din satul învecinat, deja soluționate de societatea minieră. Dacă s-ar conforma deciziei administrative, societatea ar suporta o pierdere zilnică de profit de 8 000 EUR. Societatea contestă decizia

Printre garanțiile relevante se numără controlul jurisdicțional al deciziilor administrative și al măsurilor provizorii sau posibilitatea acordării de despăgubiri în cazul tăcerii administrative sau al unei decizii nefondate. Toate acestea contribuie la calitatea sistemului de justiție, având o importanță deosebită pentru mediul de afaceri și de investiții și pentru funcționarea pieței unice**.**

Figura 30: Garanții juridice privind deciziile autorităților administrative sau lipsa de acțiune a acestora, 2022 (*) *[sursa: Comisia Europeană ([71])]*

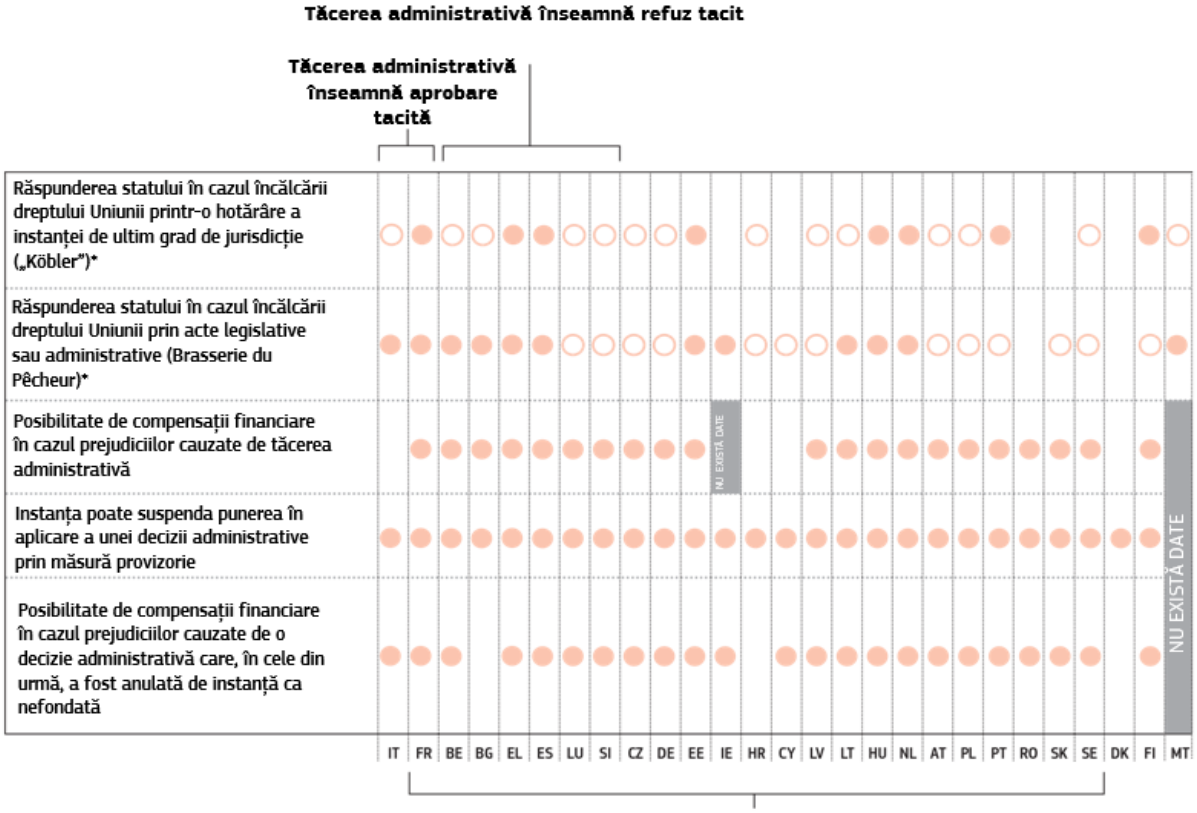

(*) *'●': Forma specifică a răspunderii statului este recunoscută în temeiul regimului juridic al statului membru și a fost aplicată în practică în cel puțin o cauză în instanță în ultimii zece ani; '○': Forma specifică a răspunderii statului este recunoscută în temeiul regimului juridic al statului membru, dar nu a fost aplicată în practică în cel puțin o cauză în instanță în ultimii zece ani. O celulă necompletată nu ar trebui interpretată ca o declarație referitoare la existența unor cerințe în temeiul dreptului Uniunii.* ***FR:*** *În condițiile în care, în general, tăcerea administrativă înseamnă aprobarea tacită, în anumite cazuri excepționale prevăzute de lege, aceasta înseamnă refuzul tacit.* ***SK****: Instanța poate*

administrativă în instanță, care, în cele din urmă, respinge decizia ca nefondată. În al doilea scenariu, o societate având sediul în statul membru „B" depune la autoritatea competentă din statul membru „A" o cerere de autorizare a construirii unui magazin cu amănuntul de 800 de metri pătrați în capitala statului membru „A". Societatea nu primește niciun răspuns din partea autorității în cauză în termenul legal/în ceea ce pare a fi un termen rezonabil de răspuns (perioada de tăcere administrativă). În cele din urmă, figura analizează dacă societatea poate solicita autorității competente acordarea de despăgubiri pentru pierderile suferite din cauza întârzierii (perioada de tăcere administrativă) în acordarea autorizației de construire (presupunând că autorizația de construire este în cele din urmă acordată).

[71] Date pentru anii 2021 și 2022, colectate în cooperare cu grupul de persoane de contact pentru sistemele de justiție naționale.

suspenda executarea unei decizii administrative în baza unei propuneri în majoritatea cazurilor. Trimiteri naționale la cauze care stabilesc răspunderea statului în cazul încălcării dreptului Uniunii printr-o hotărâre a instanței de ultim grad de jurisdicție (Köbler): ***CZ****: Ar putea exista cauze care să stabilească o astfel de răspundere a statului. În mai multe cauze privind o astfel de răspundere a statului, Curtea Supremă a retrimis cauza în primă instanță pentru o nouă audiere, dar rezultatele noii proceduri nu sunt puse la dispoziția publicului (a se vedea, de exemplu, hotărârea Curții Supreme din 26 iulie 2019, nr. 30 Cdo 3856/2017, ECLI:CZ:NS:2019:30.CDO.3856.2017.1);* ***DK****: Temeiul juridic al cererilor de despăgubire financiară ar trebui să se regăsească în principiile juridice daneze obișnuite – și anume principiul „culpa" – care impun societății, printre altele, să facă dovada răspunderii. În anumite cazuri excepționale de tăcere administrativă, în care neîndeplinirea obligației de a acționa este considerată o omisiune ilegală, o autoritate din cadrul administrației de stat poate dispune obligația municipalităților de a acționa.* ***EE****: Curtea Supremă a Estoniei (20.5.2022) hotărârea Camerei administrative a Curții Supreme în cauza de contencios administrativ nr. 3-20-1684;* ***EL****: Deciziile plenului Consiliului de Stat 799-803/2021;* ***ES****: Hotărârea Curții Naționale 415/2009 – Sentencia de la Audiencia Nacional AN 415/2009 – ECLI:ES:AN:2009:415, Audiencia Nacional. Sala de lo Contencioso. Sección:3 10/02/2009, Nº de Recurso:553/2007;* ***FR****: Tribunal administratif de Paris, 21 aprilie 2021, nr. 1823994;* ***HU****: Kúria, Pfv. III. 22.112/2012/13. (doctrină confirmată, cerere respinsă) Kúria, Pfv.III.21.591/2013/5;* ***NL****: ECLI:NL:HR:2018:2396, ECLI:NL:RBDHA:2021:15447, ECLI:NL:HR:2018:2396;* ***FI****: KKO2013:58 ; Răspunderea statului în cazul încălcării dreptului Uniunii prin acte legislative sau administrative (Brasserie du Pêcheur):* ***BE:*** *Civ. Fr. Brussels (4ème ch.) 17 iunie 2021. Decizia din 9.3.2021 a Curții de Apel din Bruxelles (Fernand Ullens de Schooten/statul belgian);* ***BG****: Hotărârea nr. 16 din 2.3.2021 a SCC în cauza nr. 1914/2020;* ***CZ****: Ar putea exista cauze care să stabilească o astfel de răspundere a statului. De exemplu, în mai multe cauze privind o astfel de răspundere a statului, Curtea Supremă a retrimis cauza în primă instanță pentru o nouă audiere, dar rezultatele noii proceduri nu sunt puse la dispoziția publicului (a se vedea, de exemplu, hotărârea Curții Supreme din 25 aprilie 2018, nr. 30 Cdo 1945/2016, ECLI:CZ:NS:2018:30.CDO.1945.2016.1).;* ***EE****: Hotărârea Tribunalului de Circuit din Tallinn din 31.10.2017 într-o cauză de contencios administrativ nr. 3-13-366;* ***IE****: Ogieriakhi/MJE și alții (cauza C-244/13);* ***EL****: Deciziile Consiliului de Stat 607/2016, 4403/2015;* ***ES****: Curtea Supremă, Secția administrativă, hotărârea din 26 mai 2021, cererea nr. 352/2019, ECLI:ES:TS:2021: 2143; Curtea Supremă, Secția administrativă, hotărârea din 29 octombrie 2021, cererea nr. 3409/2016, ECLI:ES:TS: 2021:4019;* ***FR:*** *TA Rouen, 28 iunie 2022, nr. 2001360; TA Clermont-Ferrand, 14 decembrie 2021, nr. 2000090 (5 cauze diferite); TA Poitiers, 26 noiembrie 2020, nr. 1901176; CAA Versailles, 24 noiembrie 2020, IP Celimo SAS, nr. 15VE02812);* ***IT****: Curtea Supremă a Italiei (Curtea de Casație), secțiunea III, 24.11.2020 nr. 26757 și Curtea de Casație, 29.9. 2021 nr. 26302; Curtea de Casație, Secțiile Unite, 23.6.2022, nr. 20278; Curtea de Casație, Secția III, 13.5.2020 nr. 8889, Curtea de Casație, Secția I, 30.10.2018, nr. 27690; Curtea de Casație, Secția III, 16.10.2020 nr. 22631;* ***HU****: Fővárosi Ítélőtábla, 3. Pf. 20.182/2014/2. Fővárosi Ítélőtábla, 5.Pf.21.081/2016/6. Fővárosi Ítélőtábla Pf. 21.340/2017/5.3. Fővárosi Ítélőtábla Pf.20.602/2017/5/II;* ***MT:*** *Daniel James Cassar vs. Direttur tas-Sahha Istituzzjonali et;* ***NL:*** *ECLI:NL:GHDHA:2013:3791 (cassatieberoep: ECLI:NL:HR:2015:2722 en ECLI:NL:HR:2015:2723); ECLI:NL:RVS:2020:898, ECLI:NL:RVS:2020:899, ECLI:NL:RVS:2020:900 și ECLI: NL:RVS:2020:901; ECLI:NL:HR:2018:1973; ECLI:NL:GHDHA:2013:3791.*

– Justiție în interesul copilului –

Tabloul de bord privind justiția în Uniunea Europeană pentru anul 2023 continuă analiza justiției în interesul copilului. Figura 31 analizează măsurile specifice disponibile atunci când un copil este implicat ca victimă sau ca persoană suspectată/acuzată.

Figura 31: Măsuri specifice privind procedurile în interesul copilului cu copii implicați ca victime sau ca persoane suspectate sau acuzate, 2022 (*) *[sursa: Comisia Europeană ([72])]*

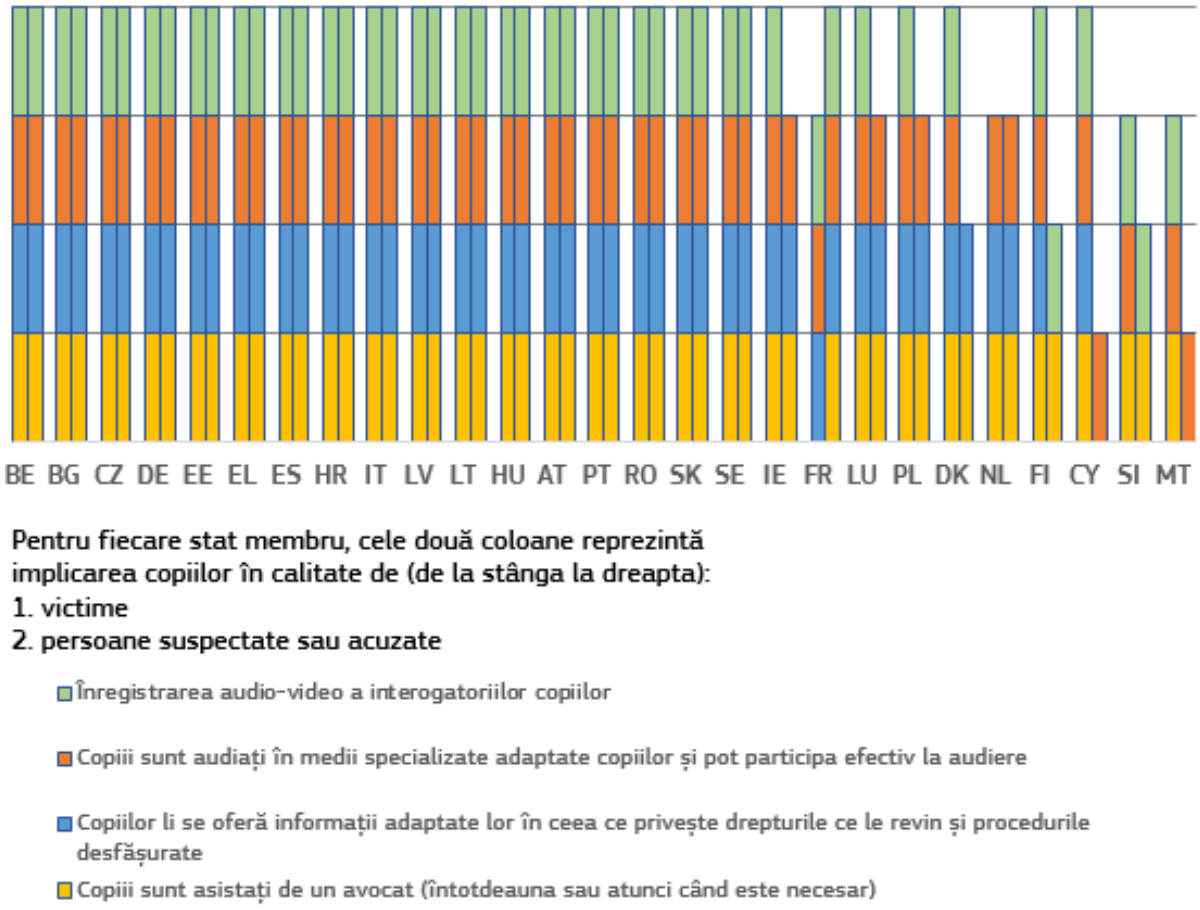

(*) Copii: persoanele cu vârsta sub 18 ani.

[72] Date pentru anul 2022, colectate în cooperare cu grupul de persoane de contact pentru sistemele de justiție naționale.

3.2.2. Resurse

Pentru buna funcționare a sistemului de justiție este nevoie de resurse suficiente, inclusiv investițiile necesare în infrastructura fizică și tehnică, precum și personal calificat, instruit și remunerat în mod corespunzător din toate categoriile. Fără echipamente și instrumente adecvate sau personal care să dețină calificările și competențele necesare și să beneficieze de acces la formare continuă, calitatea procedurilor și a hotărârilor este compromisă.

– *Resurse financiare* –

Figurile de mai jos ilustrează cheltuielile publice efective consacrate funcționării sistemului de justiție (cu excepția penitenciarelor), atât pe cap de locuitor (figura 32), cât și ca pondere din produsul intern brut (PIB) (figura 33).

Figura 32: Totalul cheltuielilor administrațiilor publice pentru instanțele judecătorești în EUR pe cap de locuitor, 2012, 2019-2021 (*) *(sursa: Eurostat)*

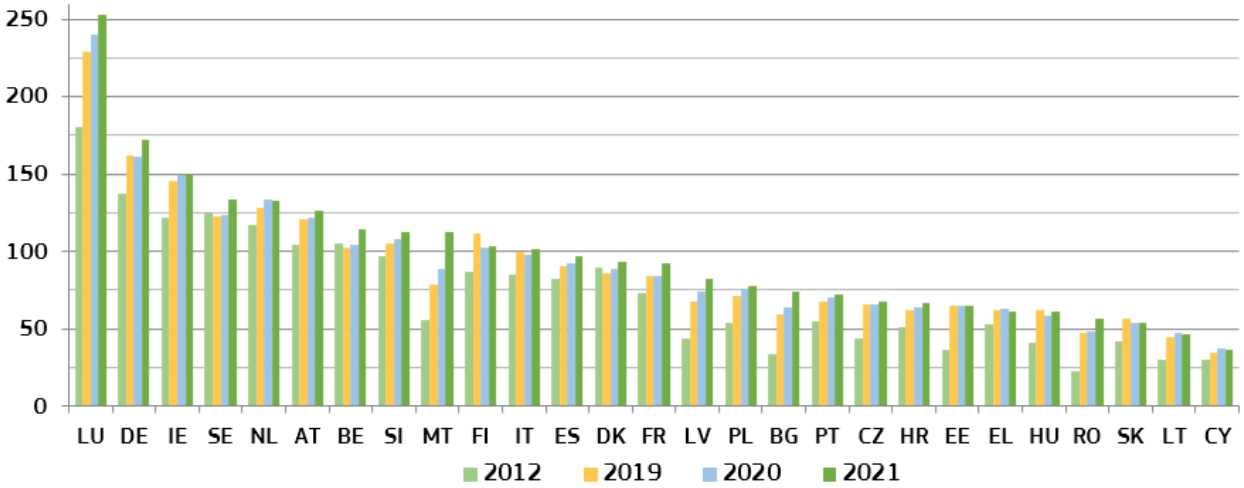

(*) Statele membre sunt ordonate după cheltuielile din 2021 (de la cea mai mare la cea mai mică valoare). Deși s-au depus eforturi semnificative pentru a armoniza înregistrarea măsurilor guvernamentale de atenuare a impactului economic și social al pandemiei de COVID-19, nu s-a realizat încă o armonizare deplină a datelor pentru anii de referință 2020 și 2021. Probabilitatea unor revizuiri viitoare este, prin urmare, mai mare decât de obicei, iar datele privind UE și zona euro sunt provizorii pentru 2021. În plus, datele pentru alți ani sunt provizorii în cazul DE, ES, FR și PT.

Figura 33: Totalul cheltuielilor administrațiilor publice pentru instanțele judecătorești, ca procent din produsul intern brut, 2012, 2019-2021 (*) *(sursa: Eurostat)*

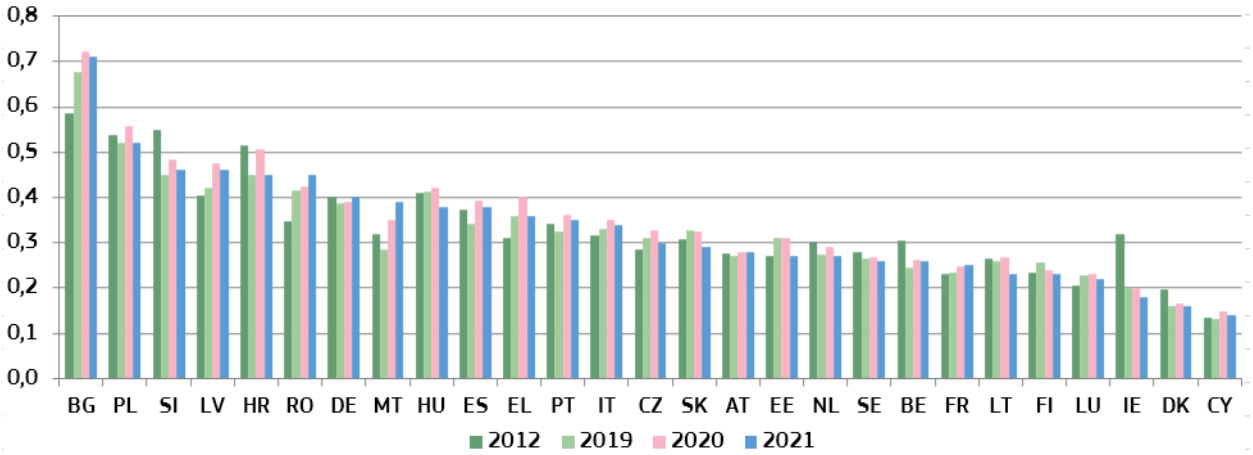

(*) Statele membre sunt ordonate după cheltuielile din 2020 (de la cea mai mare la cea mai mică valoare). Deși s-au depus eforturi semnificative pentru a armoniza înregistrarea măsurilor guvernamentale de atenuare a impactului economic și social al pandemiei de COVID-19, nu s-a realizat încă o armonizare deplină a datelor pentru anii de referință 2020 și 2021. Probabilitatea unor revizuiri viitoare este, prin urmare, mai mare decât de obicei, iar datele privind UE și zona euro sunt provizorii pentru 2021. În plus, datele pentru alți ani sunt provizorii în cazul DE, ES, FR și PT.

Figura 34 prezintă raportul dintre salariile anuale ale judecătorilor și procurorilor și salariul mediu anual la nivel național. Pentru fiecare țară, primele două coloane prezintă salariile judecătorilor și procurorilor la începutul carierei lor, apoi la apogeul acesteia. În temeiul articolului 19 alineatul (1) din TUE, statele membre trebuie să se asigure că atât sistemul lor judiciar în ansamblu, cât și judecătorii individuali sunt independenți în domeniile reglementate de dreptul Uniunii. Deși reducerea temporară a remunerației în contextul măsurilor de austeritate nu a fost considerată o încălcare a acestei dispoziții, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a afirmat că perceperea de către membrii sistemului judiciar a unei remunerații cu un nivel adecvat în raport cu importanța funcțiilor pe care le exercită constituie o garanție inerentă independenței judecătorilor ([73]).

[73] Cauza C-64/16, Associação Sindical dos Juízes Portugueses, punctul 45, „Or, la fel ca inamovibilitatea membrilor organismului vizat (a se vedea în special Hotărârea din 19 septembrie 2006, Wilson, C-506/04, EU:C:2006:587, punctul 51), perceperea de către aceștia a unei remunerații cu un nivel adecvat în raport cu importanța funcțiilor pe care le exercită constituie o garanție inerentă independenței judecătorilor”.

Figura 34: Raportul dintre salariile anuale ale judecătorilor și procurorilor și salariul mediu anual brut la nivel național în 2021 (*) *(la 100 000 de locuitori) (sursa: studiu realizat de Comisia Europeană pentru Eficiența Justiției (CEPEJ) din cadrul Consiliului Europei)*

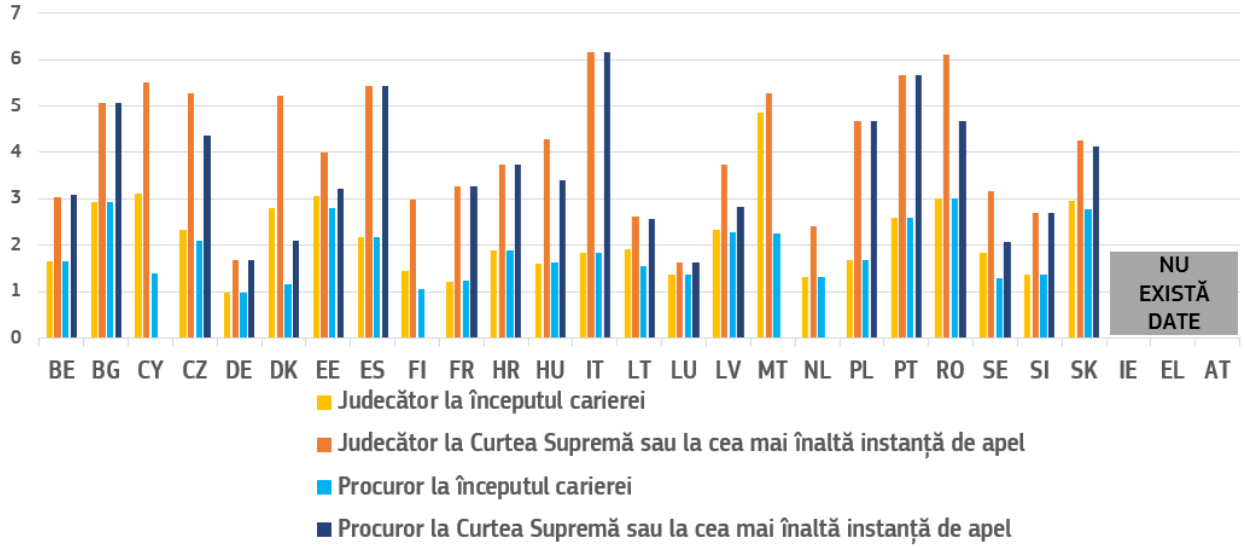

– Resurse umane –

Pentru asigurarea calității unui sistem de justiție este esențial să existe resurse umane adecvate. Diversitatea în rândul judecătorilor, inclusiv echilibrul de gen, aduce cunoștințe, competențe și experiență complementare și reflectă realitatea societății.

Figura 35: Numărul de judecători, 2012, 2019-2021 (*) *(la 100 000 de locuitori) [sursa: studiu realizat de Comisia Europeană pentru Eficiența Justiției (CEPEJ) din cadrul Consiliului Europei)*

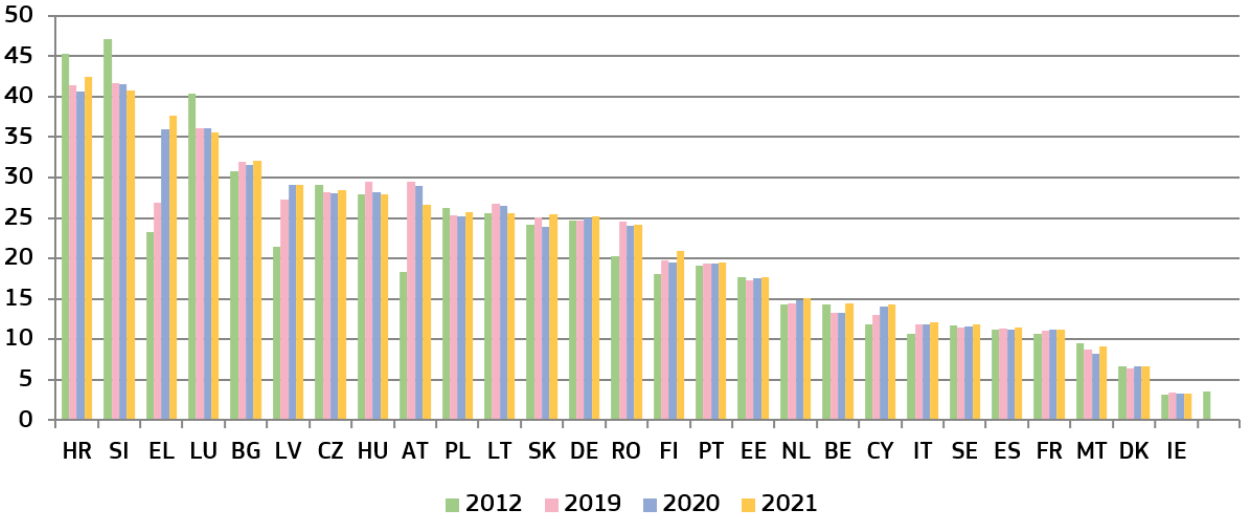

(*) Această categorie cuprinde judecătorii care lucrează cu normă întreagă, conform metodologiei CEPEJ. Ea nu include așa-numiții „Rechtspfleger" / funcționarii judiciari cu atribuții lărgite, care există în unele state membre. ***AT****: datele privind justiția administrativă sunt introduse începând cu 2016.* ***EL****: din 2016, datele privind numărul judecătorilor de profesie includ toate gradele aferente justiției penale și civile, precum și judecătorii administrativi.* ***IT****: comisiile regionale de audit, comisiile fiscale locale și tribunalele militare nu sunt luate în considerare. Justiția administrativă este luată în considerare din 2018.*

Figura 36: Proporția judecătorilor de sex feminin care își desfășoară activitatea în instanțele supreme 2020-2022(*) *[sursa: Comisia Europeană ([74])]*

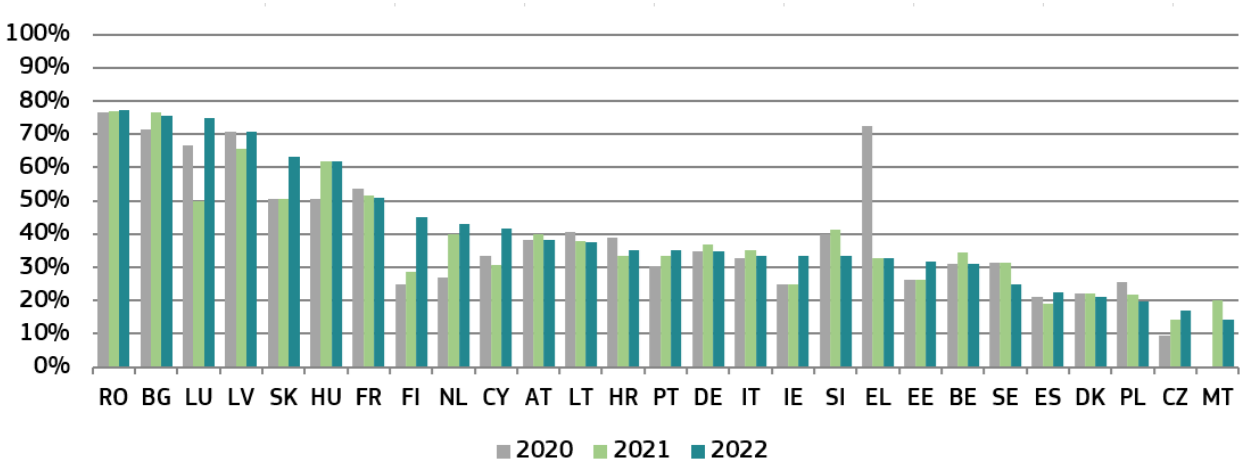

(*) Datele sunt ordonate în funcție de cifrele din 2022, de la valoarea cea mai mare la cea mai mică. ***MT****: Nu există persoane de sex feminin angajate în cadrul instanțelor supreme în 2020.*

Figura 37: Numărul de avocați, 2012, 2019-2021 (*) *(la 100 000 de locuitori) [sursa: studiu realizat de Comisia Europeană pentru Eficiența Justiției (CEPEJ) din cadrul Consiliului Europei)*

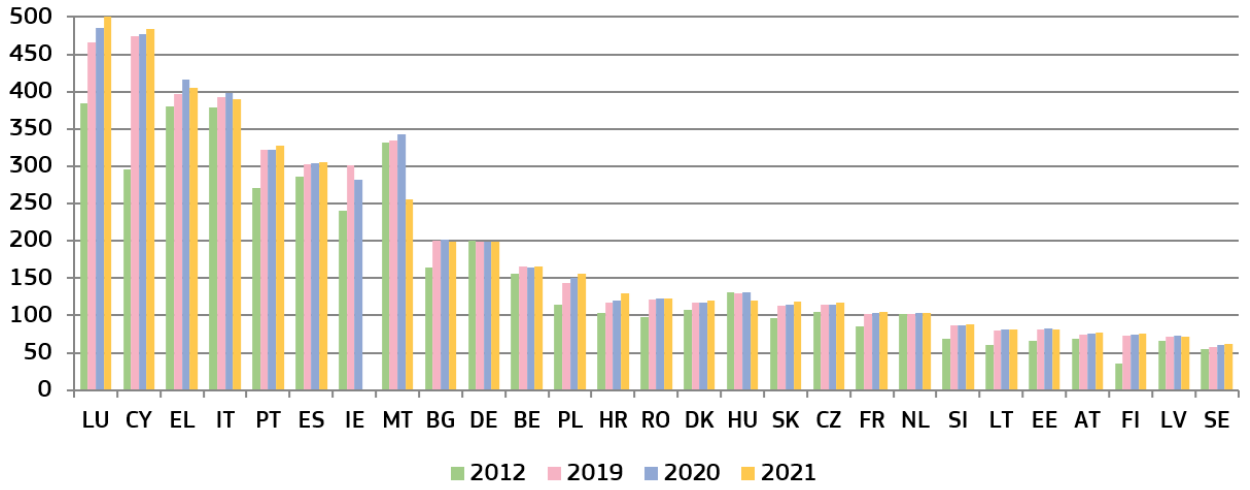

(*) Conform metodologiei CEPEJ, un avocat este o persoană calificată și autorizată în conformitate cu legislația națională să pledeze și să acționeze în numele clienților săi; să se angajeze în practicarea profesiei juridice; să se prezinte în instanță sau să consilieze și să își reprezinte clienții în chestiuni juridice [Recomandarea Rec(2000) 21 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind libertatea exercitării profesiei de avocat]. ***DE:*** *nu se face nicio distincție între diferite categorii de avocați din Germania, cum ar fi între avocați consultanți sau avocați pledanți.* ***FI:*** *începând din 2015, numărul avocaților furnizat include atât numărul de avocați care lucrează în sectorul privat, cât și numărul de avocați care lucrează în sectorul public.*

[74] Baza de date cu statistici de gen a Institutului European pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați, disponibilă la adresa: https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/indicator/wmidm_jud_natcrt__wmid_natcrt_supcrt/datatable.

– Formare profesională –

Formarea profesională judiciară contribuie în mod semnificativ la calitatea hotărârilor judecătorești și a serviciului de justiție furnizat cetățenilor. Datele prezentate mai jos se referă la formarea profesională judiciară în ceea ce privește comunicarea cu părțile și pe platformele de comunicare socială.

Figura 38: Posibilitățile de formare profesională a judecătorilor în domeniul comunicării, 2022 (*) *[sursa: Comisia Europeană ([75])]*

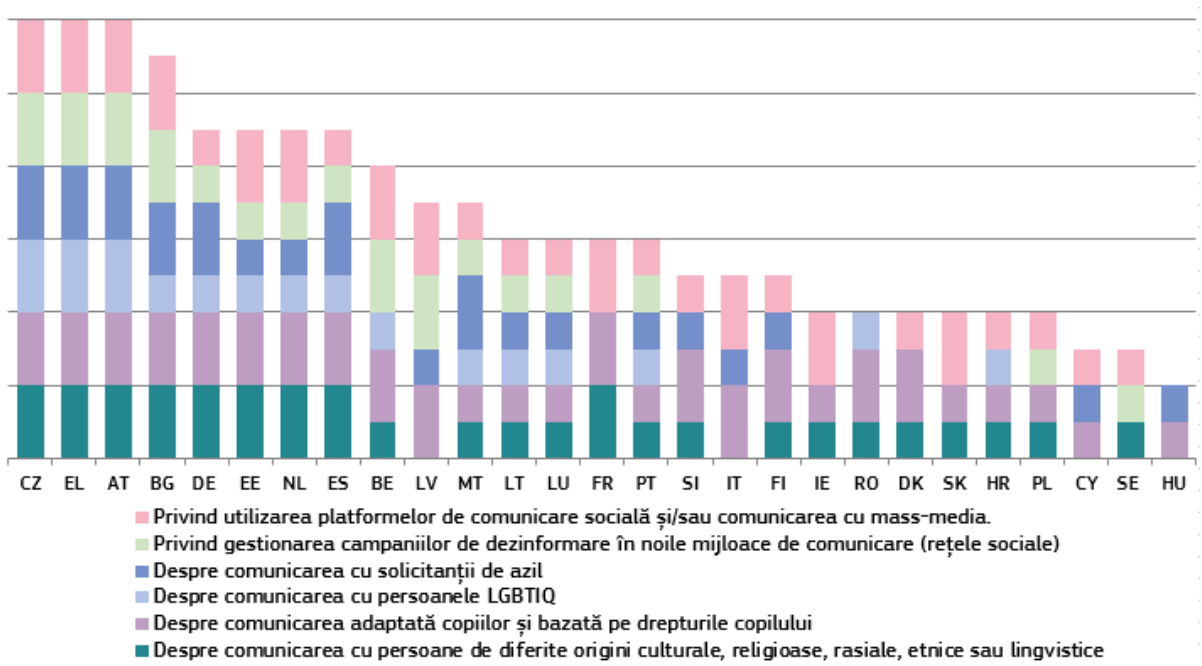

(*) Maximum posibil: 12 puncte. Statele membre au primit 1 punct dacă oferă formare inițială și 1 punct dacă oferă formare continuă (maximum 2 puncte pentru ambele tipuri de formare) pe temele expuse mai sus.

[75] Date pentru anul 2022, colectate în colaborare cu Rețeaua Europeană de Formare Judiciară.

3.2.3. Instrumente de evaluare

Evaluarea periodică ar putea îmbunătăți capacitatea de răspuns a sistemului de justiție la provocările actuale și viitoare, îmbunătățind astfel calitatea acestuia. Sondajele (figura 39) sunt indispensabile pentru a evalua modul în care funcționează sistemele de justiție din perspectiva membrilor profesiilor juridice și a justițiabililor.

Figura 39: Subiectele sondajelor realizate în rândul justițiabililor sau al membrilor profesiilor juridice, 2021 (*) *[sursa: Comisia Europeană ([76])]*

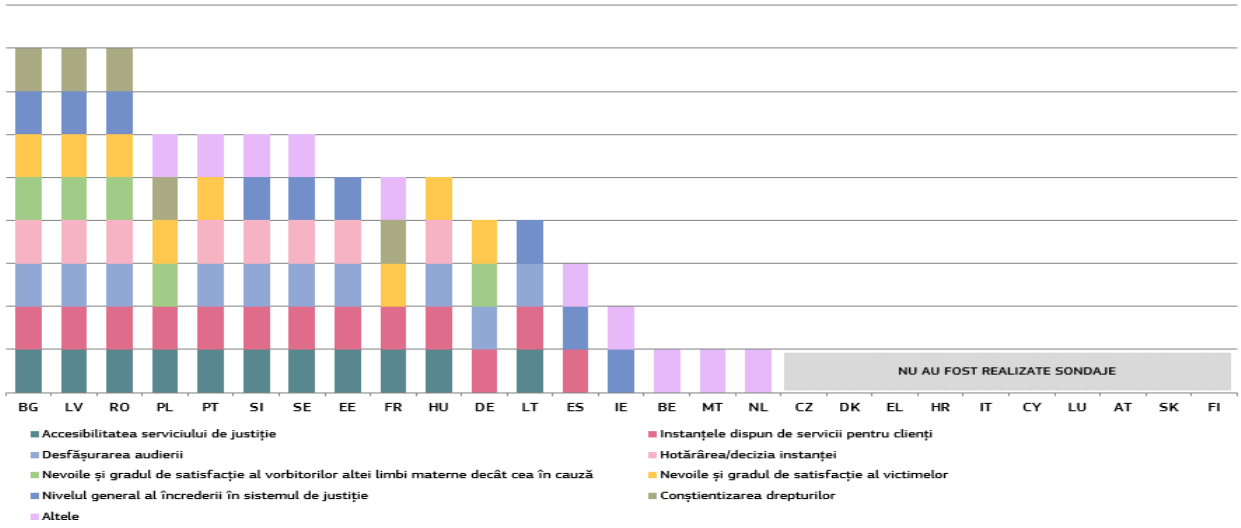

*(*) Statelor membre li s-a acordat un punct pentru fiecare subiect al sondajului indicat, indiferent dacă sondajul a fost realizat la nivel național, regional sau la nivel de instanță. „Alte subiecte" au inclus impactul pandemiei de COVID-19, modul de reducere la minimum a perturbărilor în instanță și extinderea conexiunilor video ca soluție (**IE**), gradul de satisfacție pentru victimele infracțiunilor care utilizează birourile de asistență pentru victime din cadrul instanțelor judiciare (**FR**), principalele aspecte care ar trebui abordate pentru a spori gradul de accesibilitate a victimelor violenței domestice la justiție (**MT**), utilizarea sancțiunilor alternative și eficacitatea acestora, precum și încrederea în sistemul de prevenire a violenței domestice, inclusiv intervenția (**PL**), aspectele generale ale sistemului judiciar; accesul la informații privind sistemul judiciar; structuri judiciare; funcționarea instanțelor; judecătorul responsabil de cauză; resursele disponibile și loialitatea (**PT**). În (**SE**), Administrația Instanțelor Naționale din Suedia (SNCA) a creat un chestionar digital cuprinzând o serie de tipuri diferite de întrebări, pe care instanțele le pot utiliza atunci când efectuează propriile sondaje. Pe lângă întrebările menționate mai sus, modelul include, de asemenea, întrebări referitoare la ușurința identificării clădirii instanței și a sălilor de judecată din cadrul acesteia. Un alt set de întrebări se referă la percepția utilizatorilor instanței cu privire la siguranța și securitatea lor personală, atât în interiorul, cât și în afara sălii de judecată, precum și în imediata vecinătate a clădirii instanței.*

3.2.4. Digitalizarea

Utilizarea tehnologiilor informației și comunicațiilor (TIC) poate consolida sistemele de justiție ale statelor membre și le poate face mai accesibile, mai eficiente, mai reziliente și mai bine pregătite să facă față provocărilor actuale și viitoare. Pandemia de COVID-19 a evidențiat o serie de provocări care afectează funcționarea sistemului judiciar și a relevat necesitatea ca sistemele naționale de justiție să își îmbunătățească în continuare procesul de digitalizare.

[76] Date pentru anul 2021, colectate în cooperare cu grupul de persoane de contact pentru sistemele de justiție naționale.

Edițiile anterioare ale tabloului de bord privind justiția în Uniunea Europeană au furnizat date comparative privind anumite aspecte ale TIC în sistemele de justiție. După cum s-a anunțat în Comunicarea Comisiei privind digitalizarea justiției în Uniunea Europeană din 2 decembrie 2020 ([77]), tabloul de bord a fost completat în mod substanțial cu date suplimentare privind digitalizarea în statele membre. Acest lucru ar trebui să permită o monitorizare mai aprofundată a domeniilor în care s-au înregistrat progrese și a dificultăților întâmpinate.

O justiție orientată către cetățeni impune ca informațiile despre sistemele judiciare naționale să fie nu doar ușor accesibile, ci și adaptate anumitor grupuri sociale, care altfel ar avea dificultăți în accesarea informațiilor. Figura 41 prezintă disponibilitatea informațiilor online și a serviciilor publice specifice care pot facilita accesul persoanelor la justiție.

Figura 40: **Disponibilitatea pentru publicul larg a informațiilor online cu privire la sistemul judiciar, 2022** (*) *[sursa: Comisia Europeană ([78])]*

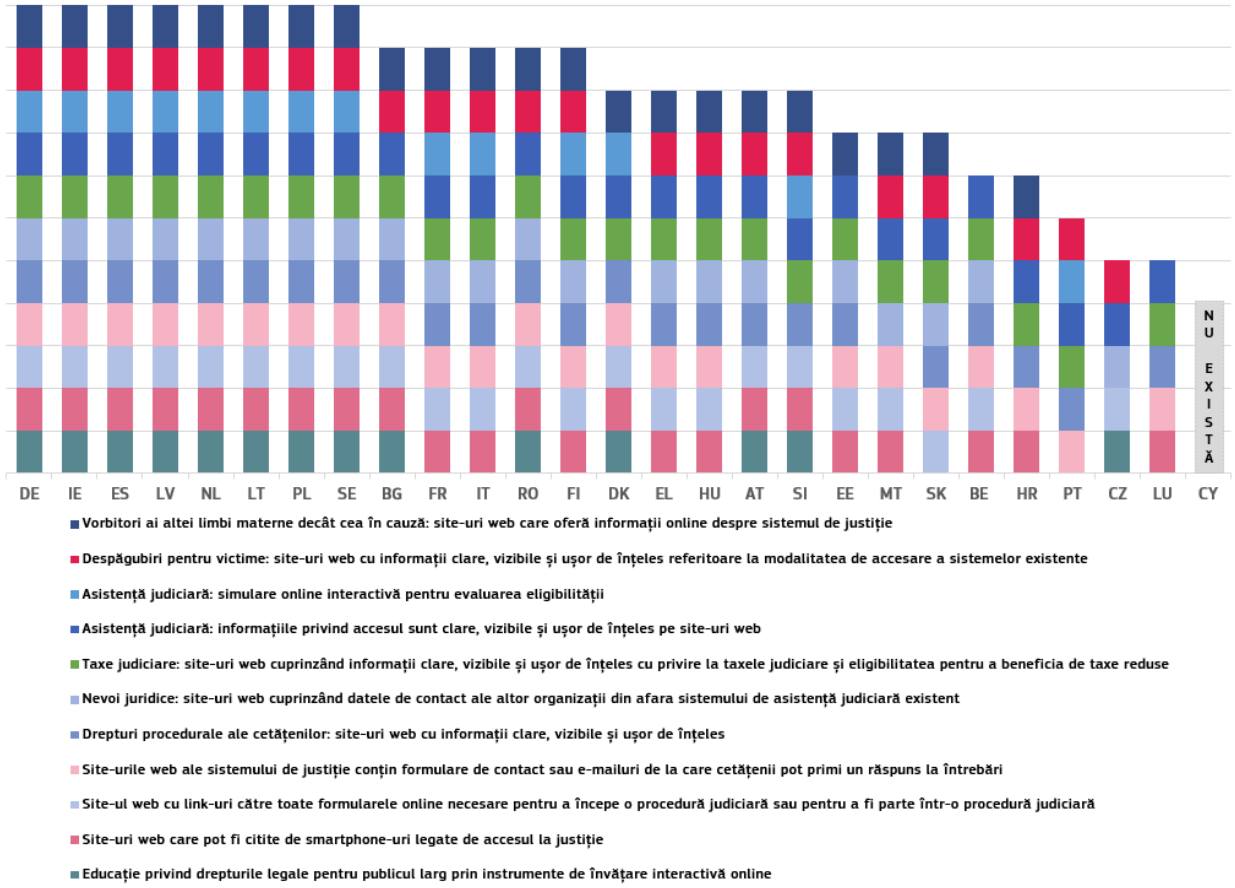

*(*) **DE**: Fiecare land și statul federal decid individual ce informații urmează să fie furnizate online.*

[77] Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor intitulată „Digitalizarea justiției în Uniunea Europeană: O panoplie de posibilități”, COM(2020) 710 final și documentul de lucru însoțitor SWD(2020) 540 final.

[78] Date pentru anul 2022, colectate în cooperare cu grupul de persoane de contact pentru sistemele de justiție naționale.

– Norme adaptate mediului digital –

Utilizarea soluțiilor digitale în cauzele civile/comerciale, penale și de contencios administrativ necesită adesea o reglementare adecvată în cadrul normelor procedurale naționale. Figura 41 ilustrează posibilitățile prevăzute de lege pentru ca diverși actori să utilizeze tehnologia de comunicare la distanță (cum ar fi videoconferințele) pentru procedurile judiciare și procedurile conexe acestora și reflectă situația actuală în ceea ce privește admisibilitatea probelor digitale.

Figura 41: Norme procedurale care permit utilizarea tehnologiei digitale în instanțe în cauzele civile/comerciale, penale și de contencios administrativ, 2022 (*) *[sursa: Comisia Europeană ([79])]*

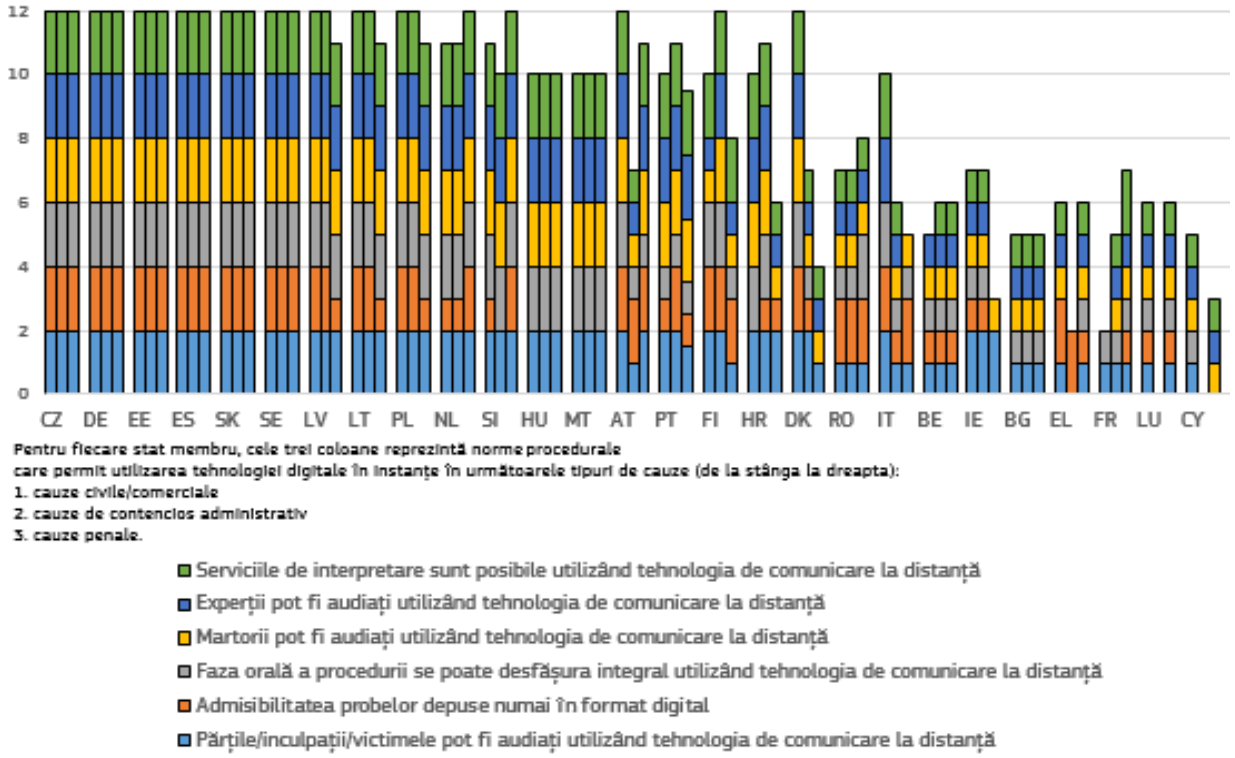

(*) Pentru fiecare stat membru, prima coloană prezintă normele procedurale pentru cauzele civile/comerciale, a doua coloană pentru cauzele de contencios administrativ și a treia coloană pentru cauzele penale. Maximum posibil: 12 puncte. Pentru fiecare criteriu, au fost acordate două puncte dacă există această posibilitate în toate cauzele civile/comerciale, de contencios administrativ și respectiv, penale (în cauzele penale, posibilitatea audierii părților a fost împărțită pentru a include atât inculpații, cât și victimele). Punctele sunt împărțite la doi atunci când nu există această posibilitate în toate cazurile. În cazul statelor membre care nu fac distincție între cauzele civile/comerciale și de contencios administrativ, s-a acordat același punctaj pentru ambele domenii ***CY, LU****: nu există pentru cauzele de contencios administrativ.*

[79] Date pentru anul 2022, colectate în cooperare cu grupul de persoane de contact pentru sistemele de justiție naționale.

– Utilizarea instrumentelor digitale –

Pe lângă norme procedurale adaptate mediului digital, instanțele și organele de urmărire penală trebuie să dispună de instrumentele și infrastructura corespunzătoare comunicării la distanță și accesului securizat și de la distanță la locul de muncă (figura 42). De asemenea, se impune existența unei infrastructuri și a unor echipamente adecvate pentru comunicațiile electronice securizate între instanțe/organele de urmărire penală și membrii profesiilor juridice și instituții juridice (figurile 43 și 44).

TIC, inclusiv tehnologia inovatoare, joacă un rol important în sprijinirea activității autorităților judiciare. Astfel, aceasta contribuie în mod semnificativ la calitatea sistemelor de justiție. Punerea la dispoziția judecătorilor, a procurorilor și a personalului din justiție a diverselor instrumente digitale poate raționaliza procesele de lucru, asigura o alocare echitabilă a volumului de muncă și poate conduce la o reducere semnificativă a timpului de lucru.

Figura 42: Utilizarea tehnologiei digitale de către instanțe și organele de urmărire penală, 2022 (*) *[sursa: Comisia Europeană ([80])]*

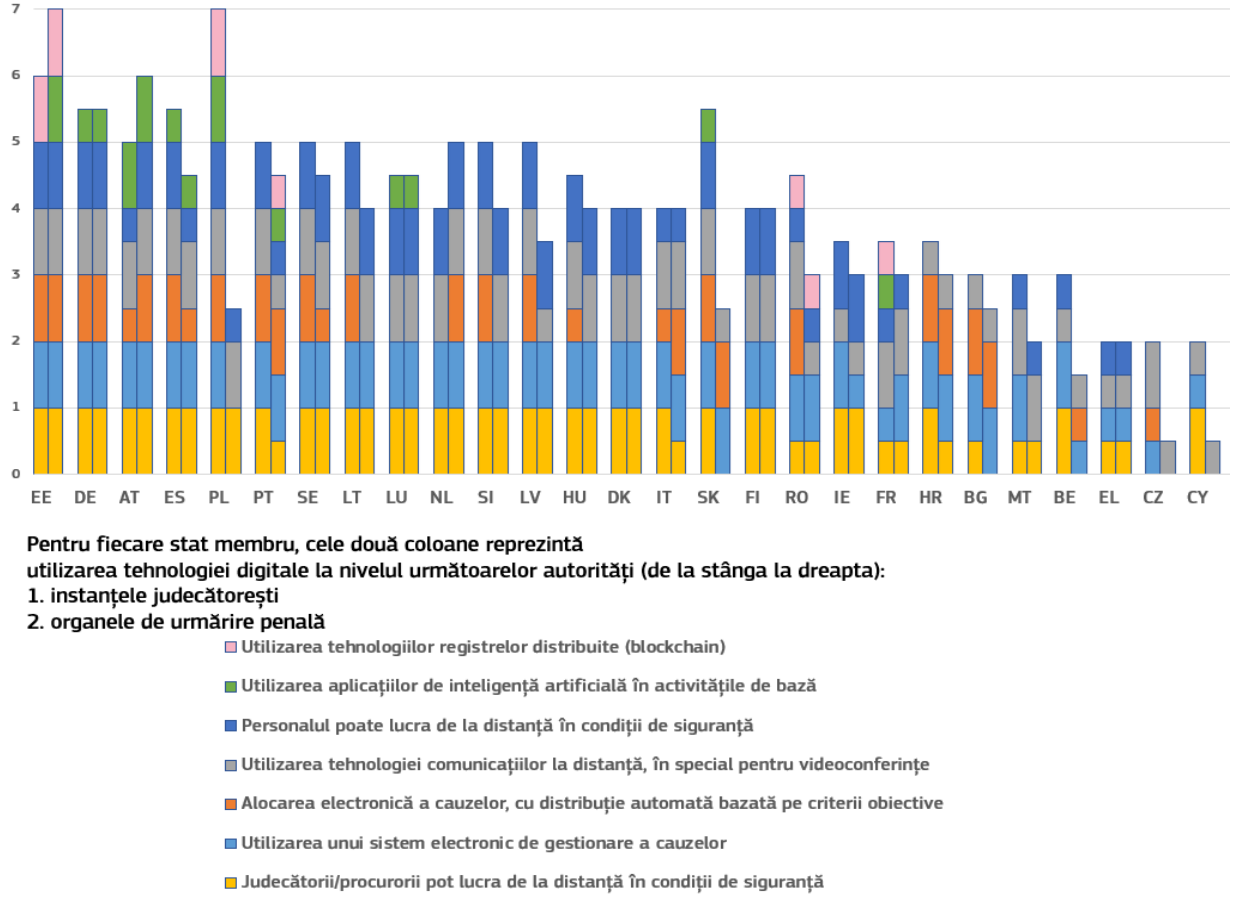

(*) Maximum posibil: 7 puncte. Pentru fiecare criteriu, s-a acordat un punct dacă instanțele și, respectiv, organele de urmărire penală utilizează o anumită tehnologie și, respectiv, 0,5 puncte atunci când tehnologia nu este utilizată întotdeauna de acestea.

[80] Date pentru anul 2022, colectate în cooperare cu grupul de persoane de contact pentru sistemele de justiție naționale.

Comunicațiile electronice securizate pot contribui la îmbunătățirea calității sistemelor de justiție. Posibilitatea ca instanțele să comunice pe cale electronică între ele, precum și cu membrii profesiilor juridice și cu alte instituții, poate raționaliza procesele și reduce necesitatea comunicării pe suport de hârtie și a prezenței fizice, ceea ce ar determina reducerea duratei activităților desfășurate în faza de urmărire penală și a procedurilor judiciare.

Figura 43: Instanțele judecătorești: instrumente de comunicații electronice, 2022 (*) *[sursa: Comisia Europeană ([81])]*

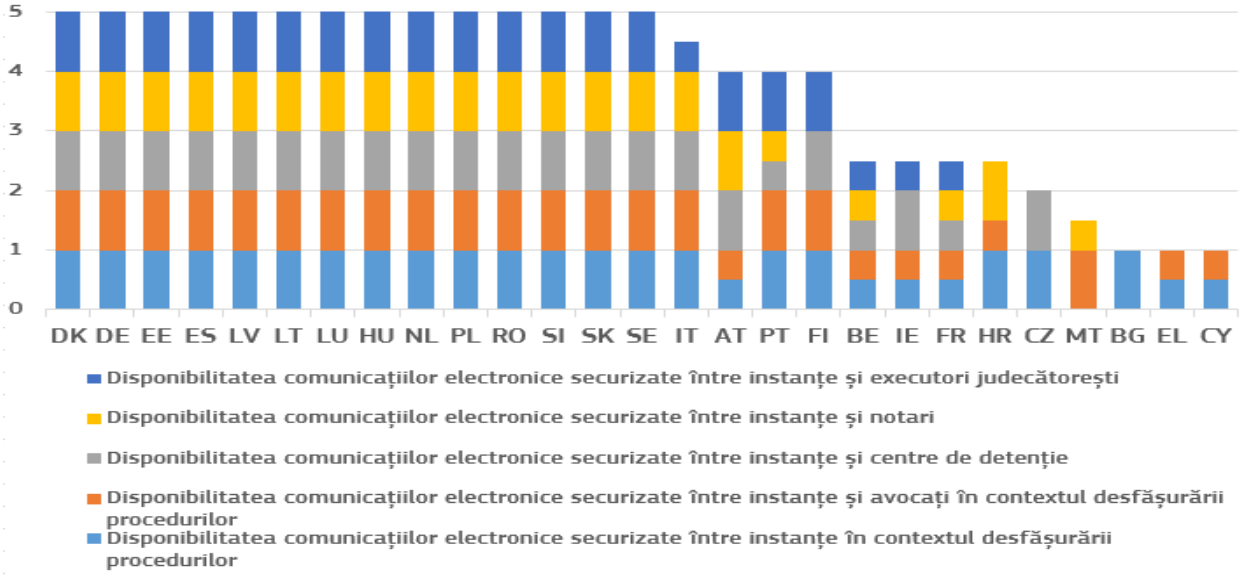

(*) Maximum posibil: 5 puncte. Pentru fiecare criteriu, s-a acordat un punct în cazul în care comunicațiile electronice securizate sunt disponibile la nivelul instanțelor. 0,5 puncte au fost acordate atunci când nu există această posibilitate în toate cazurile. ***FI****: atribuțiile notarilor nu privesc instanțele. Prin urmare, nu există niciun motiv pentru a le asigura o conexiune securizată.*

Organele de urmărire penală sunt esențiale pentru funcționarea sistemului de justiție penală. Ele pot beneficia, de asemenea, de acces la un canal electronic securizat de comunicare, ceea ce le-ar putea facilita activitatea și, astfel, ar îmbunătăți calitatea procedurilor judiciare. Posibilitatea comunicațiilor electronice securizate între organele de urmărire penală și autoritățile de anchetă, avocații apărării și instanțe ar facilita pregătirea mai rapidă și mai eficientă a procedurilor în fața instanței.

[81] Date pentru anul 2022, colectate în cooperare cu grupul de persoane de contact pentru sistemele de justiție naționale.

Figura 44: Organul de urmărire penală: instrumente de comunicații electronice, 2022 (*) *[sursa: Comisia Europeană ([82])]*

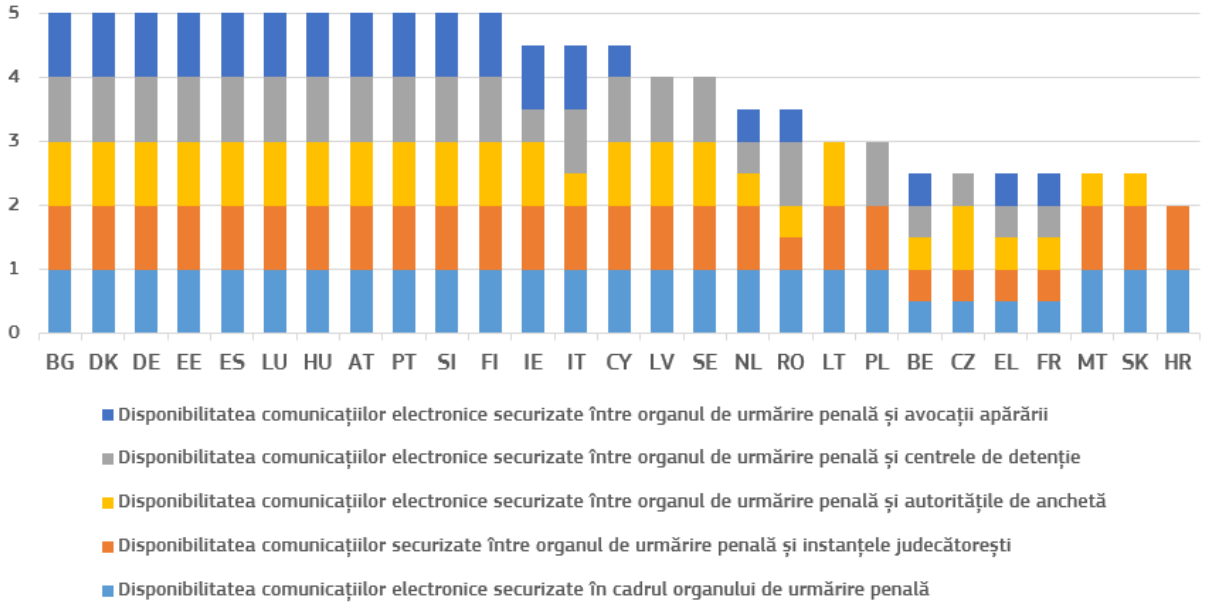

(*) Maximum posibil: 5 puncte. Pentru fiecare criteriu, s-a acordat un punct în cazul în care comunicațiile electronice securizate sunt disponibile la nivelul organelor de urmărire penală. 0,5 puncte au fost acordate atunci când nu există această posibilitate în toate cazurile. Disponibilitatea instrumentelor de comunicații electronice în cadrul organului de urmărire penală include comunicarea cu avocații angajați de organul de urmărire penală.

[82] Date pentru anul 2022, colectate în cooperare cu grupul de persoane de contact pentru sistemele de justiție naționale.

– Accesul online la instanțe –

Capacitatea de a parcurge etapele specifice ale procedurii judiciare prin mijloace electronice reprezintă un aspect important al calității sistemelor de justiție. Depunerea electronică a cererilor, posibilitatea de a monitoriza și de a continua o procedură online sau de a transmite documente prin mijloace electronice pot facilita în mod concret accesul cetățenilor și al întreprinderilor (sau al reprezentanților legali ai acestora) la justiție și pot reduce întârzierile și costurile. Disponibilitatea unor astfel de servicii publice digitale ar contribui la apropierea instanțelor de cetățeni și de întreprinderi și, prin extensie, ar spori încrederea publicului în sistemul de justiție.

Figura 45: Soluții digitale pentru inițierea și urmărirea procedurilor în cauzele civile/comerciale și de contencios administrativ, 2022(*) *[sursa: Comisia Europeană ([83])]*

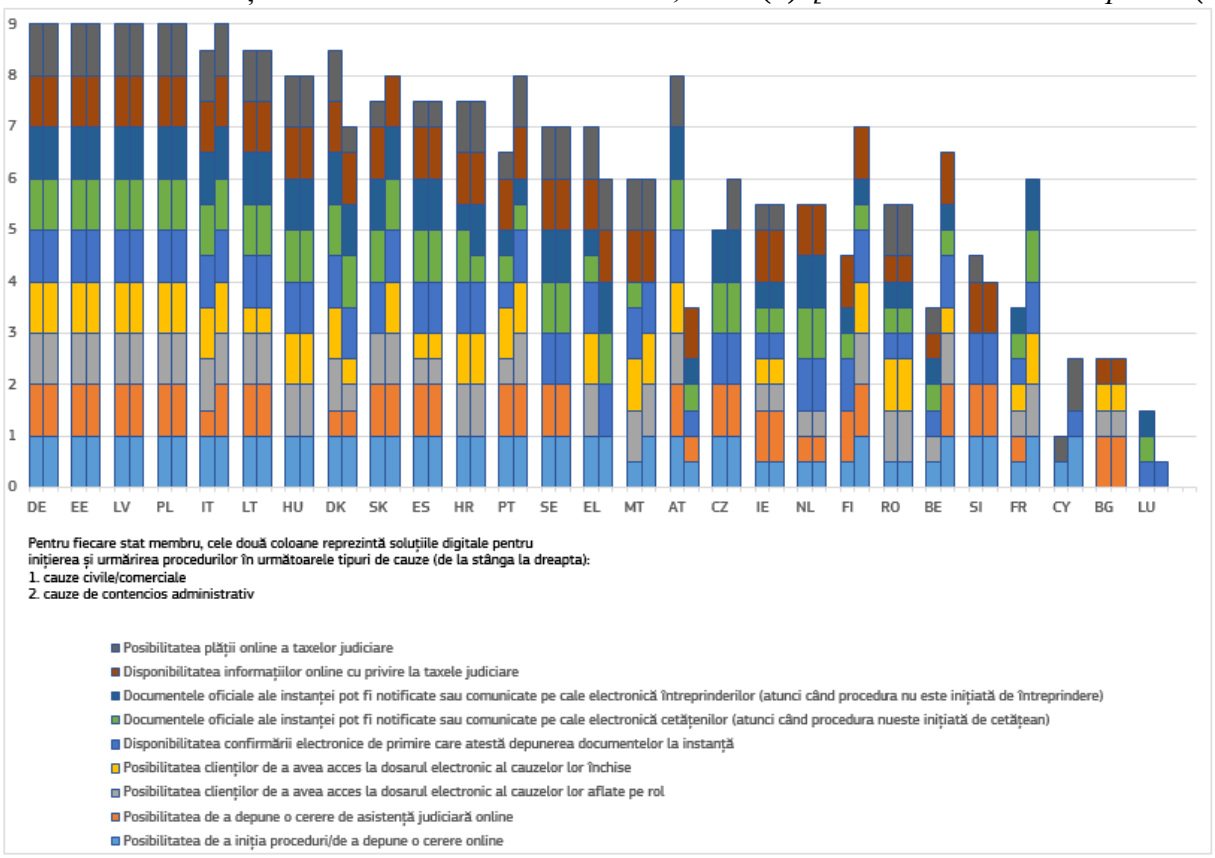

(*) Maximum posibil: 9 puncte. Pentru fiecare criteriu, s-a acordat un punct dacă există această posibilitate în toate cauzele civile/comerciale și, respectiv, de contencios administrativ. 0,5 puncte au fost acordate atunci când nu există această posibilitate în toate cazurile. În cazul statelor membre care nu fac distincție între cauzele civile/comerciale și de contencios administrativ, s-a acordat același punctaj pentru ambele domenii.

[83] Date pentru anul 2022, colectate în cooperare cu grupul de persoane de contact pentru sistemele de justiție naționale.

Utilizarea instrumentelor digitale pentru desfășurarea și urmărirea procedurilor judiciare în cauzele penale poate contribui, de asemenea, la garantarea drepturilor victimelor și ale inculpaților. De exemplu, soluțiile digitale fac posibilă comunicarea confidențială la distanță între inculpați și avocații lor, pot permite inculpaților aflați în detenție să se pregătească pentru audiere sau pot veni în sprijinul victimelor infracțiunilor pentru a evita victimizarea secundară.

Figura 46: Soluții digitale pentru desfășurarea și urmărirea procedurilor judiciare în cauzele penale, 2022(*) *[sursa: Comisia Europeană ([84])]*

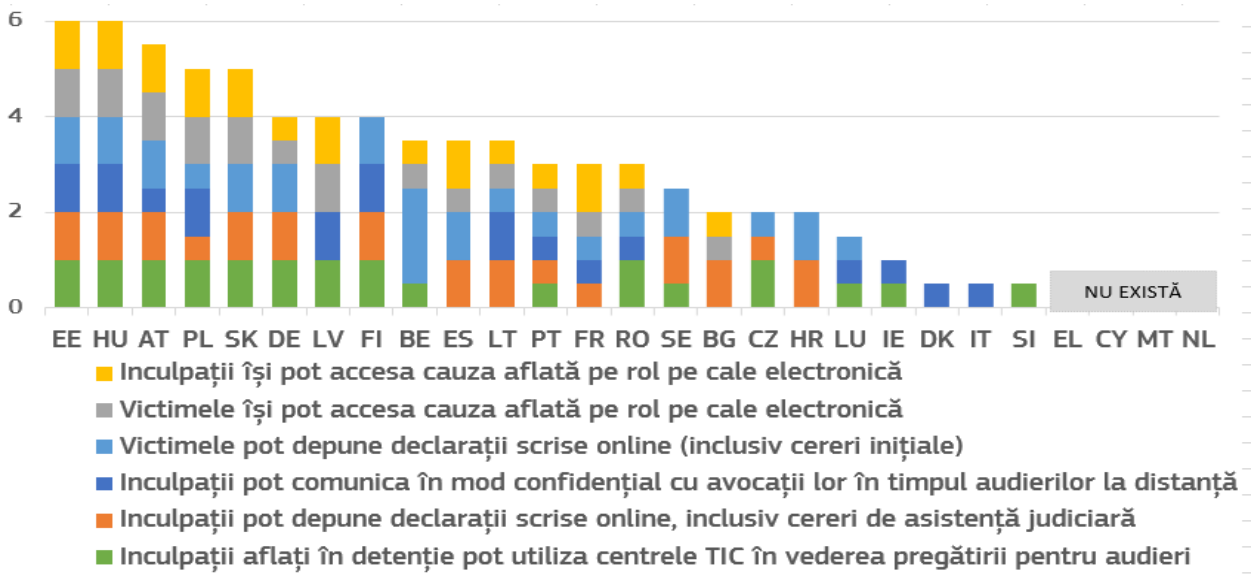

(*) Maximum posibil: 6 puncte. Pentru fiecare criteriu, s-a acordat un punct dacă există această posibilitate în toate cauzele penale. 0,5 puncte au fost acordate atunci când nu există această posibilitate în toate cazurile.

– Accesul la hotărârile judecătorești –

Asigurarea accesului online la hotărârile judecătorești sporește transparența sistemelor de justiție, ajută cetățenii și întreprinderile să își înțeleagă drepturile și poate contribui la coerența jurisprudențială. Modalitățile adecvate de publicare online a hotărârilor judecătorești sunt esențiale pentru crearea unor instrumente de căutare ușor de utilizat ([85]), care să facă jurisprudența mai accesibilă pentru membrii profesiilor juridice și pentru publicul larg. Accesarea neîntreruptă și reutilizarea facilă a jurisprudenței facilitează un sistem de justiție favorabil utilizării algoritmilor, permițând dezvoltarea de aplicații inovatoare de tehnologie juridică în sprijinul practicienilor din domeniul juridic.

Publicarea online a hotărârilor judecătorești necesită echilibrarea unei multitudini de interese, în limitele stabilite de cadrul juridic și cel de politică. Regulamentul general privind protecția datelor ([86]) se aplică pe deplin prelucrării datelor cu caracter personal de către instanțe. În contextul

[84] Date pentru anul 2022, colectate în cooperare cu grupul de persoane de contact pentru sistemele de justiție naționale.

[85] A se vedea *Ghidul de bune practici pentru gestionarea curților supreme*, în cadrul proiectului „Curțile Supreme, garanție pentru eficiența sistemelor judiciare”, p. 29.

[86] Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor

evaluării datelor care urmează a fi făcute publice, trebuie găsit un echilibru între dreptul la protecția datelor și obligația de a face publice hotărârile judecătorești în vederea asigurării transparenței sistemului judiciar. Acest lucru este valabil în special atunci când există un interes public prevalent, care justifică divulgarea acestor date. În multe țări, legislația sau practica impune anonimizarea sau pseudonimizarea ([87]) hotărârilor judecătorești înainte de publicare, fie în mod sistematic, fie la cerere. Datele generate de sistemul judiciar sunt, de asemenea, reglementate de legislația europeană privind datele deschise și reutilizarea informațiilor din sectorul public ([88]).

Disponibilitatea hotărârilor judecătorești într-un format care să poată fi citit automat ([89]), astfel cum se prezintă în figura 49, facilitează un sistem de justiție favorabil utilizării algoritmilor ([90]).

Figura 47: Accesul online al publicului larg la hotărârile judecătorești publicate, 2022 (*) *(cauze civile/comerciale, de contencios administrativ și penale, toate gradele de jurisdicție) [sursa: Comisia Europeană ([91])]*

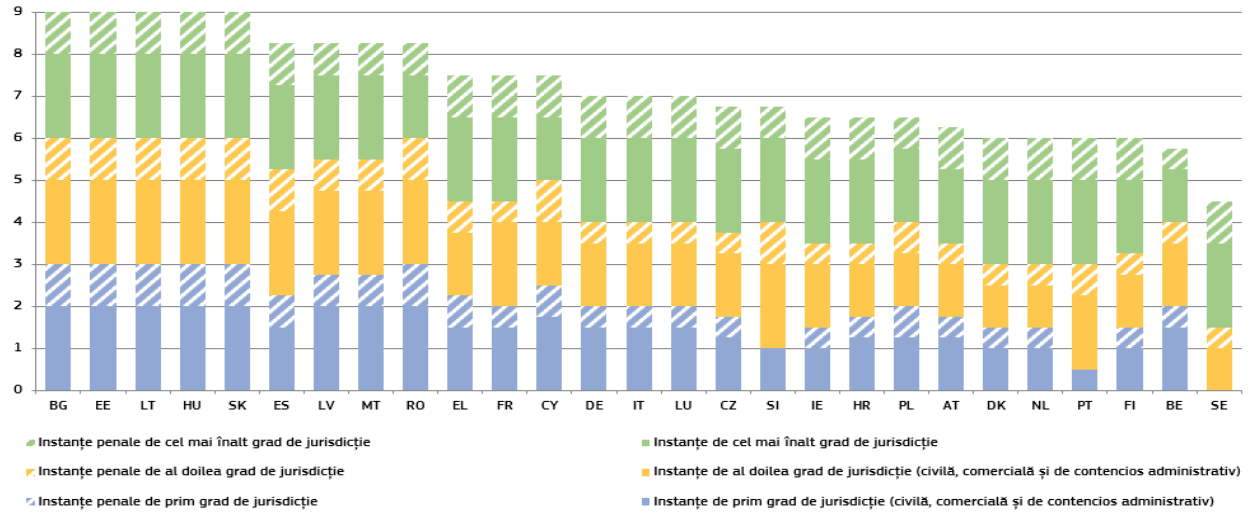

(*) Maximum posibil: 9 puncte. Pentru fiecare grad de jurisdicție, s-a acordat un punct în cazul în care se pun la dispoziție toate hotărârile judecătorești pronunțate în cauze civile/comerciale, de contencios administrativ și penale, respectiv 0,75 puncte în cazul

date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor) (JO L 119, 4.5.2016, p. 1).

87 Anonimizarea/pseudonimizarea este mai eficientă dacă se realizează cu ajutorul unui algoritm. Cu toate acestea, este necesară supravegherea umană, deoarece algoritmii nu înțeleg conceptul de context.

88 Directiva 2003/98/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 17 noiembrie 2003 privind reutilizarea informațiilor din sectorul public (JO L 345, 31.12.2003, p. 90) și Directiva (UE) 2019/1024 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 iunie 2019 privind datele deschise și reutilizarea informațiilor din sectorul public (JO L 172, 26.6.2019, p. 56).

89 Hotărârile judecătorești modelate potrivit standardelor (de exemplu, standardul Akoma Ntoso) și metadatele asociate acestora pot fi descărcate gratuit sub forma unei baze de date sau prin alte mijloace automatizate (de exemplu, interfața de programare a aplicațiilor).

90 A se vedea și Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – O strategie europeană privind datele [COM(2020) 66 final], Cartea albă a Comisiei privind inteligența artificială – O abordare europeană axată pe excelență și încredere [COM(2020) 65 final] și Concluziile Consiliului și ale reprezentanților guvernelor statelor membre reuniți în cadrul Consiliului privind bunele practici referitoare la publicarea online a hotărârilor judecătorești (JO C 362, 8.10.2018, p. 2).

91 Date pentru anul 2022, colectate în cooperare cu grupul de persoane de contact pentru sistemele de justiție naționale.

în care sunt disponibile majoritatea hotărârilor judecătorești (mai mult de 50 %) și 0,5 puncte în cazul în care sunt disponibile doar unele hotărâri judecătorești (mai puțin de 50 %). În cazul în care un stat membru are doar două grade de jurisdicție, s-au acordat puncte pentru trei grade de jurisdicție, reproducându-se în locul gradului inexistent gradul de jurisdicție superior respectiv. În cazul statelor membre care nu fac distincție între cele două domenii de drept (civil/comercial și contencios administrativ), s-a acordat același punctaj pentru ambele domenii. ***BE****: în materie civilă și penală, fiecare instanță este competentă să decidă cu privire la publicarea hotărârilor sale.* ***DE****: fiecare land decide cu privire la disponibilitatea online a hotărârilor pronunțate în primă instanță.* ***AT****: pentru primul și al doilea grad de jurisdicție, judecătorii decid asupra hotărârilor judecătorești care urmează să fie publicate. Hotărârile Curții Supreme de respingere a unui recurs nefondat nu sunt publicate. Hotărârile Curții Administrative Supreme adoptate de un singur judecător sunt publicate dacă judecătorul în cauză decide să le publice. În plus, hotărârile care conțin doar aspecte juridice în cazul cărora există deja o jurisprudență continuă a Curții Administrative Supreme și hotărârile lipsite de complexitate care privesc suspendarea procedurilor nu sunt publicate.* ***NL****: instanțele judecătorești decid publicarea în funcție de criterii specifice anunțate.* ***PT****: o comisie din cadrul instanței decide asupra publicării.* ***SI:*** *deciziile de procedură cu relevanță redusă sau irelevante pentru jurisprudență nu sunt publicate; din hotărârile pronunțate în cauze care sunt identice pe fond (de exemplu, cauzele colective), se publică numai hotărârea principală (împreună cu lista dosarelor având același conținut). Instanțele superioare decid asupra hotărârilor judecătorești care pot fi publicate.* ***SK****: hotărârile privind diverse tipuri de cauze civile, cum ar fi cauzele în materie succesorală sau de stabilire a paternității, nu sunt publicate.* ***FI:*** *instanțele decid asupra hotărârilor judecătorești care urmează să fie publicate.*

Figura 48: Măsuri de punere la dispoziție a hotărârilor judecătorești într-un format care poate fi citit automat, 2022 (*) *(cauze civile/comerciale, de contencios administrativ și penale, toate gradele de jurisdicție) [sursa: Comisia Europeană ([92])]*

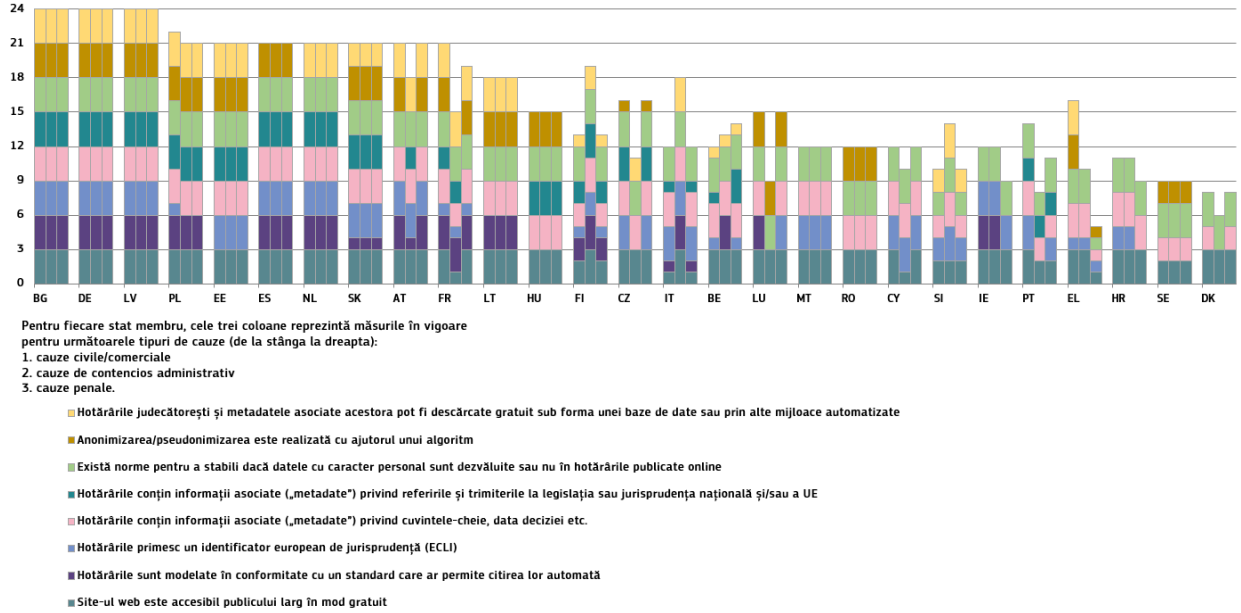

(*) Maximum posibil: 24 de puncte pentru fiecare tip de cauză. Pentru fiecare dintre cele trei grade de jurisdicție (prima, a doua și ultima instanță), se poate acorda un punct în cazul în care sunt vizate toate hotărârile judecătorești. În cazul în care sunt vizate numai unele hotărâri judecătorești într-o anumită instanță, se acordă doar jumătate de punct. În cazul în care un stat membru are doar două grade de jurisdicție, s-au acordat puncte pentru trei grade de jurisdicție, reproducându-se în locul gradului inexistent gradul de jurisdicție superior respectiv. În cazul statelor membre care nu fac distincție între cauzele de contencios administrativ și cele civile/comerciale, s-a alocat același punctaj pentru ambele domenii de drept. ***ES:*** *nu este permisă utilizarea în scopuri comerciale a bazei de date a Consiliului General al Puterii Judiciare (CGPJ) sau descărcarea masivă de informații. Reutilizarea acestor informații în vederea creării unor baze de date sau în scopuri comerciale trebuie să respecte procedura și condițiile stabilite de CGPJ prin intermediul Centrului de Documentare Judiciară al acestuia.* ***IE:*** *anonimizarea hotărârilor judecătorești*

[92] Date pentru anul 2022, colectate în cooperare cu grupul de persoane de contact pentru sistemele de justiție naționale.

se realizează în domenii precum dreptul familiei, îngrijirea copiilor și în alte domenii în care legea impune sau un judecător dispune ca identitățile părților sau ale persoanelor să nu fie divulgate.

3.2.5. Rezumat privind calitatea sistemelor de justiție

Accesul facil, resursele suficiente, instrumentele de evaluare eficiente și digitalizarea contribuie fiecare în parte la calitatea ridicată a sistemelor de justiție. Publicul și întreprinderile se așteaptă la hotărâri de înaltă calitate de la un sistem de justiție eficace. Tabloul de bord privind justiția în Uniunea Europeană pentru anul 2023 realizează o analiză comparativă a acestor factori.

Accesibilitate

Ediția din 2023 analizează din nou o serie de elemente care contribuie la un sistem de justiție orientat către cetățeni:

1) **Disponibilitatea asistenței judiciare** și **nivelul taxelor judiciare** au un impact major asupra accesului la justiție, în special pentru persoanele care trăiesc în sărăcie ori sunt expuse riscului de sărăcie. Figura 24 arată faptul că, în cinci state membre, persoanele ale căror venituri se află sub pragul de sărăcie stabilit de Eurostat nu vor beneficia de asistență judiciară. Nivelul taxelor judiciare (figura 25) a rămas în mare măsură stabil din 2016, deși în cinci state membre nivelul taxelor judiciare a fost mai scăzut decât în 2021, în special în cazul cererilor cu valoare redusă. Valoarea taxelor judiciare continuă să fie proporțional mai ridicată pentru cererile cu valoare redusă. Dificultățile de a solicita asistență judiciară, alături de nivelurile ridicate ale taxelor judiciare în patru state membre ar putea descuraja persoanele care trăiesc în sărăcie să încerce să recurgă la justiție.
2) Tabloul de bord privind justiția în Uniunea Europeană pentru anul 2023 continuă analiza modalităților prin care statele membre promovează utilizarea voluntară a **metodelor de soluționare alternativă a litigiilor (SAL)** (figura 26), inclusiv posibilitatea utilizării tehnologiilor digitale. Imaginea de ansamblu este neschimbată față de 2021, trei state membre îmbunătățindu-și eforturile, iar alte trei reducându-și numărul măsurilor de promovare. În general, numărul modalităților utilizate de promovare a metodelor SAL tinde să fie mai mic în cazul litigiilor de contencios administrativ decât în cazul litigiilor civile și comerciale și al litigiilor de muncă și al celor în materie de consum.
3) Pentru prima dată, tabloul de bord privind justiția în Uniunea Europeană pentru anul 2023 trece în revistă măsurile specifice vizând sprijinirea **persoanelor expuse riscului de discriminare și a persoanelor în vârstă** în ceea ce privește accesul la justiție. Figura 27 arată că 17 state membre furnizează informații cu privire la drepturile persoanelor expuse riscului de discriminare, iar 22 oferă acces fizic facil la clădirile instanțelor. 14 state membre permit organizațiilor neguvernamentale să inițieze sau să participe la proceduri în numele sau în sprijinul persoanelor expuse riscului de discriminare, precum și să faciliteze participarea persoanelor în vârstă la procedurile judiciare. În plus, o treime dintre statele membre au luat măsuri pentru a ușura accesul persoanelor în vârstă la asistență judiciară, în timp ce numai patru state membre au adresat întrebări referitoare la nevoile și nivelurile de satisfacție ale persoanelor expuse riscului de discriminare în sondajele realizate în 2021 în rândul justițiabililor.
4) Figura 29 arată că statele membre au acordat, de asemenea, **organismelor de promovare a egalității competențe pentru a ajuta victimele să aibă acces la justiție.** Tabloul de bord

din acest an oferă pentru prima dată o imagine de ansamblu asupra acestui aspect. Organismele de promovare a egalității dintr-o treime din statele membre pot lua decizii cu caracter obligatoriu în cazurile de discriminare. În 22 de state membre, acestea pot oferi părților posibilitatea de a solicita SAL (de exemplu, proceduri de mediere sau de conciliere). În 18 state membre, organismele de promovare a egalității pot acționa în instanță în cazurile de discriminare fie în numele victimelor, fie în nume propriu, iar în 16 state membre pot prezenta observații în fața instanței în calitate de expert sau *amicus curiae* (care nu este parte la proces, dar care este autorizat să sprijine activitatea instanței oferind informații, expertiză sau cunoștințe care au un impact asupra aspectelor cauzei).

5) De asemenea, pentru prima dată, sunt puse în corespondență anumite măsuri specifice pentru **victimele violenței împotriva femeilor și ale violenței domestice**. Figura 28 arată câte dintre garanțiile analizate sunt în vigoare în fiecare stat membru. În 12 state membre sunt în vigoare toate garanțiile, printre acestea numărându-se acordarea unei protecții speciale victimelor sau accesul online la informații specifice. Cu toate acestea, aproape un sfert dintre statele membre nu oferă acces online la informații specifice privind prevenirea violenței domestice, servicii de sprijin și protecție sau informații juridice privind violența împotriva femeilor/violența domestică și drepturile victimelor.

6) Tabloul de bord privind justiția în Uniunea Europeană pentru anul 2023 extinde punerea în corespondență a anumitor aspecte ale **controlului judiciar asupra actelor și omisiunilor administrației publice** pe baza unor scenarii specifice legate de întreprinderi (figura 30). Figura prezintă recunoașterea și aplicarea formelor specifice de răspundere a statului în temeiul regimurilor juridice ale statelor membre atunci când un comportament al statului care încalcă dreptul Uniunii cauzează prejudicii sau atunci când încălcarea dreptului Uniunii decurge dintr-o hotărâre a instanței de ultim grad de jurisdicție. Aceasta a fost deja aplicată în cauze concrete în fața instanțelor naționale din cinci state membre pentru un comportament al statului care a cauzat prejudicii și în 10 state pentru hotărârile instanțelor care se pronunță în ultimă instanță. În afară de aceste garanții specifice, pot exista alte forme, mai generale, de răspundere a statului. În 24 de state membre întreprinderile pot primi compensații financiare pentru prejudiciile cauzate de decizii administrative sau de tăcerea administrativă și instanțele pot suspenda punerea în aplicare a deciziilor administrative. Acestea pot avea un impact asupra încrederii investitorilor, a mediului de afaceri și a funcționării pieței unice, necesitând o monitorizare mai atentă.

7) Tabloul de bord privind justiția în Uniunea Europeană pentru anul 2023 oferă o imagine de ansamblu a măsurilor selectate adoptate de statele membre în scopul de a asigura un **sistem de justiție în interesul copilului**. Figura 31 analizează măsurile specifice disponibile atunci când un copil este implicat ca victimă sau ca persoană suspectată/acuzată. În ansamblu, situația pare să se fi îmbunătățit în comparație cu 2021. În prezent se raportează că, în total, 17 state membre: asigură posibilitatea înregistrării audio-video a interogatoriilor copiilor; asigură medii adaptate copiilor și participarea efectivă a copiilor la audieri; furnizează informații într-un mod adaptat copiilor și asigură asistență din partea unui avocat. În pofida acestor îmbunătățiri raportate, în special în ceea ce privește asistența juridică pentru copii, există în continuare mai puține garanții specifice disponibile pentru copiii implicați în proceduri în calitate de persoane suspectate sau acuzate decât pentru cei care sunt implicați ca victime.

Resurse

Existența unor sisteme de justiție de înaltă calitate în statele membre depinde de asigurarea unui nivel suficient de resurse financiare și umane. Acestea necesită investiții adecvate în infrastructura fizică și tehnică, o formare inițială și continuă adecvată, precum și o diversitate a judecătorilor, inclusiv din perspectiva asigurării echilibrului de gen. Tabloul de bord privind justiția în Uniunea Europeană pentru anul 2023 arată următoarele:

8) În ceea ce privește **resursele financiare**, datele arată că, per ansamblu, în 2021, cheltuielile totale ale administrației publice consacrate instanțelor judecătorești s-au menținut la un nivel stabil în majoritatea statelor membre, existând diferențe semnificative persistente între statele membre în ceea ce privește nivelurile cheltuielilor, atât pe cap de locuitor, cât și ca procent din PIB (figurile 32 și 33). 21 de state membre au înregistrat o creștere a cheltuielilor ca procent din PIB în 2021 (față de 2020), iar trei state membre au înregistrat, de asemenea, o creștere a cheltuielilor pe cap de locuitor.

9) Pentru prima dată, tabloul de bord din acest an prezintă raportul dintre **salariile** anuale ale judecătorilor și procurorilor și salariul mediu anual la nivel național (figura 34).

10) **Femeile** reprezintă încă sub 50 % din totalul judecătorilor la nivelul instanțelor supreme în 20 de state membre (figura 36), în timp ce, în șapte state membre, jumătate sau peste jumătate din numărul judecătorilor din cadrul instanțelor supreme sunt femei. Cifrele aferente perioadei de trei ani cuprinse între 2020 și 2022 indică niveluri și tendințe divergente de la un stat membru la altul.

11) Pentru a **îmbunătăți comunicarea** cu grupurile vulnerabile (figura 38), toate statele membre oferă cursuri de formare privind comunicarea cu solicitanții de azil și/sau cu persoanele care provin din medii culturale, religioase, etnice sau lingvistice diferite. În plus, 15 state membre oferă cursuri de formare privind utilizarea platformelor de comunicare socială și comunicarea cu mass-media și 15 state membre sporesc gradul de conștientizare și oferă cursuri de formare în materie de combatere a dezinformării.

Instrumente de evaluare

12) **Utilizarea sondajelor** în rândul justițiabililor și al membrilor profesiilor juridice (figura 39) a fost mai ridicată în 2021 decât în anii precedenți, doar 10 state membre neefectuând sondaje (15 în 2020). Accesibilitatea, serviciul de asistență, ședințele de judecată și încrederea generală în sistemul de justiție sunt în continuare subiecte de actualitate ale sondajelor, însă numai opt state membre au formulat întrebări despre gradul de satisfacție al grupurilor cu nevoi speciale sau despre gradul de conștientizare a drepturilor de către cetățeni.

Digitalizarea

Începând din 2021, tabloul de bord privind justiția în Uniunea Europeană include o secțiune amplă și detaliată cu privire la aspectele legate de digitalizarea justiției. Deși statele membre utilizează deja soluții digitale în diferite contexte și într-o măsură variabilă, se pot aduce îmbunătățiri semnificative.

13) 26 de state membre furnizează anumite **informații online referitoare la sistemul lor judiciar**, inclusiv site-uri web cu informații clare cu privire la accesarea asistenței judiciare,

la taxele judiciare și la criteriile de eligibilitate pentru reducerea taxelor (figura 40). Situația s-a îmbunătățit comparativ cu anul trecut, dar există încă diferențe între statele membre în ceea ce privește nivelul de informare și măsura în care aceasta răspunde nevoilor cetățenilor. De exemplu, 14 state membre oferă o simulare online interactivă care le permite cetățenilor să afle dacă sunt eligibili pentru a primi asistență judiciară sau oferă educație cu privire la drepturile legale prin intermediul unor instrumente de învățare interactivă online. 24 de state membre pun la dispoziție un site web cu informații ușor de înțeles privind drepturile procedurale, cuprinzând formulare online pentru întreprinderi și persoane fizice, precum și informații pentru vorbitorii altei limbi materne decât cea a instanței.

14) 8 state membre au pus în aplicare **norme procedurale adaptate mediului digital** (figura 41), care permit pe deplin sau în cea mai mare parte utilizarea comunicării la distanță și admisibilitatea elementelor de probă transmise exclusiv în format digital. În 19 state membre, acest lucru este posibil numai într-un număr limitat de situații. Cu toate acestea, s-au înregistrat progrese globale constante în această privință începând din 2020.

15) Figura 42 prezintă **utilizarea tehnologiei digitale de către instanțe și organele de urmărire penală**. Aceasta arată că statele membre, cu două excepții, nu utilizează pe deplin potențialul permis de normele lor procedurale (a se vedea figura 41). Sistemul judiciar, procurorii și personalul instanțelor din statele membre au deja la dispoziție diverse instrumente digitale, cum ar fi sisteme de gestionare a cauzelor, sisteme de videoconferință și posibilitatea de a lucra de la distanță. Cu toate acestea, ar putea fi realizate în continuare progrese suplimentare în ceea ce privește sistemele electronice de alocare a cauzelor, cu distribuție automată bazată pe criterii obiective.

16) În toate statele membre, instanțele dispun de **instrumente electronice securizate pentru comunicare**. Aceste instrumente sunt disponibile pentru comunicarea la nivel de instanțe și între instanțe și avocați. Cu toate acestea, 10 state membre încă nu dispun de instrumente pentru comunicarea digitală cu notarii, centrele de detenție sau executorii judecătorești (figura 43). Toate statele membre asigură în prezent comunicații electronice securizate la nivelul organelor de urmărire penală, precum și între organele de urmărire penală și instanțe, ceea ce reprezintă o îmbunătățire față de 2021 (figura 44). Cu toate acestea, o treime dintre statele membre încă nu dispun de instrumente pentru comunicațiile electronice între organele de urmărire penală și avocații apărării.

17) În cauzele civile/comerciale și de contencios administrativ, 21 de state membre oferă persoanelor fizice și întreprinderilor (sau reprezentanților legali ai acestora) **acces online la cauzele lor pendinte sau închise** (figura 45), deși în grade diferite. În 25 de state membre este în prezent posibilă inițierea unor proceduri sau depunerea unei cereri online, ceea ce marchează o îmbunătățire semnificativă comparativ cu 2021. Cu toate acestea, în cauzele penale (figura 46), în 21 de state membre inculpații și victimele au posibilități foarte limitate de a urmări sau de a continua o parte a cauzei lor pe cale electronică, o treime dintre statele membre nefurnizând soluții digitale sau furnizând foarte puține soluții digitale în cauzele penale.

18) **Accesul online la hotărârile judecătorești** (figura 47) a înregistrat în general o ușoară îmbunătățire comparativ cu 2021, în special în ceea ce privește publicarea hotărârilor pronunțate în primă instanță și în a doua instanță. În ceea ce privește instanța supremă, accesul online la hotărârile judecătorești s-a menținut, în general, la un nivel stabil.

19) La fel ca în anii precedenți, tabloul de bord privind justiția în Uniunea Europeană pentru anul 2023 analizează **măsurile de punere la dispoziție a hotărârilor judecătorești într-un format care poate fi citit automat** (figura 48). Toate statele membre au adoptat cel puțin unele măsuri în acest sens în legătură cu cauzele civile/comerciale, de contencios administrativ și penale, deși există o variație considerabilă de la un stat membru la altul. În general, există tendința de a introduce mai multe măsuri, în special pentru descărcarea gratuită a hotărârilor judecătorești (baze de date și alte soluții automatizate), pentru modelarea hotărârilor judecătorești astfel încât acestea să poată fi citite automat sau pentru anonimizarea/pseudonimizarea hotărârilor judecătorești utilizând algoritmi. În 2022, 8 state membre au raportat îmbunătățiri comparativ cu anul precedent, în timp ce situația din 10 state membre a rămas stabilă. Sistemele de justiție în cadrul cărora se aplică măsuri de modelare a hotărârilor judecătorești în conformitate cu o serie de standarde care permit citirea automată a acestora par a avea potențialul de a obține rezultate mai bune în viitor.

3.3. Independența

Independența sistemului judiciar, care stă la baza activității de pronunțare a hotărârilor judecătorești, este o cerință a dreptului Uniunii care derivă din principiul protecției jurisdicționale efective menționat la articolul 19 din TUE și din dreptul la o cale de atac eficientă în fața unei instanțe, consacrat la articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a UE([93]). Această cerință presupune:

(a) **un aspect de ordin extern**, respectiv ca organismul în cauză să își exercite funcțiile în deplină autonomie, fără a fi supus vreunei legături ierarhice sau de subordonare față de vreun alt organism și fără să primească dispoziții sau instrucțiuni, indiferent de originea lor, fiind astfel protejat de intervenții sau presiuni exterioare, susceptibile să aducă atingere independenței de judecată a membrilor săi și să influențeze deciziile acestora și

(b) **unul de ordin intern, legat de independență și imparțialitate**, care vizează echidistanța față de părțile în litigiu și interesele lor din perspectiva obiectului acestuia ([94]), precum și protejarea judecătorilor de presiuni interne nejustificate în cadrul sistemului judiciar ([95]).

Independența justiției garantează protecția ansamblului drepturilor conferite justițiabililor de dreptul Uniunii și menținerea valorilor comune ale statelor membre prevăzute la articolul 2 din TUE, în special a valorii statului de drept ([96]). Conservarea ordinii juridice a UE este fundamentală pentru toți cetățenii și întreprinderile ale căror drepturi și libertăți sunt protejate în temeiul legislației UE.

Un sistem judiciar perceput ca având un nivel ridicat de independență este esențial pentru încrederea pe care justiția într-o societate guvernată de statul de drept trebuie să o inspire persoanelor fizice și contribuie la crearea unui mediu de afaceri favorabil creșterii, în timp ce existența unei percepții

---

93 A se vedea http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=EN.

94 Curtea de Justiție, Hotărârea din 16 noiembrie 2021, Proceduri penale împotriva WB și alții, Cauzele conexate C-748/19-C-754/19, Hotărârea din 6 octombrie 2021, W. Ż., C-487/19, Hotărârea din 15 iulie 2021, Comisia/Polonia, C-791/19, Hotărârea din 2 martie 2021, AB, C-824/18, Hotărârea din 19 noiembrie 2019, A. K. și alții C-585/18, C-624/18 și C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982, punctele 121 și 122; Hotărârea din 5 noiembrie 2019, Comisia/Polonia, C-192/18, Hotărârea din 24 iunie 2019, Comisia/Polonia, C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531 punctele 73 și 74; Hotărârea din 27 februarie 2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses, C-64/16, ECLI:EU:C:2018:117, punctul 44; Hotărârea din 25 iulie 2018, Ministerul Justiției și Egalității, C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punctul 65.

95 Instanțele supreme, în calitate de instanțe de ultim grad, și instanțele superioare/de apel în general sunt esențiale pentru a asigura aplicarea uniformă a legii în statele membre. Cu toate acestea, organizarea judiciară ierarhică nu ar trebui să submineze independența individuală [Recomandarea CM/Rec(2010) 12, punctul 22]. Instanțele superioare nu ar trebui să transmită instrucțiuni judecătorilor cu privire la modul în care aceștia din urmă ar trebui să decidă asupra cauzelor individuale, cu excepția situației hotărârilor preliminare sau a deciziilor privind căile de atac, în conformitate cu legea [Recomandarea CM/Rec(2010) 12, punctul 23]. Potrivit Comisiei de la Veneția, o organizare ierarhică a sistemului judiciar în sensul subordonării judecătorilor față de instanțele superioare în activitatea lor decizională judiciară ar constitui o încălcare clară a principiului independenței interne (Comisia de la Veneția, Raportul privind independența sistemului judiciar, Partea I: independența instanțelor, Studiul nr. 494/2008, 16 martie 2010, CDL-AD(2010) 004, punctele 68-72). Orice procedură de unificare a jurisprudenței trebuie să respecte principiile fundamentale ale separării puterilor și, chiar și după o astfel de hotărâre a unei instanțe superioare/supreme, toate instanțele și judecătorii trebuie să își mențină competența de a-și evalua cauzele în mod independent și imparțial și de a distinge cauzele noi de interpretarea unificată anterior de o instanță superioară/supremă (Tabloul de bord privind justiția în Uniunea Europeană pentru anul 2022, p. 45).

96 Curtea de Justiție, Hotărârea din 24 iunie 2019, Comisia/Polonia, C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531, punctul 44.

conform căreia sistemul judiciar este lipsit de independență poate descuraja investițiile. Tabloul de bord include indicatori pentru independența sistemului judiciar în ceea ce privește eficacitatea protecției investițiilor. În plus față de indicatorii din diverse surse privind percepția asupra independenței judiciare, tabloul de bord prezintă o serie de indicatori privind modul în care sunt organizate sistemele de justiție pentru a proteja independența judiciară în anumite tipuri de situații în care aceasta ar putea fi amenințată ([97]). Reflectând contribuția Rețelei Europene a Consiliilor Judiciare (RECJ), a Rețelei președinților Curților Supreme de Justiție ale UE (NPSJC), a Grupului de experți privind spălarea banilor și finanțarea terorismului (EGMLTF) și a punctelor de contact naționale în lupta împotriva corupției, această ediție a tabloului de bord prezintă indicatori privind competențele consiliilor judiciare, ale autorităților implicate în numirea președinților și procurorilor generali ai Curții Supreme, precum și o primă imagine de ansamblu asupra organismelor implicate în prevenirea și instrumentarea cauzelor de corupție și diversele lor grade de specializare.

3.3.1. Percepția asupra independenței sistemului judiciar și a eficacității protecției investițiilor

Figura 49: Percepția asupra independenței instanțelor și a judecătorilor în rândul publicului larg (*) *[sursa: Eurobarometru ([98]) — culori deschise: 2016, 2021 și 2022, culori închise: 2023]*

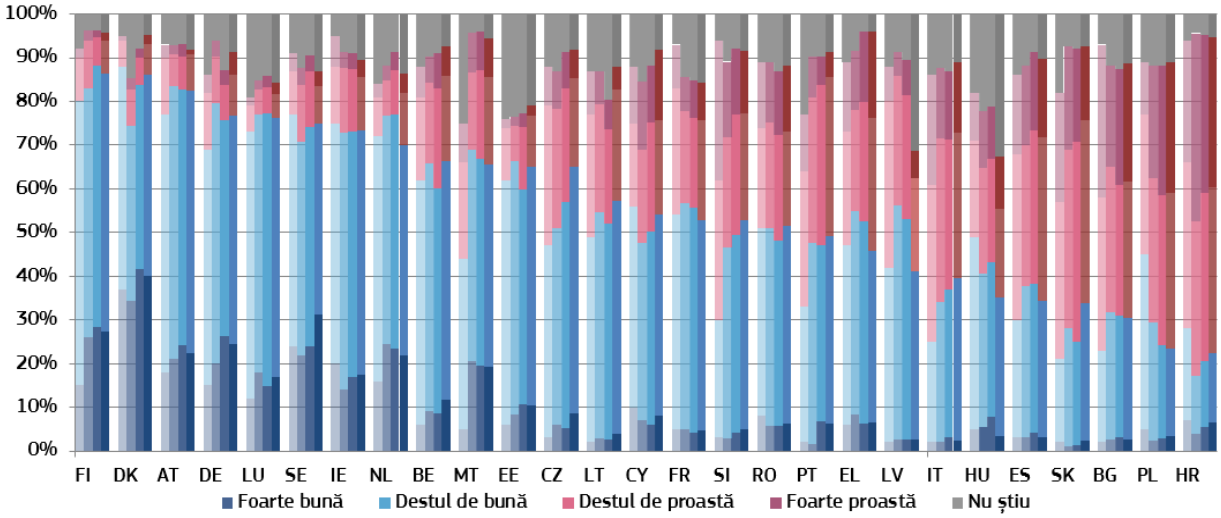

(*) Statele membre sunt ordonate mai întâi după procentul respondenților care au afirmat că independența instanțelor și a judecătorilor este foarte bună sau destul de bună (total bună); dacă unele state membre au același procent din „total bună", acestea sunt ordonate apoi după procentul respondenților care au afirmat că independența instanțelor și a judecătorilor este destul de proastă sau foarte proastă (total proastă); dacă unele state membre au același procent din „total bună" și „total proastă", acestea sunt ordonate după procentul respondenților care au afirmat că independența instanțelor și a judecătorilor este foarte bună; dacă unele state membre au același procent din „total bună", „total proastă" și „foarte bună", acestea sunt ordonate după procentul respondenților care au afirmat că independența instanțelor și a judecătorilor este foarte proastă.

---

[97] Din 2020, Forumul Economic Mondial nu a publicat clasamentele bazate pe indicele competitivității globale (GCI).

[98] Sondajul Eurobarometru FL519, desfășurat în perioada 16-24 ianuarie 2023. Răspunsuri la întrebarea: „În opinia dumneavoastră, cum ați evalua sistemul de justiție din (țara dumneavoastră) din punctul de vedere al independenței instanțelor și a judecătorilor? Considerați că este foarte bun, destul de bun, destul de prost sau foarte prost?", a se vedea: https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/effective-justice/eu-justice-scoreboard_ro FL 503 (2022), FL 489 (2021), FL 435 (2016), disponibile, de asemenea, pe site-ul web al Eurobarometrului: https://europa.eu/eurobarometer/screen/home.

Figura 50 prezintă principalele motive indicate de respondenți pentru lipsa de independență percepută a instanțelor și a judecătorilor. Respondenții din rândul publicului larg care au evaluat independența sistemului de justiție ca fiind „destul de proastă” sau „foarte proastă” au avut posibilitatea de a alege dintre trei motive care să explice calificativul acordat. Statele membre sunt enumerate în aceeași ordine ca în Figura 49.

Figura 50: Principalele motive ale lipsei de independență percepute de publicul larg *(procentul din totalitatea respondenților — o valoare mai mare înseamnă mai multă influență) [sursa: Eurobarometru ([99])]*

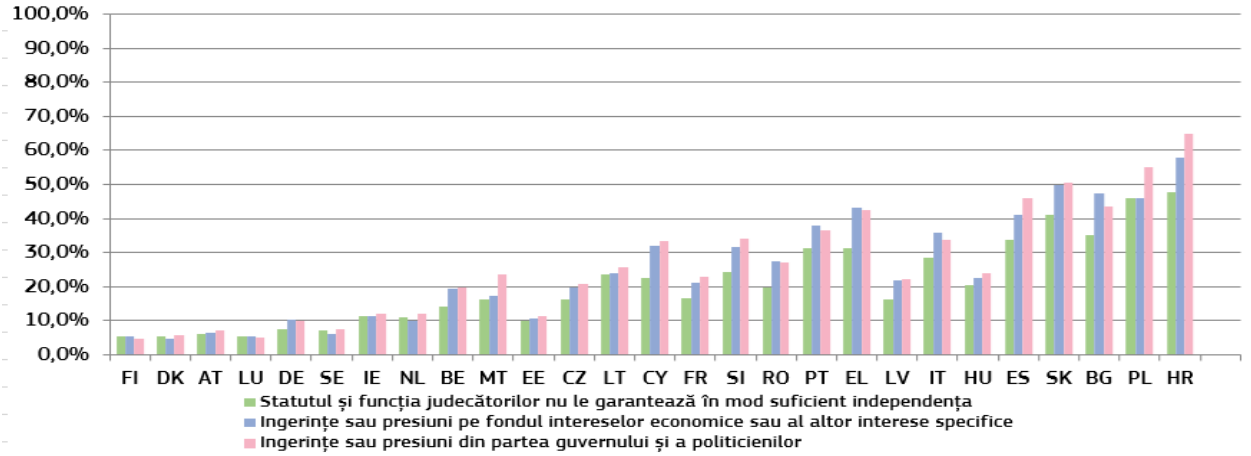

Figura 51: Percepția asupra independenței instanțelor și a judecătorilor în rândul întreprinderilor (*) *[sursa: Eurobarometru ([100]) — culori deschise: 2016, 2021 și 2022, culori închise: 2023]*

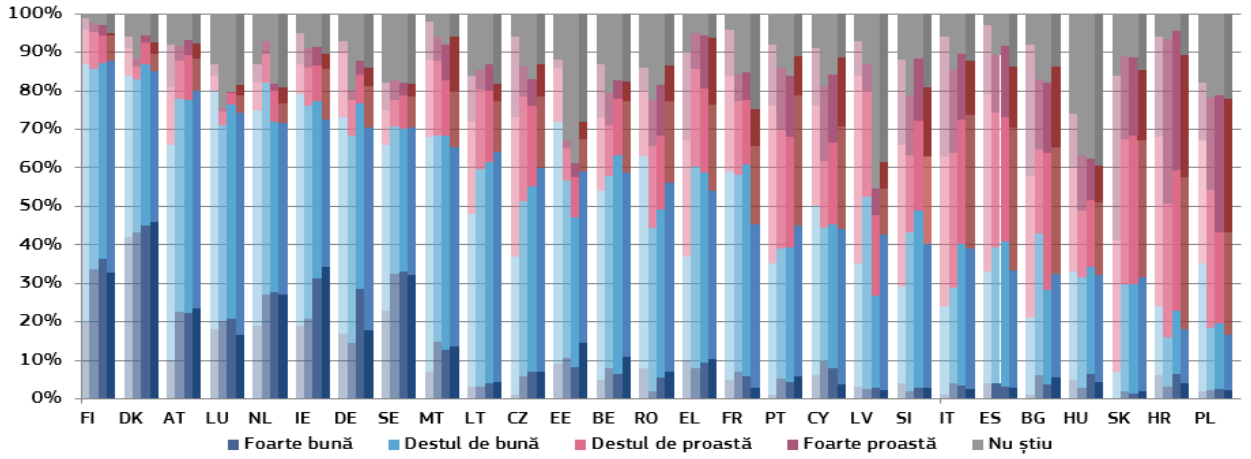

[99] Sondajul Eurobarometru FL519, răspunsuri la întrebarea: „Ați putea să spuneți în ce măsură fiecare dintre următoarele motive explică evaluarea dumneavoastră cu privire la independența sistemului de justiție din (țara noastră): foarte mult, într-o oarecare măsură, nu chiar, deloc?”. dacă răspunsul la întrebarea 1 este „destul de prost” sau „foarte prost”.

[100] Sondajul Eurobarometru FL520, desfășurat în perioada 16-30 ianuarie 2023, răspunsuri la întrebarea: „În opinia dumneavoastră, cum ați evalua sistemul de justiție din (țara noastră) din punctul de vedere al independenței instanțelor și a judecătorilor? Considerați că este foarte bun, destul de bun, destul de prost sau foarte prost?”, a se vedea: https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/effective-justice/eu-justice-scoreboard_ro; din 2021,

(*) Statele membre sunt ordonate mai întâi după procentul respondenților care au afirmat că independența instanțelor și a judecătorilor este foarte bună sau destul de bună (total bună); dacă unele state membre au același procent din „total bună", acestea sunt ordonate apoi după procentul respondenților care au afirmat că independența instanțelor și a judecătorilor este destul de proastă sau foarte proastă (total proastă); dacă unele state membre au același procent din „total bună" și „total proastă", acestea sunt ordonate după procentul respondenților care au afirmat că independența instanțelor și a judecătorilor este foarte bună; dacă unele state membre au același procent din „total bună", „total proastă" și „foarte bună", acestea sunt ordonate după procentul respondenților care au afirmat că independența instanțelor și a judecătorilor este foarte proastă.

Figura 52 prezintă principalele motive indicate de respondenți pentru lipsa de independență percepută a instanțelor și a judecătorilor. Respondenții din rândul întreprinderilor care au evaluat independența sistemului de justiție ca fiind „destul de proastă" sau „foarte proastă" au avut posibilitatea de a alege dintre trei motive care să explice calificativul acordat. Statele membre sunt enumerate în aceeași ordine ca în Figura 51.

Figura 52: Principalele motive ale lipsei de independență percepute de întreprinderi *(procentul din totalitatea respondenților — o valoare mai ridicată înseamnă o influență mai mare) [sursa: Eurobarometru ([101])]*

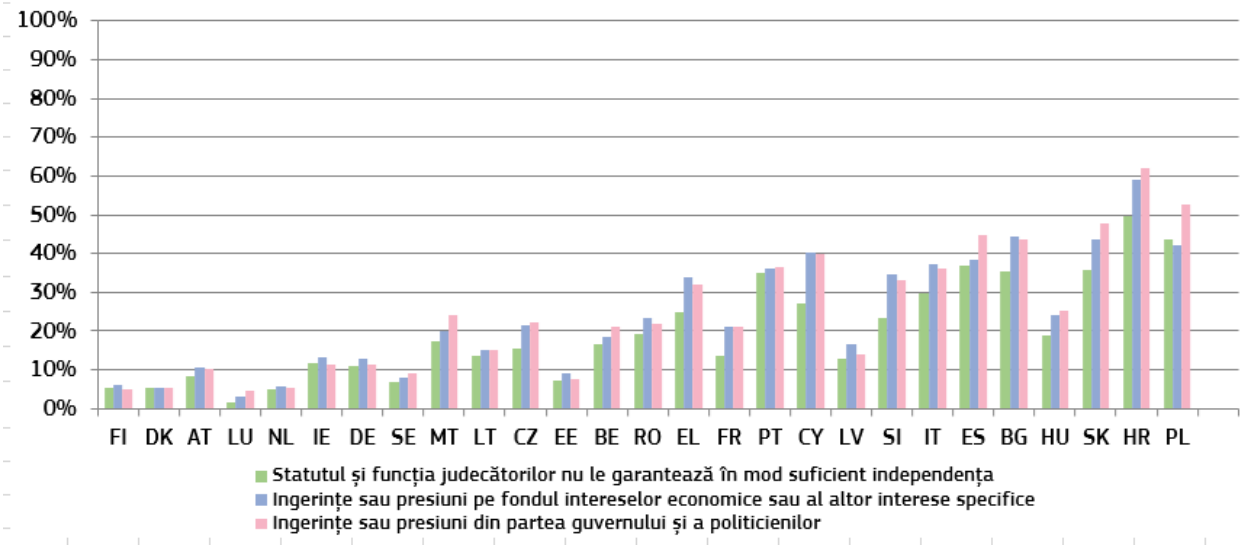

dimensiunea eșantionului de întreprinderi respondente a fost extinsă la 500 pentru toate statele membre, cu excepția MT, CY și LU, unde eșantionul a fost de 250. În anii anteriori, dimensiunea eșantionului a fost de 200 pentru toate statele membre, cu excepția DE, ES, FR, PL și IT, unde eșantionul a fost de 400. FL 504 (2022), FL 490 (2021), FL 436 (2016) sunt, de asemenea, disponibile pe site-ul web al Eurobarometrului. Eurobarometru – Opinia publică în Uniunea Europeană (europa.eu).

[101] Sondajul Eurobarometru FL520; răspunsuri la întrebarea: „Ați putea să spuneți în ce măsură fiecare dintre următoarele motive explică evaluarea dumneavoastră cu privire la independența sistemului de justiție din (țara dumneavoastră): foarte mult, într-o oarecare măsură, nu chiar, deloc?". dacă răspunsul la întrebarea 1 a fost „destul de prost" sau „foarte prost".

Figura 53 prezintă, pentru a doua oară, un indicator privind percepția în rândul întreprinderilor asupra eficacității protecției investițiilor de către lege și de către instanțe în ceea ce privește, în opinia lor, deciziile nejustificate ale statului sau lipsa de acțiune din partea acestuia.

Figura 53: Percepția în rândul întreprinderilor asupra eficacității protecției investițiilor de către legislație și instanțe (*) *[sursa: Eurobarometru ([102]) — culori deschise: 2022, culori închise: 2023]*

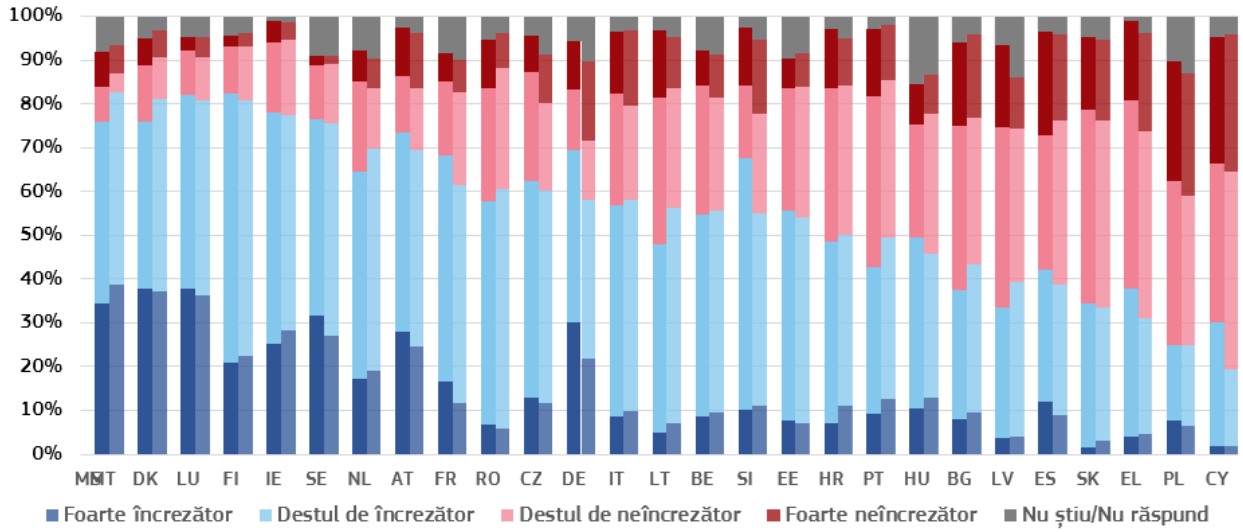

(*) Statele membre sunt ordonate mai întâi după procentul combinat al respondenților care au afirmat că sunt foarte încrezători sau destul de încrezători în protecția investițiilor de către lege și de către instanțe (încredere totală).

[102] Sondajul Eurobarometru FL520; răspunsuri la întrebarea: „În ce măsură sunteți încrezător în faptul că investițiile dumneavoastră sunt protejate de către legislația și instanțele din (țara dumneavoastră) în cazul în care apar probleme?” În scopul realizării sondajului, investiția a fost definită ca incluzând orice tip de activ pe care o întreprindere îl deține sau îl controlează și care este caracterizat de angajarea de capital sau de alte resurse, de preconizarea obținerii unui câștig sau a unui profit sau de asumarea unui risc.

Figura 54 prezintă principalele motive indicate de respondenți pentru lipsa de eficacitate percepută a protecției investițiilor. Respondenții din rândul întreprinderilor care au ales opțiunile „destul de neîncrezător” sau „foarte neîncrezător” pentru a evalua nivelul lor de încredere au avut posibilitatea de a alege patru motive care să explice calificativul acordat (iar unii au indicat „altele”). Statele membre sunt enumerate în aceeași ordine ca în Figura 53.

Figura 54: Principalele motive pentru lipsa de eficacitate percepută a protecției investițiilor de către întreprinderi *(procentul din totalitatea respondenților — o valoare mai ridicată înseamnă o influență mai mare) [sursa: Eurobarometru ([103])]*

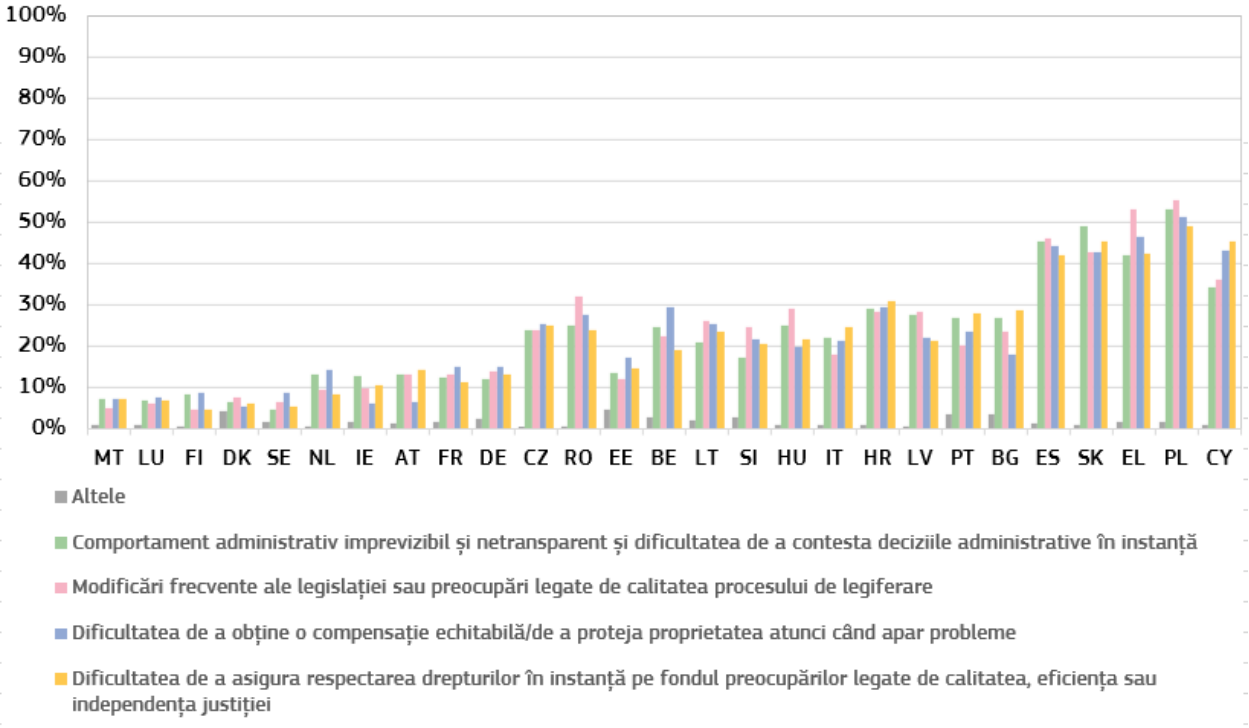

[103] Sondajul Eurobarometru FL520; răspunsuri la întrebarea: „Care sunt principalele dumneavoastră motive de îngrijorare în ceea ce privește eficacitatea protecției investițiilor?” dacă răspunsul la întrebarea 3 a fost „destul de neîncrezător” sau „foarte neîncrezător”.

3.3.2. Independența structurală

Pentru a garanta independența structurală, sunt necesare norme, în special în ceea ce privește compunerea instanței, numirea, durata funcției, precum și cauzele de abținere, de recuzare și de revocare a membrilor săi. Aceste norme înlătură orice îndoieli legitime, în percepția justițiabililor, referitoare la impenetrabilitatea instanței în privința unor elemente exterioare și la imparțialitatea sa în raport cu interesele care se înfruntă ([104]). Normele trebuie în special să permită excluderea nu numai a oricărei influențe directe, sub formă de instrucțiuni, ci și a formelor de influență indirectă, susceptibilă să orienteze deciziile judecătorilor în discuție ([105]).

Au fost elaborate standarde europene, în special de către Consiliul Europei, de exemplu în *Recomandarea Consiliului Europei din 2010 privind judecătorii: independență, eficiență și responsabilități* ([106]). Tabloul de bord privind justiția în Uniunea Europeană prezintă o serie de indicatori privind aspecte care sunt relevante atunci când se evaluează modul în care sunt organizate sistemele de justiție pentru a proteja independența judiciară.

Prezenta ediție a tabloului de bord conține noi indicatori privind: (i) autoritățile implicate în numirea președinților Curții Supreme (figurile 56 și 57) ([107]); (ii) anumite organisme implicate în prevenirea corupției, în ceea ce privește unele dintre competențele lor cheie (figura 58) și autoritățile implicate în numirea lor (figura 59); (iii) specializarea autorităților implicate în reprimarea corupției (figura 60); (iv) autoritățile implicate în numirea șefilor parchetelor

---

104 A se vedea Curtea de Justiție, Hotărârea din 16 noiembrie 2021, Proceduri penale împotriva WB și alții, Cauzele conexate C-748/19-C-754/19, punctul 67; Hotărârea din 6 octombrie 2021, W.Ż., C-487/19, punctul 109; Hotărârea din 15 iulie 2021, Comisia/Polonia, C-791/19, punctul 59; Hotărârea din 2 martie 2021, A.B., C-824/18, punctul 117; Hotărârea din 19 noiembrie 2019, A. K. și alții (Independența Camerei Disciplinare a Curții Supreme), C-585/18, C-624/18 și C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982, punctele 121 și 122; Hotărârea din 24 iunie 2019, Comisia/Polonia, C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531, punctele 73 și 74; Hotărârea din 25 iulie 2018, LM, C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punctul 66; Hotărârea din 27 februarie 2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, punctul 44. A se vedea, de asemenea, punctele 46 și 47 din Recomandarea CM/Rec(2010)12 privind judecătorii: independență, eficiență și responsabilități (adoptată de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la 17 noiembrie 2010) și expunerea de motive. Aceasta prevede că autoritatea care ia decizii privind selecția și cariera judecătorilor ar trebui să fie independentă de puterile executivă și legislativă. În vederea garantării independenței acesteia, cel puțin jumătate dintre membrii autorității ar trebui să fie judecători aleși de colegii lor. Cu toate acestea, în cazul în care există dispoziții constituționale sau alte dispoziții legale conform cărora șeful statului, guvernul sau puterea legislativă ia decizii cu privire la selecția și cariera judecătorilor, ar trebui să se desemneze o autoritate independentă și competentă, formată în proporție substanțială din membri ai puterii judiciare (fără a aduce atingere normelor aplicabile consiliilor judiciare cuprinse în capitolul IV), care să emită recomandări sau puncte de vedere pe care autoritatea relevantă împuternicită să facă numiri să le pună în practică.

105 A se vedea Curtea de Justiție, Hotărârea din 2 martie 2021, A.B., C-824/18, punctul 119; Hotărârea din 19 noiembrie 2019, A. K. și alții (Independența Camerei Disciplinare a Curții Supreme), C-585/18, C-624/18 și C-625/18, EU:C:2019:982, punctul 123; Hotărârea din 24 iunie 2019, Comisia/Polonia, C-619/18, EU:C:2019:531, punctul 112.

106 A se vedea Recomandarea CM/Rec(2010)12 privind judecătorii: independență, eficiență și responsabilități, adoptată de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la 17 noiembrie 2010, și expunerea de motive [„Recomandarea CM/Rec(2010)12”].

107 Figurile se bazează pe răspunsurile la un chestionar actualizat, elaborat de Comisie în strânsă colaborare cu RECJ. Răspunsurile la chestionarul actualizat trimise de statele membre în care nu există consilii judiciare sau care nu sunt membre ale RECJ (CZ, DE, EE, CY, LU, AT și PL) au fost obținute în cooperare cu Rețeaua președinților Curților Supreme de Justiție din UE.

specializate în combaterea corupției (figura 61) ([108]); (v) autoritățile implicate în numirea procurorilor generali (figura 62) ([109]) și (vi) o primă imagine de ansamblu asupra diferitelor soluții adoptate în statele membre pentru a asigura protecția drepturilor constituționale la cea mai înaltă instanță și asupra competențelor selectate ale organismelor respective (figurile 63 și 64)([110]). De asemenea, prezintă o imagine de ansamblu actualizată a unora dintre competențele-cheie ale consiliilor judiciare (figura 55) ([111]) și cifre actualizate privind independența barourilor și a avocaților (figura 65) ([112]). Figurile prezintă cadrele naționale așa cum erau în decembrie 2022.

Figurile prezentate în tabloul de bord nu oferă o evaluare și nici nu prezintă date cantitative privind eficacitatea garanțiilor. Intenția nu este ca acestea să reflecte complexitatea și detaliile procedurilor și ale garanțiilor aferente. Punerea în aplicare a politicilor și a practicilor de promovare a integrității și de prevenire a corupției în cadrul sistemului judiciar este esențială și pentru garantarea independenței sistemului judiciar. În cele din urmă, protecția eficientă a independenței sistemului judiciar necesită totodată, în afara oricăror norme care se impun, o cultură a integrității și imparțialității, însușită de magistrați și respectată de întreaga societate.

– Competențele Consiliilor Judiciare –

Figura 55 prezintă o imagine de ansamblu actualizată, prezentată pentru prima dată în Tabloul de bord privind justiția în Uniunea Europeană pentru anul 2016, a unora dintre competențele-cheie ale Consiliilor Judiciare (membrii RECJ), cum ar fi competențele privind numirea judecătorilor și competențele care le afectează cariera. Aceasta a fost extinsă pentru a include competențele de a evalua funcționarea instanțelor (de exemplu, calitatea, eficiența), de a trata plângerile justițiabililor și de a decide cu privire la numărul de posturi judiciare din fiecare instanță.

[108] Figurile 58-61 se bazează pe răspunsurile la un chestionar elaborat de Comisie în strânsă colaborare cu punctele de contact naționale în lupta împotriva corupției.

[109] Figura 62 se bazează pe răspunsurile la un chestionar actualizat elaborat de Comisie în strânsă colaborare cu Grupul de experți privind spălarea banilor și finanțarea terorismului.

[110] Comisia a elaborat figurile 63 și 64.

[111] Figura 55 se bazează pe răspunsurile la un chestionar actualizat, elaborat de Comisie în strânsă colaborare cu RECJ. Răspunsurile la chestionarul actualizat trimise de statele membre care nu sunt membre ale RECJ (PL) au fost obținute în cooperare cu Rețeaua președinților Curților Supreme de Justiție din UE.

[112] Figura 65 se bazează pe răspunsurile la un chestionar actualizat, elaborat de Comisie în strânsă colaborare cu Consiliul Barourilor Europene (CCBE).

Figura 55: Competențele Consiliilor Judiciare [*sursa: Rețeaua Europeană a Consiliilor Judiciare și Rețeaua președinților Curților Supreme de Justiție ale UE ([113])*]

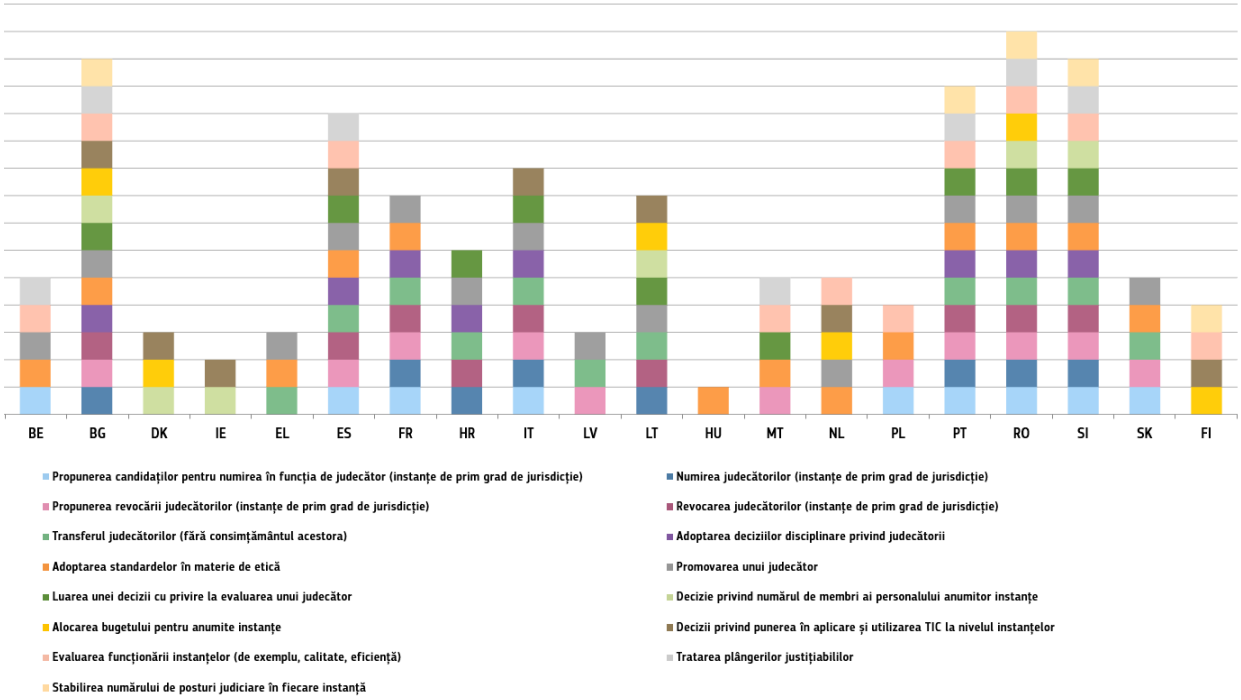

(*) Cifra prezintă doar anumite competențe și nu este exhaustivă. Consiliile Judiciare au competențe suplimentare care nu sunt menționate aici. Pentru DK, IE, HU și PT, datele provin din chestionarul privind independența sistemului judiciar din 2021 și nu există informații cu privire la potențialele competențe ale acestor consilii de a evalua funcționarea instanțelor, de a trata plângerile justițiabililor și de a decide cu privire la numărul de posturi judiciare din fiecare instanță. EL: coloana prezintă competențele ambelor consilii, ale Consiliului Judiciar Suprem de Justiție Civilă și Penală și ale Consiliului Judiciar Suprem pentru Justiție Administrativă; Consiliul Judiciar Suprem pentru Justiție Administrativă are o competență suplimentară de a decide cu privire la punerea în aplicare și utilizarea TIC în instanțe. IT: coloana prezintă competențele ambelor consilii, ale Consiliului instanțelor civile și penale (CSM) și ale Consiliului instanțelor administrative (CPGA); CPGA are o competență suplimentară de a aloca buget anumitor instanțe; LV: alte organisme judiciare autonome exercită anumite competențe, de exemplu cu privire la disciplină și deontologie.

– Numirea președinților Curții Supreme –

Instanțele supreme, în calitate de instanțe de ultim grad, sunt esențiale pentru a asigura aplicarea uniformă a legii în statele membre. Președinții instanțelor supreme exercită un rol important, deoarece aceștia sunt adesea învestiți cu competențe de gestionare a Curții Supreme. Organizarea procedurii de numire a judecătorilor și președinților Curții Supreme este de competența statelor membre astfel încât să se asigure independența și imparțialitatea acestora. În acest sens, dreptul Uniunii impune statelor membre să se asigure că, odată numiți, judecătorii nu sunt supuși niciunei presiuni și nu primesc instrucțiuni în exercitarea funcțiilor lor de la autoritatea împuternicită să facă numiri ([114]). De asemenea, este necesar să se asigure că modalitățile procedurale și condițiile

[113] Datele sunt colectate prin intermediul unui chestionar actualizat, elaborat de Comisie în strânsă colaborare cu RECJ. În cazul PL, datele sunt colectate prin intermediul NPSC.

[114] Din 2019, Curtea de Justiție a pronunțat o serie de hotărâri privind numirile în funcții jurisdicționale și cerințele dreptului Uniunii în această privință (a se vedea hotărârea din 20 aprilie 2021 în cauza C-896/19,

de fond care conduc la adoptarea deciziilor de numire nu sunt de natură să dea naștere, în percepția justițiabililor, unor îndoieli legitime referitoare la impenetrabilitatea judecătorilor în discuție față de elemente exterioare și la imparțialitatea lor în raport cu interesele care se înfruntă ([115]). Participarea unor organisme independente, precum consiliile judiciare, la procedura de numire în magistratură poate, în principiu, să fie de natură să contribuie la o obiectivizare a acestui proces, cu condiția ca un astfel de organism să fie el însuși suficient de independent față de puterile legislativă și executivă și față de autoritatea către care îi revine obligația de a emite un aviz ([116]).

Figura 56 prezintă o imagine de ansamblu a organismelor și a autorităților care propun candidați pentru numirea lor în calitate de președinți ai Curții Supreme și a autorităților care îi numesc, precum și a autorităților care sunt consultate (de exemplu, judecători ai Curții Supreme, Consilii Judiciare).

Figura 56: Numirea președinților Curții Supreme: autoritățile împuternicite să facă propuneri și, respectiv, numiri (*) [*sursa: Rețeaua Europeană a Consiliilor Judiciare și Rețeaua președinților Curților Supreme de Justiție ale UE ([117])*]

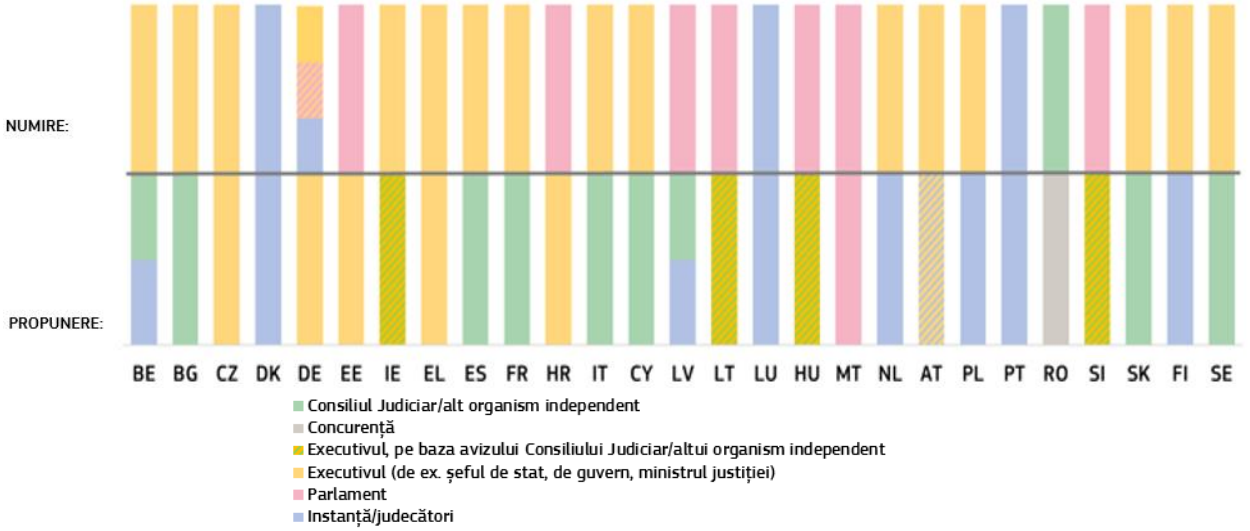

*(*) **BE**: propunere: Consiliul Judiciar pe baza unei recomandări obligatorii din partea Curții Supreme; numire: șeful statului (regele). **BG**: Propunerile preliminare de candidați sunt formulate de cel puțin trei membri ai Camerei Judecătorilor din cadrul Consiliului Judiciar, de ministrul justiției și de plenul Curții Supreme de Casație și al Curții Administrative Supreme. În urma unei proceduri de selecție, plenul Consiliului Judiciar transmite propunerea oficială a unui candidat președintelui republicii, care numește apoi președintele Curții Supreme de*

Repubblika/Il-Prim Ministru, punctul 56; Hotărârea din 2 martie 2021 în cauza C-824/18, AB, punctul 122; Hotărârea din 19 noiembrie 2019 în cauzele conexate C-585/18, C-624/18 și C-625/18, AK și alții, punctul 133).

[115] Hotărârea din 20 aprilie 2021 în cauza C-896/19, Repubblika/Il-Prim Ministru, punctul 57, ECLI:EU:C:2021:311; Hotărârea din 2 martie 2021 în cauza C-824/18, AB, punctul 123, ECLI:EU:C:2021:153; Hotărârea din 19 noiembrie 2019 în cauzele conexate C-585/18, C-624/18 și C-625/18, AK și alții, punctele 134 și 135, ECLI:EU:C:2019:982.

[116] Hotărârea din 20 aprilie 2021 în cauza C-896/19, Repubblika/Il-Prim Ministru, punctul 66; Hotărârea din 2 martie 2021 în cauza C-824/18, AB, punctele 66, 124 și 125; Hotărârea din 19 noiembrie 2019 în cauzele conexate C-585/18, C-624/18 și C-625/18, AK și alții, punctele 137 și 138.

[117] Datele sunt colectate prin intermediul unui chestionar actualizat, elaborat de Comisie în strânsă colaborare cu RECJ. Răspunsurile la chestionarul actualizat trimise de statele membre în care nu există consilii judiciare sau care nu sunt membre ale RECJ au fost obținute în cooperare cu NPSC.

Casație sau al Curții Administrative Supreme. ***CZ****: Președintele Curții Supreme este numit din rândul celorlalți judecători ai Curții Supreme de către președintele republicii. Președintele republicii numește unul dintre judecătorii Curții Administrative Supreme în funcția de președinte al Curții Administrative Supreme, ordinul fiind contrasemnat de către prim-ministru.* ***DK****: Președintele Curții Supreme este ales de ceilalți judecători ai Curții Supreme.* ***IE****: propunere: Comitetul consultativ pentru numirea judecătorilor selectează candidați care nu dețin funcții judiciare și îi recomandă guvernului ca fiind adecvați pentru numirea în funcții judiciare. Guvernul poate selecta judecători în funcție pentru numirea în funcții judiciare superioare; numire: președintele, la recomandarea guvernului.* ***AT****: propunere: ministrul justiției, pe baza unei propuneri din partea unui „grup de salariați" format din judecători; numire: Președintele federal.* ***LU****: propunere și numire: Cour supérieure de justice.* ***DE****: propunere: ministrul justiției; numire: întregul guvern federal, în urma avizului consultativ al Präsidialrat (Consiliul prezidențial al Curții Supreme, alcătuit din președintele acesteia și din judecători aleși de toți judecătorii instanței, oferă un aviz motivat privind aptitudinile personale și profesionale ale fiecărui candidat) și cu consimțământul obligatoriu al Richterwahlausschuss [Comitetul electoral al judecătorilor, alcătuit din miniștrii justiției din cele 16 state federale și 16 membri aleși de parlamentul federal („Bundestag")]; numire oficială de către președinte. Numirea în funcția de președinte al Curții Federale Supreme necesită, de asemenea, alegerea ca judecător al acestei instanțe federale. În acest sens, nu există caracteristici speciale pentru alegerea unui judecător federal.* ***EE****: propunere: Președintele Republicii; numire: Parlamentul.* ***EL****: Președinții celor mai înalte trei instanțe (Consiliul de Stat, Curtea Supremă, Curtea de Conturi) sunt numiți în conformitate cu aceeași procedură; propunere: guvernul, pe baza unei propuneri din partea ministrului justiției și a avizului unui organ parlamentar; numire: Președintele republicii printr-un decret prezidențial.* ***NL:*** *propunere: Curtea Supremă; numire: guvernul.* ***PL:*** *Președintele Curții Supreme este numit de președintele Republicii Polone, în urma avizului prim-președintelui Curții Supreme, pentru un mandat de 3 ani dintr-un număr de trei candidați selectați de adunarea judecătorilor unei camere a Curții Supreme.* ***PT****: Președintele Curții Supreme este ales de ceilalți judecători ai Curții Supreme.* ***RO****: Președintele, vicepreședinții și președinții de secție ai Înaltei Curți de Casație și Justiție sunt numiți de Consiliul Superior al Magistraturii (Secția pentru judecători), în urma unui interviu care constă în susținerea planului managerial, verificarea aptitudinilor manageriale și de comunicare, vizând în esență capacitatea de organizare, rapiditatea în luarea deciziilor, rezistența la stres, autoperfecționarea, capacitatea de analiză, sinteză, previziune, strategie și planificare pe termen scurt, mediu și lung, inițiativă, capacitatea de adaptare rapidă, capacitatea de relaționare și comunicare, precum și verificarea cunoștințelor specifice funcției pentru care s-a depus candidatura.* ***CY****: Președintele numește, la recomandarea Consiliului Judiciar Consultativ [Legea nr. 145(I)/2022 privind administrarea justiției].* ***ES****: Președintele Curții Supreme este numit de rege prin decret regal contrasemnat de președintele guvernului, la recomandarea Consiliului Judiciar. Candidatul depune jurământul sau promisiunea în fața regelui și preia funcția în fața plenului Înaltei Curți. Dacă, în momentul în care sunt numiți de președinte, au o carieră judiciară, aceștia sunt declarați într-o situație de serviciu special (articolele 351.a și 593 din Legea organică a sistemului judiciar). Durata mandatului coincide cu cea a Consiliului care i-a ales, iar aceștia pot fi realeși și numiți doar o singură dată pentru un nou mandat (articolul 587 din Legea organică a sistemului judiciar).* ***LT****: Graficul reflectă procesul pentru președintele Curții Supreme; propunere: Președintele republicii (candidații sunt selectați de Comisia de selecție); numire: Parlamentul. Președintele Curții Administrative Supreme este numit de președintele republicii.* ***LV:*** *propunere: Sesiunea plenară a Curții Supreme pe baza unei recomandări obligatorii din partea Consiliului Judiciar; numire: Parlamentul.* ***LU****: propunere și numire: Cour supérieure de justice. Procedura se va schimba de la 1 iulie 2023, când va începe să funcționeze Consiliul Judiciar.* ***IT:*** *propunere: Consiliul Suprem al Magistraturii (CSM) sau Consiliul Judiciar al Judecătorilor Administrativi (CPGA); numire: Președintele Republicii.* ***FR:*** *propunere: Consiliul Superior al Magistraturii (CSM); numire: Președintele Republicii. Consiliul publică un „anunț de depunere a candidaturilor" și toți judecătorii își pot depune candidatura. Președintele Curții Administrative Supreme (Conseil d'Etat) este numit de președintele republicii.* ***HR****: propunere: Președintele republicii, după ce primește lista candidaților eligibili care și-au depus candidatura pentru postul vacant; Adunarea Generală a Curții Supreme și comisia parlamentară competentă emit avize cu privire la candidați, fie înainte, fie după ce Președintele propune candidatul. După cum a clarificat Curtea Constituțională (U-I-1039/2021), aceste avize, care trebuie emise cu privire la toți candidații, nu sunt obligatorii pentru președintele republicii. numire: Parlamentul.* ***HU:*** *propunere: Președintele republicii, pe baza unei liste de candidați eligibili întocmită de OBT (Consiliul Judiciar Național). Comisia parlamentară pentru justiție intervievează candidatul; numire: Parlamentul alege candidatul cu o majoritate de două treimi din voturi pentru o perioadă de 9 ani. Realegerea nu este posibilă.* ***MT:*** *Președintele Curții Supreme este numit de președinte care acționează în conformitate cu o rezoluție a Parlamentului susținută de voturile a cel puțin două treimi din numărul total al membrilor.* ***SI****: propunere: ministrul justiției, după primirea avizului Consiliului Judiciar. Consiliul Judiciar îi intervievează pe candidații care și-au depus candidatura pentru postul vacant și solicită o sesiune plenară a Curții Supreme în vederea obținerii unui aviz. Ministrul justiției poate fi, de asemenea, prezent la*

interviu și are dreptul de a adresa întrebări; numire: Parlamentul. ***SK:*** *propunere: Consiliul Judiciar; numire: Președintele.* ***FI****: propunere: Curtea Supremă; numire: Președintele Republicii.* ***SE:*** *propunere: Consiliul pentru propunerea judecătorilor; numire: guvernul.*

Figura 57 prezintă competența puterii executive și a parlamentului în numirea candidaților în funcția de președinți la Curtea Supremă, pe baza prezentării din partea autorităților împuternicite să facă propuneri (de exemplu, Consiliul Judiciar sau Curtea Supremă). Dimensiunea coloanei depinde de măsura în care puterea executivă sau parlamentul poate respinge un președinte candidat la Curtea Supremă, poate alege doar dintre candidații propuși sau poate alege și desemna orice alt candidat, chiar dacă respectivul candidat nu este propus de către autoritatea competentă. În cazul în care un candidat nu este numit, o garanție importantă este obligația motivării acestei decizii ([118]) și posibilitatea efectuării unui control judiciar al deciziei ([119]). Figura reprezintă o prezentare faptică a sistemului juridic și nu face o evaluare calitativă a eficacității garanțiilor. De exemplu, în 13 state membre, puterea executivă sau parlamentul are competența de a respinge un candidat la funcția de președinte al Curții Supreme. Totuși, această competență nu a fost niciodată exercitată sau nu a fost exercitată în ultimii 5 ani (2018-2022) (și anume în BE, BG, DE, EE, LV, LU, MT, NL, AT, PL, SK, FI și SE) sau a fost exercitată în cazuri izolate (și anume în EL, HR, SI și LT).

Figura 57: Numirea președinților Curții Supreme: competența puterii executive și a parlamentului (*) *[sursa: Rețeaua Europeană a Consiliilor Judiciare și Rețeaua președinților Curților Supreme de Justiție ale UE ([120])]*

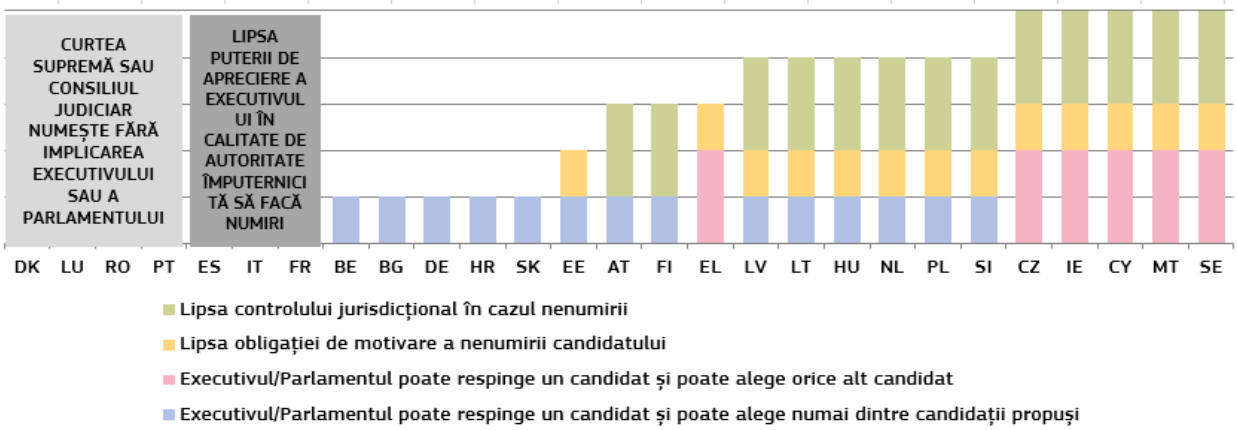

(*) ***BG****: Președintele republicii are drept de veto asupra candidatului propus. Apoi, plenul Consiliului Judiciar trebuie să voteze din nou candidații propuși. În cazul în care plenul realege același candidat, președintele este obligat să îl numească.* ***IE:*** *Figura reflectă competența guvernului. În conformitate cu articolul 13.9 din Constituție (mai degrabă o cerință constituțională decât o practică), puterea de numire a președintelui poate fi exercitată numai la recomandarea guvernului. În cazul în care guvernul propune să consilieze președintele cu privire la numirea în funcția de președinte al Curții Supreme, acesta trebuie să aibă în vedere mai întâi calificările și aptitudinile celor care sunt deja judecători.* ***EL****: Curtea Supremă (care se ocupă de cauzele civile și comerciale) și Consiliul de Stat (care soluționează cauze de contencios administrativ): selecția se face din rândul vicepreședinților Curții Supreme și al judecătorilor Curții Supreme (având cel puțin 4 ani vechime în această funcție) sau din rândul membrilor Consiliului de Stat (vicepreședinți și consilieri). Pentru președintele Curții Supreme și al Consiliului de Stat: Putere totală de apreciere a guvernului (Cabinet). Nu este necesară nicio motivare. Pentru președintele și vicepreședinții*

[118] Hotărârea din 20 aprilie 2021 în cauza C-896/19, Repubblika/Il-Prim Ministru, punctul 71.

[119] Hotărârea din 19 noiembrie 2019 în cauzele conexate C-585/18, C-624/18 și C-625/18, AK și alții, punctul 145.

[120] Datele sunt colectate prin intermediul unui chestionar actualizat, elaborat de Comisie în strânsă colaborare cu RECJ. Răspunsurile la chestionarul actualizat trimise de statele membre în care nu există consilii judiciare sau care nu sunt membre ale RECJ au fost obținute în cooperare cu NPSC.

Curții Supreme, nu este permisă o cale de atac/revizuire în temeiul dispozițiilor legale. În ceea ce privește postul de vicepreședinte sau de președinte al Consiliului de Stat, controlul jurisdicțional este foarte limitat. ***ES:*** *Șeful statului (regele), în calitate de autoritate împuternicită să facă numiri, trebuie să urmeze în mod obligatoriu propunerea Consiliului Judiciar privind numirile și promovările în cadrul sistemului judiciar. Prin urmare, Regele nu dispune de nicio putere de apreciere și de nicio obligație de motivare. Decizia Regelui este emisă sub forma unui decret regal, este publicată în Monitorul Oficial și nu poate fi contestată ca atare. Decizia anterioară a Consiliului de a propune un candidat pentru numire sau promovare judiciară este cea care poate face obiectul unui recurs, inițial printr-o cale de atac administrativă (decisă de Plenul Consiliului) și ulterior printr-un control jurisdicțional în fața Secției administrative a Curții Supreme.* ***IT:*** *La propunerea Consiliului Suprem al Magistraturii (CSM) sau a Consiliului Judiciar al Judecătorilor Administrativi (CPGA), care sunt, în practică, propuneri obligatorii, președintele republicii emite un decret de numire a președintelui Curții Supreme sau, respectiv, a președintelui Consiliului de Stat, neavând nicio putere de apreciere în această privință.* ***CY****: Atunci când numește președintele Curții Supreme, președintele republicii nu are nicio obligație constituțională sau juridică de a se conforma avizului consultativ, însă, de regulă, face acest lucru. Până în prezent, membrul Curții Supreme cu cea mai mare vechime în funcție a fost numit președinte al Curții Supreme.* ***MT****: Autoritatea prezentată este Parlamentul. Președintele Curții Supreme este numit de președinte care acționează în conformitate cu o rezoluție a Parlamentului susținută de voturile a cel puțin două treimi din numărul total al membrilor.* ***NL****: propunere: Curtea Supremă; numire: guvernul, în urma desemnării de către ministrul justiției.* ***AT****: Președintele federal poate respinge candidatul propus de ministrul justiției, dar nu poate numi o persoană care nu a fost propusă.* ***LT****: Candidatul poate solicita Curții Supreme efectuarea unui control jurisdicțional special al procedurii de selecție numai pe bază procedurală, în temeiul avizului Comisiei de selecție (acest aviz nu este obligatoriu pentru președintele republicii).* ***LU****: Nu există niciun text obligatoriu cu privire la acest subiect, dar, până în prezent, autoritatea împuternicită să facă numiri nu a refuzat niciodată numirea unui candidat propus de Curte.* ***HR:*** *Printr-o decizie din 23 martie 2021 (U-I-1039/2021), Curtea Constituțională a clarificat faptul că președintele republicii poate alege doar dintre candidații care și-au depus candidatura pentru postul vacant; cu toate acestea, președintele poate decide, de asemenea, să nu propună niciuna dintre persoanele care și-au depus candidatura și să informeze Parlamentul în acest sens. Un candidat respins poate solicita revizuirea deciziei Parlamentului în fața Curții Constituționale.* ***PL:*** *Președintele republicii nu este obligat prin lege să motiveze nenumirea președintelui Curții Supreme. Un candidat la funcția de președinte al Curții Supreme și un candidat la funcția de președinte al unei camere a Curții Supreme nu pot face recurs. Președintele republicii nu poate refuza numirea prim-președintelui Curții Supreme sau a unui președinte al unei camere dintre candidații selectați de Adunarea Generală a judecătorilor Curții Supreme.* ***SI:*** *Nici ministrul justiției, nici Parlamentul nu sunt obligați să motiveze nepropunerea/nenumirea candidatului. Consiliul Judiciar nu este obligat să își motiveze avizul cu privire la candidați. Deciziile sau avizele nu fac obiectul unui control jurisdicțional în cadrul procedurii.* ***SK:*** *Deși nu s-a întâmplat niciodată, în cazul nenumirii unui candidat pentru funcția de președinte al Curții Supreme, autoritatea/organismul de numire ar trebui să își motiveze decizia și ar exista posibilitatea unui control în fața Curții Administrative Supreme.* ***FI:*** *Președintele ar motiva decizia, deși acest aspect nu este menționat în lege.* ***SE****: Guvernul poate decide să nu numească un candidat pentru funcția de președinte al Curții Supreme și poate alege orice alt candidat, chiar dacă autoritatea împuternicită să facă propuneri nu a transmis numele. Cu toate acestea, cererea candidatului ales trebuie să fie una dintre cele pentru funcția avută în de vedere de Consiliul pentru propunerea judecătorilor.*

– Combaterea corupției –

Corupția este un fenomen cu multe fațete, prezent atât în sectorul public, cât și în cel privat. Aceasta are un impact negativ asupra prosperității și creșterii economice, asupra coeziunii sociale, precum și asupra dezvoltării durabile. Cadrele naționale anticorupție sunt monitorizate de Comisie în temeiul raportului anual privind statul de drept și, de asemenea, în temeiul semestrului european și al planurilor de redresare și reziliență. La 3 mai 2023, Comisia a prezentat o comunicare privind lupta împotriva corupției, precum și o propunere de directivă privind combaterea corupției prin intermediul dreptului penal ([121]). Pentru prima dată, tabloul de bord privind justiția în Uniunea Europeană pentru anul 2023 prezintă date privind organismele specializate în prevenirea

[121] Propunerea de directivă privind combaterea corupției COM(2023) 234 final și Comunicarea comună privind lupta împotriva corupției JOIN(2023) 12 final.

corupției, oferind o imagine de ansamblu asupra tipului de competențe ale acestor organisme (figura 58) și asupra normelor privind numirea acelorași organisme (figura 59). Majoritatea statelor membre au unul sau mai multe organisme care îndeplinesc un rol în prevenirea corupției. Nouă state membre nu au raportat cu privire la existența unui organism specializat în materie de prevenire, ci mai degrabă cu privire la autoritățile care, pe lângă celelalte sarcini care le revin, sunt responsabile și de prevenirea corupției. În afară de competențele organismelor specializate prezentate în figură, alte autorități naționale (pot avea) au și alte competențe în domeniul prevenirii corupției.

Figura 58: Competențele organismelor specializate în prevenirea corupției (*) *[Sursa: Comisia Europeană împreună cu punctele de contact naționale de combatere a corupției) ([122])]*

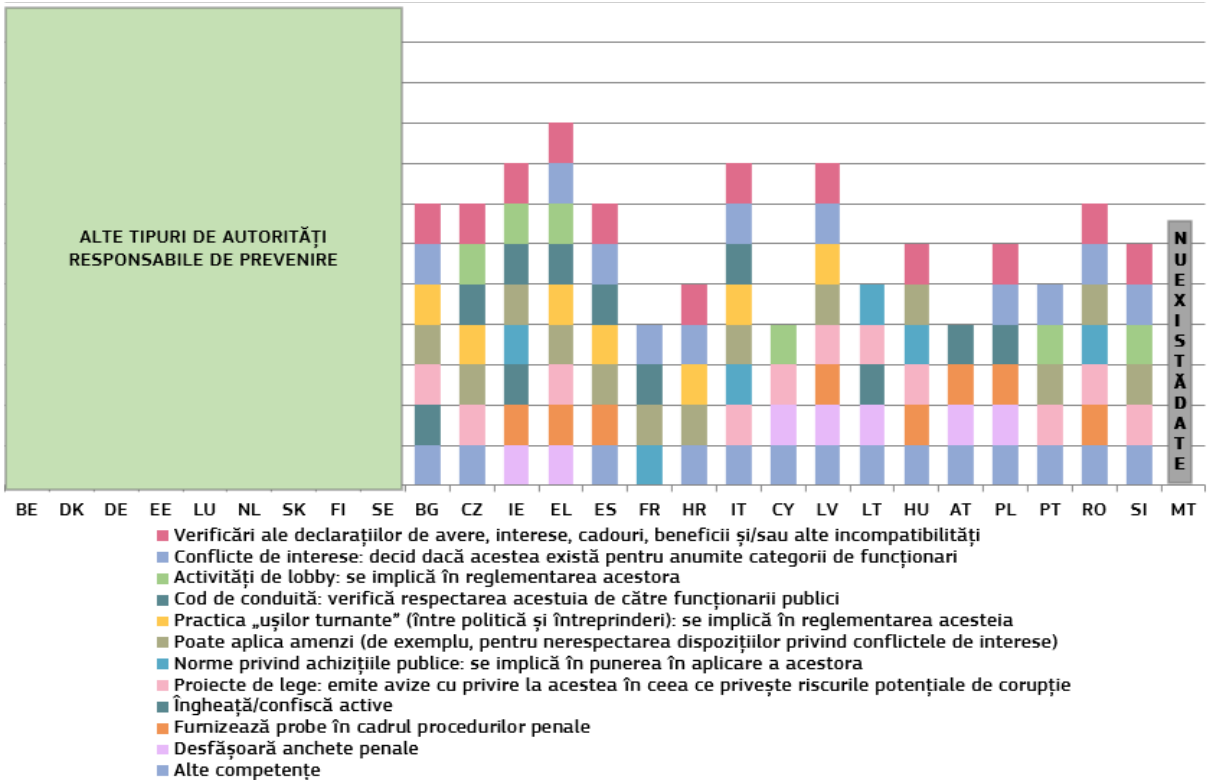

(*) Statele membre au unul sau mai multe organisme care îndeplinesc cel puțin un rol în prevenirea corupției. Din motive de claritate și comparabilitate, graficul prezintă doar competențele unei autorități pentru fiecare stat membru, care este specializată în prevenirea corupției. Autoritățile ale căror competențe sunt reprezentate sunt enumerate în continuare. Unele state membre nu au astfel de autorități, în timp ce altele au mai multe, având competențe diferite. ***BE:*** *Unitatea pentru integritate din cadrul Serviciului Public Federal de Politici și Suport (FOD BOSA/FPS BOSA).* ***BG****: Comisia pentru combaterea corupției și confiscarea bunurilor dobândite ilegal (CCCFIAP).* ***CZ:*** *Departamentul pentru conflicte de interese și anticorupție (Ministerul Justiției).* ***IE:*** *Comisia pentru standardele funcției publice. Biroul Național de Combatere a Criminalității Economice Garda are, de asemenea, un rol în prevenirea corupției.* ***EL****: Autoritatea Națională pentru Transparență.* ***ES:*** *Biroul pentru conflictele de interese.* ***FR****: Există două organisme anticorupție – L'Agence française anticorruption (AFA) și la Haute Autorité pour la transparence de la vie publique (HATVP). Acestea îndeplinesc funcții complementare în ceea ce privește prevenirea corupției. Graficul prezintă competențele AFA.* ***HR****: Comisia pentru soluționarea conflictelor de interese.* ***IT****: Autoritatea Națională Anticorupție.* ***CY****: Autoritatea independentă împotriva corupției.* ***LV****: Biroul de prevenire și combatere a corupției.* ***LT****: Există două autorități responsabile de prevenirea corupției – Serviciul special de investigare (STT), care este prezentat în grafic,*

[122] Date colectate prin intermediul unui chestionar elaborat de Comisie în strânsă colaborare cu punctele de contact naționale în lupta împotriva corupției.

*și Comisia principală oficială de etică (COEC). **HU**: Autoritatea de Integritate. Competența de a verifica declarațiile de avere ale cadrelor de conducere politică de rang înalt a fost transferată Autorității de Integritate în 2022. Procedura prevăzută în Regulamentul privind condiționalitatea și în Planul de redresare și reziliență al Ungariei include, în plus, reforme menite să extindă competențele Autorității de Integritate pentru a verifica în mod direct declarațiile de avere ale tuturor funcționarilor cu grad ridicat de risc ale căror declarații de avere sunt disponibile public și, în cazul declarațiilor de avere care nu sunt publice, pentru a solicita organismelor competente să efectueze verificarea și să obțină rezultatele verificării. Există alte două autorități care joacă un rol în prevenirea corupției: Serviciul Național de Protecție și Oficiul pentru Protecția Constituției. **AT**: Biroul Federal Anticorupție (BAK). **PL**: Biroul Central Anticorupție. **PT**: Mecanismul național anticorupție **RO**: Agenția Națională de Integritate. **SI**: Comisia pentru Prevenirea Corupției. **SE**: Există o abordare descentralizată în prevenirea corupției, iar SE a încredințat această sarcină mai multor agenții și organisme diferite.*

Figura 59: Numirea organismelor specializate în prevenirea corupției (*) *[Sursa: Comisia Europeană împreună cu punctele de contact naționale de combatere a corupției) ([123])]*

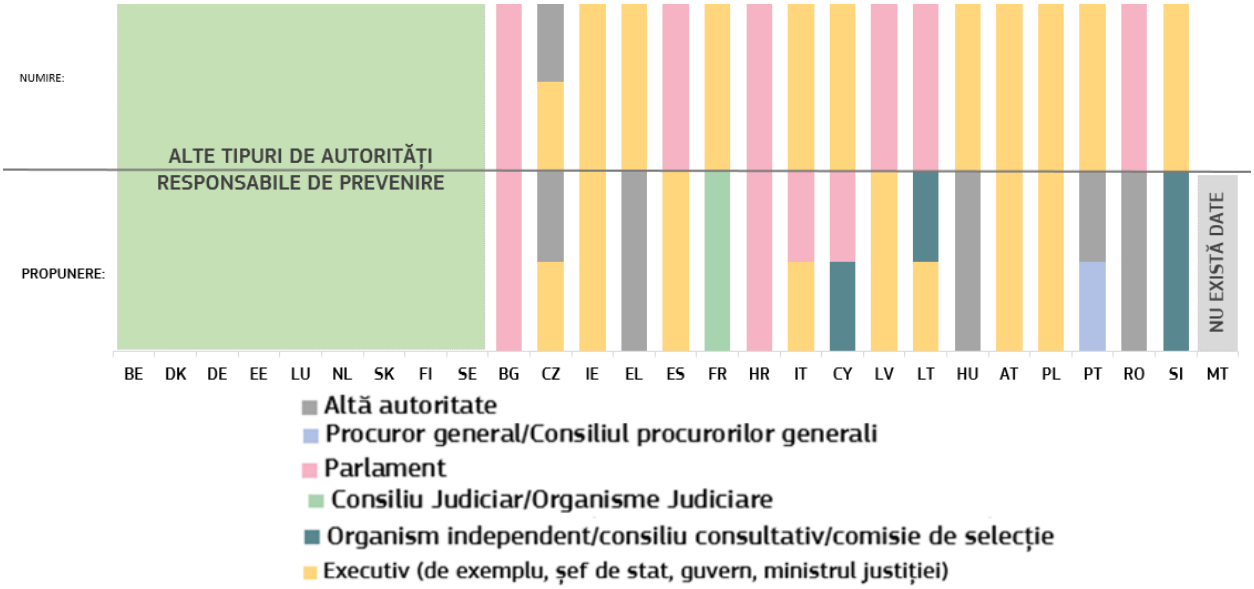

*(*) Statele membre au unul sau mai multe organisme care îndeplinesc un anumit rol în prevenirea corupției. Din motive de claritate și comparabilitate, graficul prezintă doar competențele unei autorități pentru fiecare stat membru, care este specializată în prevenirea corupției. Autoritățile ale căror competențe sunt reprezentate sunt enumerate în continuare. Unele state membre nu au astfel de autorități, în timp ce altele au mai multe. **BE**: Unitatea pentru integritate din cadrul Serviciului Public Federal de Politici și Suport (FOD BOSA/FPS BOSA). **BG**: Comisia pentru combaterea corupției și confiscarea bunurilor dobândite ilegal (CCCFIAP). **CZ**: Departamentul pentru conflicte de interese și anticorupție (Ministerul Justiției). **IE**: Comisia pentru standardele funcției publice. Biroul Național de Combatere a Criminalității Economice Garda are, de asemenea, un rol în prevenirea corupției. **EL**: Autoritatea Națională pentru Transparență. **ES**: Biroul pentru conflictele de interese. **FR**: Există două organisme anticorupție – L'Agence française anticorruption și la Haute Autorité pour la transparence de la vie publique (HATVP). Acestea îndeplinesc funcții complementare în ceea ce privește prevenirea corupției. Graficul prezintă numirea AFA. **HR**: Comisia pentru soluționarea conflictelor de interese. **IT**: Autoritatea Națională Anticorupție. **CY**: Autoritatea independentă împotriva corupției. **LV**: Biroul de prevenire și combatere a corupției. **LT**: Există două autorități responsabile de prevenirea corupției – Serviciul special de investigare (STT), care este prezentat în grafic, și Comisia principală oficială de etică (COEC). **HU**: Autoritatea de Integritate. Președintele și vicepreședinții Autorității de Integritate sunt numiți de președintele republicii pentru un mandat de șase ani, la propunerea președintelui Biroului Național de Audit. **AT**: Biroul Federal Anticorupție (BAK). **PL**: Biroul Central Anticorupție. **PT**: Mecanismul național anticorupție **RO**: Agenția Națională de Integritate. **SI**: Comisia pentru prevenirea corupției. **SE**: Există o abordare descentralizată în prevenirea corupției, iar SE a încredințat această sarcină mai multor agenții și organisme diferite.*

[123] Date colectate prin intermediul unui chestionar elaborat de Comisie în strânsă colaborare cu punctele de contact naționale în lupta împotriva corupției.

Procuratura are un rol major în sistemul de justiție penală, precum și în cooperarea dintre statele membre în materie penală. Funcționarea adecvată a organelor naționale de urmărire penală este esențială pentru combaterea eficientă a infracționalității, inclusiv a infracțiunilor economice și financiare, precum spălarea banilor și corupția. Potrivit jurisprudenței Curții de Justiție referitoare la Decizia-cadru privind mandatul european de arestare ([124]), procuratura poate fi considerată autoritatea judiciară a unui stat membru care emite și execută mandatul european de arestare, ori de câte ori aceasta poate acționa independent, fără să fie expusă riscului de a face obiectul, direct sau indirect, al unor ordine sau instrucțiuni în legătură cu o anumită cauză din partea puterii executive, cum ar fi, de pildă, ministrul justiției ([125]). Modul de organizare a organelor naționale de urmărire penală variază în UE și nu există un model uniform pentru toate statele membre. Cu toate acestea, Consiliul Europei a remarcat o tendință larg răspândită de a avea un parchet mai independent, mai degrabă decât unul subordonat sau asociat puterii executive ([126]). Potrivit Consiliului consultativ al procurorilor europeni, un minister public/organ de urmărire penală eficient și autonom, angajat să susțină statul de drept și drepturile omului în administrarea justiției, este unul dintre pilonii unui stat democratic ([127]).

---

[124] Decizia-cadru 2002/584/JAI a Consiliului privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre (JO L 190, 18.7.2002, p. 1).

[125] Curtea de Justiție, Hotărârea din 27 mai 2019, OG și PI (Parchetele din Lübeck și din Zwickau), cauzele conexate C-508/18 și C-82/19 PPU, punctele 73, 74 și 88, ECLI:EU:C:2019:456; Hotărârea din 27 mai 2019, C-509/18, punctul 52, ECLI:EU:C:2019:457; a se vedea și Hotărârile din 12 decembrie 2019, Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg și Openbaar Ministerie (Procurorii din Lyon și din Tours), în cauzele conexate C-566/19 PPU și C-626/19, ECLI:EU:C:2019:1077; Openbaar Ministerie (Parchetul din Suedia), C-625/19 PPU, ECLI:EU:C:2019:1078, și Openbaar Ministerie (Procurorul regelui din Bruxelles), C-627/19 PPU, ECLI:EU:C:2019:1079; Hotărârea din 24 noiembrie 2020, AZ, C-510/19, punctul 54, ECLI:EU:C:2020:953. A se vedea și Hotărârea din 10 noiembrie 2016, Kovalkovas, C-477/16 PPU, punctele 34 și 36, ECLI:EU:C:2016:861, precum și Hotărârea din 10 noiembrie 2016, Poltorak, C-452/16 PPU, punctul 35, ECLI:EU:C:2016:858, cu privire la termenul de „[putere] judiciară" „care trebuie […] să fie distinctă, conform principiului separării puterilor care caracterizează funcționarea unui stat de drept, de puterea executivă." A se vedea și recomandarea xii din Avizul nr. 13(2018) al Consiliului consultativ al procurorilor europeni (CCPE) privind independența, responsabilitatea și etica procurorilor.

[126] Raportul CDL-AD(2010)040-e privind standardele europene referitoare la independența sistemului judiciar: Partea a II-a – Organele de urmărire penală – Adoptat de Comisia de la Veneția la cea de a 85-a sesiune plenară (Veneția, 17-18 decembrie 2010), punctul 26.

[127] În plus, într-o societate democratică, atât instanțele, cât și autoritățile de anchetă trebuie să rămână independente în ciuda presiunilor politice. Conceptul de independență semnifică faptul că procurorii sunt apărați în fața intervențiilor ilegale în exercitarea atribuțiilor lor, astfel încât să se asigure respectarea deplină a legii și aplicarea acesteia și a principiului statului de drept și să nu fie supuși niciunei presiuni politice sau influențe ilegale de niciun fel. Independența se aplică nu numai organului de urmărire penală în ansamblul său, ci și organelor sale specializate și procurorilor în mod individual. Indiferent de modelul sistemului judiciar național sau de tradiția juridică în care acesta este ancorat, standardele europene impun statelor membre să ia măsuri eficiente pentru a garanta că procurorii sunt în măsură să-și îndeplinească sarcinile și responsabilitățile profesionale în condiții juridice și organizatorice adecvate și fără ingerințe nejustificate.
A se vedea Avizul Consiliului consultativ al procurorilor europeni (CCPE) nr. 15 (2020) privind rolul procurorilor în situații de urgență, în special atunci când se confruntă cu o pandemie; Avizul nr. 16 (2021) privind implicațiile deciziilor curților internaționale și ale organelor tratatelor în ceea ce privește independența procurorilor din punct de vedere practic, punctul 13. A se vedea, de asemenea, Recomandarea Rec(2000)19 privind rolul procuraturii în sistemul de justiție penală, adoptată de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la 6 octombrie 2000 (denumită în continuare „Recomandarea din 2000"), punctele 4, 11 și 13; recomandările i și iii din Avizul nr. 13(2018) al Consiliului consultativ al procurorilor europeni (CCPE) privind independența, responsabilitatea și etica procurorilor; Grupul de state împotriva corupției (GRECO), runda a patra de evaluare, „Prevenirea corupției cu privire la membrii Parlamentului, judecători și

Corupția este adesea o infracțiune complexă, iar anchetarea și urmărirea penală a acesteia ar putea necesita specializare în domeniu. Acest aspect este recunoscut și în propunerea Comisiei de directivă privind combaterea corupției prin intermediul dreptului penal și în Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției ([128]). Figura 60 prezintă punerea în corespondență a organismelor specializate în anchetarea și urmărirea penală a cazurilor de corupție. În timp ce toate statele membre permit organelor obișnuite de poliție și de urmărire penală să ancheteze și să urmărească penal anumite forme de corupție, cu excepția a două state membre, toate celelalte dispun, de asemenea, de o formă de poliție specializată care anchetează cazuri specifice de corupție, de exemplu atunci când acestea sunt mai grave, mai complexe sau legate de o anumită categorie de suspecți. În ceea ce privește urmărirea penală a cazurilor de corupție, cu excepția a șapte state membre, toate celelalte au procurori specializați care se ocupă de astfel de cazuri.

Figura 60: Autoritățile implicate în anchetarea și urmărirea penală a cazurilor de corupție – prezentare generală (*) *[Sursa: Comisia Europeană împreună cu punctele de contact naționale de combatere a corupției) ([129])]*

*(*) **ES**: Există două autorități de aplicare a legii specializate în anchetarea cazurilor de corupție – Poliția Națională: Unitatea pentru infracțiuni economice și fiscale (UDEF) – Cuerpo Nacional de Policía, Unidad Central de Delincuencia Económica y Fiscal (UDEF) și Garda Civilă: Unitatea centrală de operare (UCO) – Guardia civil, Unidad Central Operativa (UCO). **IT**: Nu există parchete specializate doar în cercetarea și urmărirea penală a cazurilor de corupție. Cu toate acestea, unele dintre ele au grupuri de lucru specializate în infracțiuni împotriva administrației publice, care ar putea include și cazurile de corupție.*

Figura 61 prezintă procedurile de numire a șefilor parchetelor specializate în combaterea corupției (acolo unde acestea există). În 12 state membre, nu există un parchet specializat sau, în cazul în care există un astfel de parchet, numirea șefului acestuia se face prin procedura normală de numire a șefilor parchetelor.

procurori": un număr mare de recomandări solicită introducerea unor modalități de protejare a organului de urmărire penală de o influență nejustificată și de ingerințe în anchetarea cauzelor penale.

[128] Potrivit articolului 36 din UNCAC „Fiecare stat parte asigură, în conformitate cu principiile fundamentale ale sistemului său juridic, existența unui organism sau a unor organisme sau persoane specializate în combaterea corupției prin aplicarea legii. Acest organism sau aceste organisme sau persoane beneficiază de independența necesară, în conformitate cu principiile fundamentale ale sistemului juridic al statului parte, pentru a-și putea îndeplini funcțiile în mod eficace și fără nicio influență nejustificată. Aceste persoane sau personalul organismului sau organismelor respective ar trebui să dispună de formarea și de resursele adecvate pentru îndeplinirea sarcinilor.

[129] Date colectate prin intermediul unui chestionar elaborat de Comisie în strânsă colaborare cu punctele de contact naționale în lupta împotriva corupției.

Figura 61: Proceduri de numire a șefilor parchetelor specializate în combaterea corupției (*)
[Sursa: Comisia Europeană împreună cu punctele de contact naționale de combatere a corupției) ([130])]

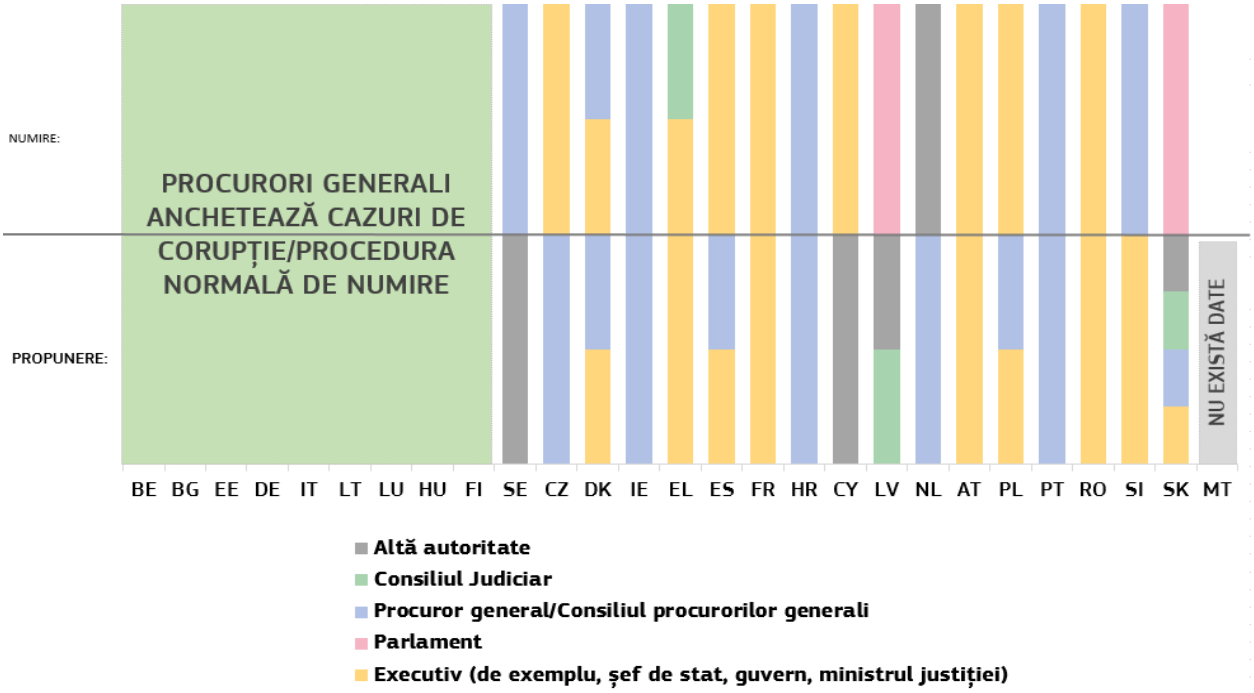

(*) Figura se concentrează numai asupra statelor membre care au un parchet specializat în materie de reprimare a corupției, indiferent de gradul de specializare. Aceasta prezintă informații diferite față de punerea în corespondență din figura anterioară, care oferă o imagine de ansamblu mai generală a gradului de specializare. ***CZ****: Parchetele superioare.* ***DK****: Unitatea națională specială de combatere a criminalității.* ***IE****: Unitatea de combatere a dării sau luării de mită și a corupției, Biroul Național de Combatere a Criminalității Economice Garda.* ***EL****: Parchetul Financiar.* ***ES****: Parchetul special de combatere a corupției și a criminalității organizate.* ***HR****: Parchetul de Stat, Biroul pentru combaterea corupției și a criminalității organizate (USKOK). Ministrul justiției și administrației publice și Consiliul în cadrul Parchetului de Stat al Republicii Croația își prezintă avizul în cadrul procedurii de numire.* ***FR****: Parquet national financier (PNF).* ***CY****: Grupul operativ anticorupție instituit sub umbrela Parchetului General, cuprinzând funcționari specializați din cadrul instituțiilor relevante.* ***LV****: Diviziile pentru coordonarea luptei împotriva corupției din cadrul Parchetului General și al Parchetului pentru anchetarea abaterilor săvârșite de funcționarii publici.* ***NL****: Procurorii care colaborează cu membrii echipei anticorupție din cadrul Ministerului Public își desfășoară activitatea în mod independent la nivel operațional și funcțional. Toți procurorii sunt selectați (și propuși) de parchet. Aceștia sunt numiți prin decret regal, însă aceasta este o formalitate (regele nu intervine în niciun fel în procedura de selecție a procurorilor).* ***AT****: Parchetul Central pentru Combaterea Criminalității Economice și a Corupției (WKStA).* ***PL****: Departamentul pentru crimă organizată și corupție din cadrul Parchetului Național.* ***PT****: Ministerul Public – Departamentul central pentru anchetare și urmărire penală (DCIAP).* ***RO****: Direcția Națională Anticorupție* ***SI****: Parchetul de Stat specializat al Republicii Slovenia.* ***SK****: Parchetul specializat.* ***SE****: Unitatea Națională Anticorupție (NACU) (Riksenheten mot korruption).*

[130] Date colectate prin intermediul unui chestionar elaborat de Comisie în strânsă colaborare cu punctele de contact naționale în lupta împotriva corupției.

Figura 62 prezintă o imagine de ansamblu a organismelor și autorităților care propun candidați pentru numirea lor în funcția de procurori generali, a autorităților care îi numesc și a autorităților care sunt consultate.

Figura 62: Propunerea și numirea procurorului general (*) *[Sursa: Comisia Europeană împreună cu Grupul de experți privind spălarea banilor și finanțarea terorismului ([131])]*

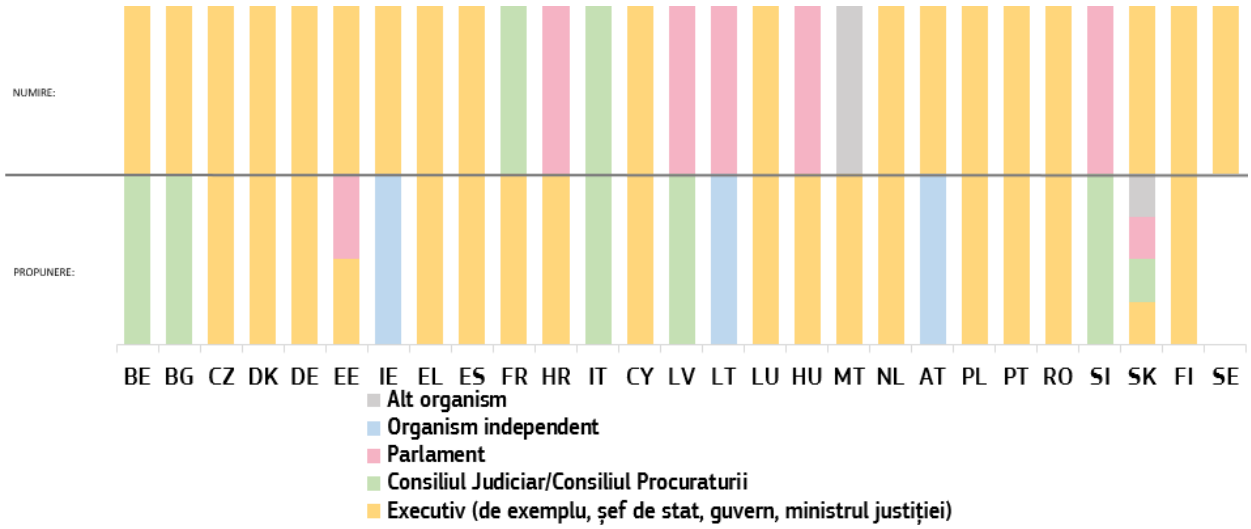

*(*) **BG**: Propunerile preliminare de candidați sunt formulate de cel puțin trei membri ai Camerei Procurorilor din cadrul Consiliului Judiciar și de ministrul justiției. În urma unei proceduri de selecție, plenul Consiliului Judiciar transmite propunerea oficială a unui candidat președintelui republicii, care numește apoi procurorul general. Președintele are drept de veto asupra candidatului propus. Apoi, plenul Consiliului Judiciar trebuie să voteze din nou lista candidaților propuși. În cazul în care realege același candidat, președintele este obligat să îl numească. **CZ**: Ministrul/Ministerul Justiției propune procurorul general, iar guvernul îl numește. **DK**: Ministrul/Ministerul Justiției propune procurorul general, iar Comitetul de angajare din cadrul guvernului îl numește. **DE**: Procurorul general federal este numit de președintele Germaniei la propunerea ministrului federal al justiției, care necesită aprobarea Consiliului Federal. **EE**: Guvernul Republicii numește procurorul general în funcție la propunerea ministrului responsabil de domeniul respectiv, după examinarea avizului Comisiei pentru afaceri juridice a Riigikogu. **IE**: O comisie formată din președintele Curții Supreme, președintele Consiliului Baroului, președintele Societății de Drept, secretarul general al guvernului și directorul general al Parchetului General selectează candidați în vederea numirii în urma unui concurs general și a unui interviu. **EL**: Ministrul/Ministerul Justiției propune procurorul general, iar Consiliul Judiciar îl numește, urmat de un decret prezidențial. **FR**: Propunere de numire: ministrul justiției decide în baza unui aviz prealabil fără caracter obligatoriu al Consiliului Judiciar. **HR**: propunere: guvernul; numire: Parlamentul, pe baza unui aviz al comisiei parlamentare competente. **IT**: Decizia de numire: în urma propunerii Consiliului, ministrul justiției emite un decret ministerial, fără nicio putere de apreciere de a nu numi procurorul candidat propus. **CY**: Șeful statului propune și numește procurorul general. **LV**: Propunere de numire: Consiliul Judiciar. Decizia de numire: Parlamentul. **LT**: Propunere de numire: comisia de selecție a procurorilor [compusă din doi procurori desemnați de Consiliul colegial, doi procurori desemnați de procurorul general și alți trei membri, fiecare dintre aceștia fiind desemnat de președintele Republicii, președintele Parlamentului (Seimas) și, respectiv, primul-ministru]. **LU**: Ministrul/Ministerul Justiției propune procurorul general, iar Marele Duce îl numește. Procedura se va schimba de la 1 iulie 2023, când va începe să funcționeze Consiliul Judiciar. **NL**: Decizia de numire este adoptată prin decret regal (cu obligația de a da curs propunerii de numire a candidatului pentru postul de procuror). Decizia de revocare este adoptată prin decret regal. **AT**: Propunere de numire: organism independent de personal. Decizia de numire: Președintele federal deleagă decizia ministrului justiției. **PL**: Ministrul justiției este*

[131] Date colectate prin intermediul unui chestionar actualizat elaborat de Comisie în strânsă colaborare cu Grupul de experți privind spălarea banilor și finanțarea terorismului.

și procurorul general. Acesta este numit și revocat de președintele Republicii Polone la propunerea prim-ministrului. ***RO****: Ministrul/Ministerul Justiției propune procurorul general, iar șeful de stat îl numește.* ***SI****: Propunere: Consiliul Procuraturii; numire: Parlamentul, după primirea unui aviz din partea guvernului.* ***SK****: O propunere de alegere a candidatului pentru funcția de procuror general poate fi înaintată Consiliului Național de către un membru al Parlamentului, ministrul justiției, apărătorul public al drepturilor, Consiliul procurorilor din Republica Slovacă, organizația profesională a avocaților, facultatea de drept a unei universități cu sediul în Republica Slovacă și Institutul de Stat și de Drept din cadrul Academiei Slovace de Științe.* ***SE****: Nu este implicată nicio autoritate împuternicită să facă propuneri.*

— Jurisdicții constituționale —

Justiția constituțională este o componentă-cheie a echilibrului puterilor într-o democrație constituțională. Curțile constituționale joacă un rol esențial în aplicarea efectivă a dreptului Uniunii, asigurând integritatea ordinii juridice a UE și stabilind principiile fundamentale care constituie statul de drept. Încă din 1970, Curtea de Justiție a recunoscut tradițiile constituționale comune statelor membre ca bază a protecției europene a drepturilor fundamentale ([132]). Mai recent, Curtea de Justiție a subliniat că principiile statului de drept, așa cum au fost dezvoltate în temeiul tratatelor Uniunii în jurisprudența Curții, își au originea în valori comune recunoscute și aplicate de asemenea de statele membre în propriile ordini juridice ([133]).

Organizarea justiției, inclusiv instituirea, compunerea și funcționarea unei curți constituționale, intră în competența statelor membre ([134]). În plus, atunci când există, curțile constituționale pot face sau nu parte din sistemul judiciar. Cu toate acestea, astfel cum a subliniat Curtea de Justiție, în exercitarea acestei competențe, statele membre sunt ținute să respecte obligațiile care decurg pentru ele din dreptul Uniunii și, în special, valorile pe care se întemeiază Uniunea ([135]). Comisia de la Veneția a remarcat, de asemenea, că nu există nicio cerință generală de instituire a unei curți constituționale ([136]). Figura 63 prezintă o primă imagine de ansamblu asupra diferitelor soluții adoptate în statele membre pentru a asigura protecția drepturilor constituționale la cea mai înaltă instanță.

[132] Hotărârea CJUE din 17 decembrie 1970, Internationale Handelsgesellschaft, 11/70, EU:C:1970:114.

[133] Hotărârile CJUE din 16 februarie 2022, Ungaria/Parlamentul și Consiliul, C-156/21, EU:C:2022:97, punctul 237 și din 16 februarie 2022, Polonia/Parlamentul și Consiliul, C-157/21, EU:C:2022:98, punctul 291.

[134] Hotărârea CJUE din 20 aprilie 2021, Repubblika, C-896/19, EU:C:2021:31.

[135] Hotărârea CJUE din 22 februarie 2022, *RS (Efectul deciziilor unei curți constituționale)*, C-430/21, EU:C:2022:99, punctul 38.

[136] Comisia de la Veneția, Compilația avizelor, rapoartelor și studiilor Comisiei de la Veneția privind justiția constituțională, p. 6.

Figura 63: Instanța supremă care exercită jurisdicție constituțională (*) *(sursa: Comisia Europeană)*

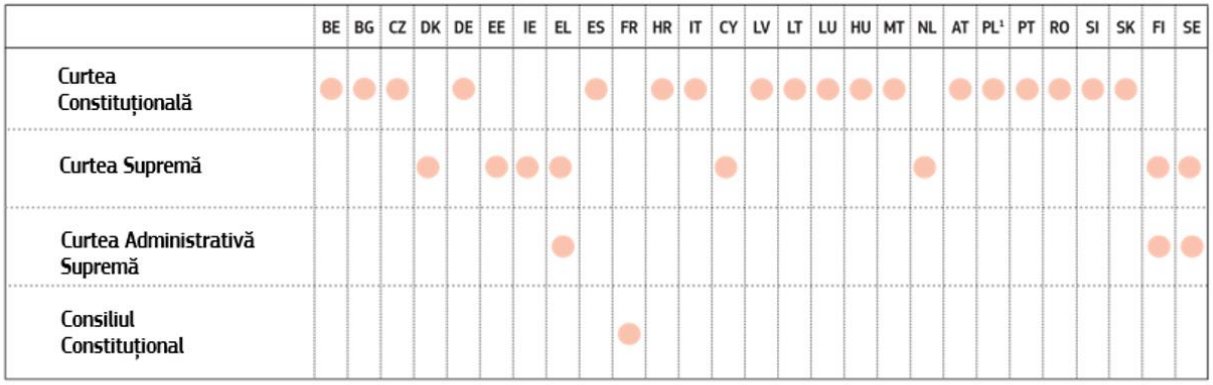

[1] Se amintește că, la data de 15 februarie 2023, Comisia a decis să trimită Polonia în fața Curții de Justiție pentru încălcarea dreptului Uniunii de către Curtea Constituțională și jurisprudența acesteia. Comisia consideră că, printre altele Curtea Constituțională nu îndeplinește cerința stabilită anterior prin lege de a fi o instanță independentă și imparțială din cauza neregulilor cu privire la numirea judecătorilor pe posturile deja ocupate și din cauza neregulilor din procedura de numire a actualului președinte al acesteia.

(*) Jurisdicțiile avute în vedere în sensul acestui grafic sunt: ***BE:*** *Cour Constitutionnelle, Grondwettelijk Hof (Curtea Constituțională a Belgiei).* ***BG****: Конституционен съд на Република България (Curtea Constituțională a Republicii Bulgaria).* ***CZ****: Ústavní soud (Curtea Constituțională a Cehiei).* ***DK****: Højesteret (Curtea Supremă a Danemarcei).* ***DE****: Bundesverfassungsgericht (Curtea Constituțională Federală). Toate instanțele sunt competente să reexamineze constituționalitatea legislației. Reexaminarea constă în a stabili dacă un act este adoptat în conformitate cu procedura prevăzută în Constituție și în Regulamentul de procedură al Parlamentului și dacă respectivul conținut al actului este conform cu Constituția.* ***EE****: Riigihokus (Camera de revizuire constituțională a Curții Supreme și Curtea Supremă en banc).* ***IE****: Cúirt Uachtarach na hÉireann (Curtea Supremă a Irlandei).* ***EL:*** *Areios Pagos (Curtea Supremă) și Symvoulio Tis Epikrateias (Consiliul de Stat). Nu există o curte constituțională. Fiecare judecător are competența de a controla constituționalitatea legii [articolul 87 alineatul (2) din Constituție: „judecătorii se supun numai Constituției și legii; în niciun caz aceștia nu sunt obligați să respecte dispozițiile adoptate cu încălcarea Constituției”].* ***ES:*** *Tribunal Constitucional de España (Curtea Constituțională a Spaniei).* ***FR:*** *Conseil Constitutionnel (Consiliul Constituțional). HR: Ustavni sud Republike Hrvatske (Curtea Constituțională a Republicii Croația).* ***IT****: Corte Costituzionale (Curtea Constituțională).* ***CY****: Ανώτατο Δικαστήριο (Curtea Supremă a Republicii Cipru).* ***LV****: Latvijas Republikas Satversmes tiesa (Curtea Constituțională a Republicii Letonia).* ***LT:*** *Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (Curtea Constituțională a Republicii Lituania).* ***LU:*** *Cour constitutionnelle de Luxembourg (Curtea Constituțională din Luxemburg).* ***HU:*** *Alkotmánybíróság (Curtea Constituțională a Ungariei). Toate instanțele pot realiza o formă descentralizată de control „constituțional” al tratatelor direct aplicabile.* ***MT****: Curtea Constituțională.* ***NL:*** *Hoge Raad der Nederlanden (Curtea Supremă a Țărilor de Jos) – Curtea Supremă neerlandeză funcționează ca instanță de casație în cauzele civile, penale și fiscale.* ***AT:*** *Verfassungsgerichtshof (Curtea Constituțională a Austriei).* ***PL****: Trybunał Konstytucyjny (Curtea Constituțională a Poloniei).* ***PT****: Tribunal Constitucional (Curtea Constituțională).* ***RO****: Curtea Constituțională (Curtea Constituțională a României).* ***SI****: Ustavno sodišče Republike Slovenije (Curtea Constituțională a Republicii Slovenia).* ***SK:*** *Ústavný súd Slovenskej republiky (Curtea Constituțională a Slovaciei).* ***FI:*** *Korkein oikeus ja Korkein hallinto-oikeus (Curtea Supremă și Curtea Administrativă Supremă a Finlandei). Nu există o curte constituțională în FI. Toate instanțele pot efectua controale ex post ale constituționalității în cauze concrete, Curtea Supremă și Curtea Administrativă Supremă fiind cele mai înalte instanțe din fiecare ramură a sistemului judiciar.* ***SE:*** *Högsta Domstolen Högsta och Förvaltningsdomstolen (Curtea Supremă și Curtea Administrativă Supremă a Suediei). Toate instanțele pot examina compatibilitatea legilor cu Constituția sau cu statutele superioare atunci când se pronunță asupra unor cauze concrete și trebuie să înlăture orice dispoziție incompatibilă.*

Competențele atribuite acestor jurisdicții constituționale variază, de asemenea, și nu există standarde europene aplicabile în acest sens. Practica relevă faptul că rolul principal al curților constituționale în revizuirea legislației și a normelor este însoțit, în unele state membre, de un rol în revizuirea proiectelor legislative ([137]). În unele cazuri, dreptul intern permite, de asemenea, persoanelor fizice și juridice să se adreseze jurisdicțiilor constituționale; acest drept poate fi limitat la cazurile de presupusă neconstituționalitate a legislației general aplicabile, în timp ce în alte cazuri poate acoperi și dreptul de a contesta acte individuale. Figura 64 prezintă o imagine de ansamblu a diferitelor competențe exercitate de cele mai înalte jurisdicții constituționale ale statelor membre, concentrându-se pe un set selectat de competențe atribuite în mod obișnuit acestor jurisdicții.

Figura 64: Competențe selectate ale instanței supreme care exercită jurisdicție constituțională (*) *(sursa: Comisia Europeană)*

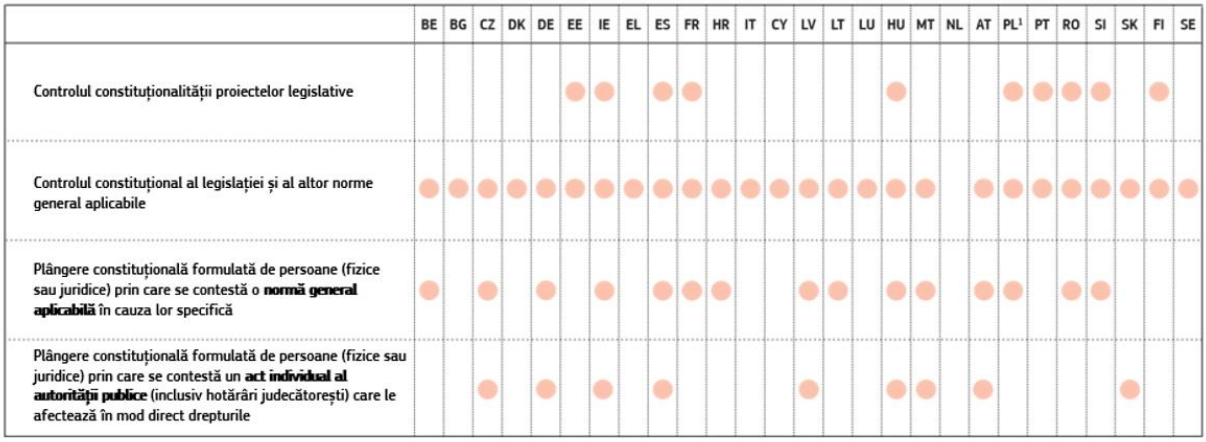

[1] Se amintește că, la data de 15 februarie 2023, Comisia a decis să trimită Polonia în fața Curții de Justiție pentru încălcarea dreptului Uniunii de către Curtea Constituțională și jurisprudența acesteia. Comisia consideră că, printre altele, Curtea Constituțională nu îndeplinește cerința stabilită anterior prin lege de a fi o instanță independentă și imparțială din cauza neregulilor cu privire la numirea judecătorilor pe posturile deja ocupate și din cauza neregulilor din procedura de numire a actualului președinte al acesteia.

*(*) **CZ**: Controlul ex ante efectuat de Curtea Constituțională are loc numai atunci când se evaluează conformitatea unui tratat internațional cu Constituția și cu legile constituționale. O persoană fizică poate contesta o normă generală în fața Curții Constituționale numai în circumstanțe limitate. **DK:** Toate instanțele pot reexamina constituționalitatea legislației. Reexaminarea constă în a stabili dacă un act este adoptat în conformitate cu procedura prevăzută în Constituție și în Regulamentul de procedură al Parlamentului și dacă respectivul conținut al actului este conform cu Constituția. **IE:** Articolul 26 din Constituție prevede că președintele Irlandei poate înainta proiectul de lege Curții Supreme în vederea obținerii unui aviz cu privire la validitatea constituțională a acestuia. **EL:** Nu există o curte constituțională. Fiecare judecător are dreptul și obligația de a controla constituționalitatea legilor (control constituțional descentralizat). O instanță poate declara legea supusă reexaminării doar ca fiind „inaplicabilă" în speță. **ES:** Curtea Constituțională poate exercita căi de atac preliminare de neconstituționalitate în legătură cu propunerile de reformă a statutelor de autonomie. **IT:** Fiecare judecător de drept comun și administrativ poate invoca problema validității constituționale a normelor pe care trebuie să le aplice în cauza cu care este sesizat. Guvernele de stat și regionale pot sesiza în mod direct Curtea cu privire la aspectele de constituționalitate, susținând încălcarea competențelor lor garantate prin constituție. **LU:** Verificarea constituționalității poate fi inițiată atunci când o parte invocă o problemă legată de conformitatea unei legi cu Constituția în fața instanțelor de drept comun sau administrativ. **CY:** Cipru va avea o curte constituțională (Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο) din iulie 2023. Legislația prevede un sistem de sesizare a Curții Constituționale de către instanțele de drept comun cu privire la*

[137] Comisia de la Veneția, CDL-AD(2011)001 Ungaria – Aviz privind trei chestiuni juridice survenite în procesul de elaborare a noii Constituții, punctul 37.

chestiuni legate de constituționalitatea unei legi. Curtea Constituțională nu poate soluționa plângeri individuale. ***HU:*** *Controlul ex ante al proiectelor de lege poate fi solicitat de Parlament sau de președintele republicii. Controlul ex post al legilor poate fi inițiat de guvern, de un sfert din membrii parlamentului, de comisarul pentru drepturile fundamentale (Avocatul Poporului), de președintele Kúria (Curtea Supremă) și de procurorul general.* ***NL:*** *Instanțele de drept comun pot realiza o formă descentralizată de control „constituțional" în lipsa unei instanțe constituționale centralizate. Deși actele Parlamentului nu pot fi examinate în raport cu Constituția, controlul este posibil în raport cu tratatele direct aplicabile. Divizia consultativă a Consiliului de Stat oferă consiliere independentă cu privire la proiectele de lege, inclusiv în ceea ce privește compatibilitatea acestora cu Constituția.* ***PT:*** *Controlul ex post include o verificare constituțională a omisiunii de a adopta măsurile legislative necesare pentru punerea în aplicare a normelor constituționale.* ***SI****: La propunerea președintelui republicii, a guvernului sau a unei treimi din numărul membrilor Adunării Naționale, Curtea Constituțională emite un aviz cu privire la conformitatea tratatului internațional cu Constituția, în cursul procesului de ratificare a tratatului. Adunarea Națională este obligată să respecte avizul Curții Constituționale.*

– Independența barourilor și a avocaților în UE –

Avocații și asociațiile profesionale ale acestora joacă un rol fundamental în asigurarea protecției drepturilor fundamentale și în consolidarea statului de drept ([138]). Un sistem echitabil de administrare a justiției presupune ca avocații să fie liberi să își desfășoare activitățile de consiliere și reprezentare a clienților lor. Apartenența avocaților la o profesie liberală și autoritatea care decurge din această calitate contribuie la menținerea independenței, iar barourile joacă un rol important în garantarea independenței avocaților. Standardele europene impun, printre altele, libertatea de exercitare a profesiei de avocat și independența barourilor. Aceste standarde stabilesc, de asemenea, principiile de bază ale procedurilor disciplinare împotriva avocaților ([139]).

[138] „Avocații joacă un rol important în ceea ce privește apărarea statului de drept și a independenței justiției, respectarea separării puterilor și a drepturilor fundamentale.", „*Accesul la un avocat și statul de drept*", document de dezbatere al președinției în vederea reuniunilor Consiliului Justiție și Afaceri Interne din 3 și 4 martie 2022: https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6319-2022-INIT/ro/pdf.

[139] Recomandarea nr. R(2000)21 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei.

Figura 65: Independența barourilor și a avocaților, 2022 (*) *[sursa: Comisia Europeană împreună cu CCBE ([140])]*

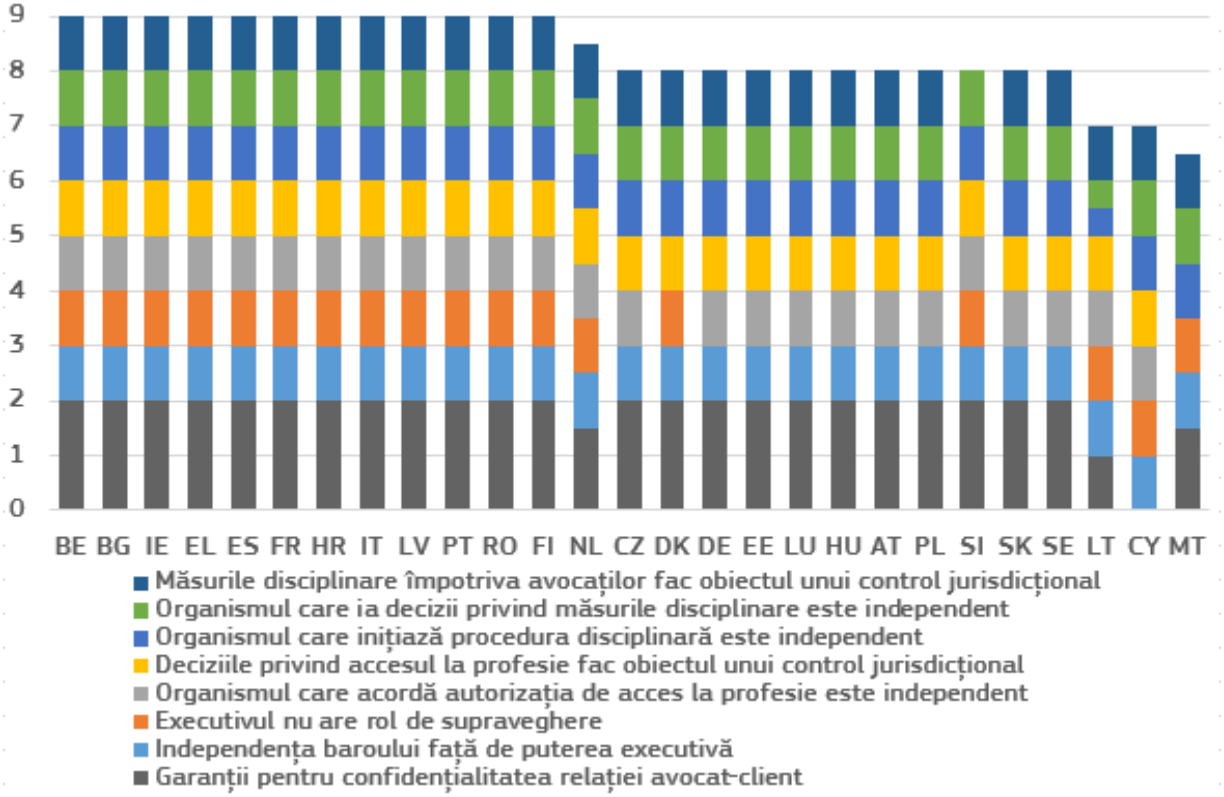

(*) Pe baza rezultatelor sondajului, statele membre ar putea obține maximum 9 puncte. Sondajul a fost realizat la începutul anului 2023. Pentru întrebarea referitoare la garanțiile de confidențialitate a relației avocat/client, au fost acordate 0,5 puncte pentru fiecare dintre scenariile acoperite integral (percheziționarea și confiscarea datelor electronice deținute de avocat, percheziționarea sediului avocatului, interceptarea comunicării dintre avocat și client, supravegherea avocatului sau a sediului acestuia, auditul fiscal al cabinetului de avocatură și alte controale administrative). Pentru toate celelalte criterii îndeplinite în totalitate, s-a acordat 1 punct. Nu s-au acordat puncte în cazul în care criteriul nu a fost îndeplinit. ***MT:*** *2020 de răspunsuri, adaptate la noua metodologie.* ***EE****: Ministerul Justiției are competențe extinse de supraveghere în ceea ce privește organizarea sistemului de asistență judiciară.* ***LT****: Potrivit Legii barourilor, Consiliul Baroului poate lua măsuri disciplinare împotriva avocaților. Totuși, acesta prevede și faptul că ministrul justiției dispune, de asemenea, de un astfel de drept. În cazul în care ministrul justiției decide să inițieze o acțiune disciplinară împotriva unui avocat, baroul nu are niciun cuvânt de spus în cadrul unei astfel de proceduri, iar cauza este trimisă direct instanței disciplinare. În plus, instanța disciplinară este compusă din cinci avocați, care sunt membri ai baroului. Trei dintre cei cinci sunt aleși de Adunarea Generală a Baroului, iar alți doi sunt numiți de ministrul justiției.* ***PL:*** *Ministerul Justiției are un rol de supraveghere asupra baroului, organizând examenele baroului și controlând sistemul privind onorariile avocațiale minime.* ***SI****: Procedurile disciplinare se desfășoară exclusiv în cadrul baroului. Este posibilă formularea unei căi de atac împotriva deciziei comitetului disciplinar al primei instanțe, care este examinată de comitetul disciplinar al celei de a doua instanțe. Deciziile comitetului disciplinar al celei de a doua instanțe nu pot face obiectul unei căi de atac. Acest aspect este prevăzut la articolul 65 din Legea avocaților: „Deciziile organelor disciplinare ale baroului au caracter executoriu.”;* ***SK****: În primul rând, Comisia independentă de supraveghere a Baroului din Slovacia este cea care depune o petiție pe baza plângerii. Cu toate acestea, ministrul justiției poate, de asemenea, să inițieze o procedură disciplinară în cazul în care „un avocat a întreprins o acțiune care ar putea fi considerată o abatere profesională în temeiul normelor juridice în vigoare până în prezent, președintele Comitetului de supraveghere sau ministrul justiției (acționând în calitate de petiționar) poate depune o cerere de inițiere a procedurii disciplinare în temeiul prezentei legi la organul de conducere al baroului competent în termenul aplicat pentru inițierea procedurii disciplinare în temeiul normei juridice în vigoare până în prezent”.*

[140] Date aferente anului 2022, colectate prin intermediul răspunsurilor membrilor CCBE la un chestionar.

3.3.3. Rezumat privind independența sistemului judiciar

Independența sistemului judiciar este un element fundamental al unui sistem de justiție eficace. Aceasta este esențială pentru asigurarea statului de drept, a caracterului echitabil al procedurilor judiciare și a încrederii cetățenilor și a întreprinderilor în sistemul juridic. Din acest motiv, orice reformă a justiției ar trebui să susțină statul de drept și să respecte standardele europene cu privire la independența sistemului judiciar. Tabloul de bord pentru 2023 prezintă tendințele în ceea ce privește percepția publicului larg și a întreprinderilor cu privire la independența sistemului judiciar. Această ediție prezintă, de asemenea, o serie de noi indicatori privind numirea președinților Curții Supreme și a procurorilor generali, privind organismele implicate în prevenirea și reprimarea corupției, precum și privind cele mai înalte instanțe care exercită jurisdicții constituționale. Indicatorii structurali nu permit, în sine, să se tragă concluzii cu privire la independența sistemelor judiciare ale statelor membre, dar reprezintă elemente care pot constitui un punct de pornire pentru o astfel de analiză.

a) Tabloul de bord pentru anul 2023 prezintă evoluția la nivelul **percepției asupra independenței** din sondajele realizate în rândul publicului larg (Eurobarometru FL519) și al întreprinderilor (Eurobarometru FL520):
   - Cel de al optulea sondaj Eurobarometru realizat în rândul publicului larg (figura 49) arată că percepția asupra independenței *s-a îmbunătățit* în 15 state membre în comparație cu anul 2016. Percepția publicului larg asupra independenței *s-a îmbunătățit* în opt dintre statele membre care se confruntă cu provocări specifice în comparație cu 2016. În comparație cu anul trecut, percepția publicului larg asupra independenței *s-a îmbunătățit* în 12 state membre, precum și în opt dintre statele membre care se confruntă cu provocări specifice, deși în două state membre nivelul perceput al independenței rămâne deosebit de scăzut.
   - Cel de al optulea sondaj Eurobarometru realizat în rândul întreprinderilor (figura 51) arată că percepția asupra independenței *s-a îmbunătățit* în 12 state membre în comparație cu anul 2016. Cu toate acestea, în comparație cu anul trecut, percepția întreprinderilor asupra independenței *a scăzut* în 13 state membre și în nouă state membre care se confruntă cu provocări specifice. În două state membre, nivelul perceput al independenței rămâne deosebit de scăzut.
   - Printre motivele indicate pentru lipsa de independență percepută a instanțelor și a judecătorilor, cel mai frecvent au fost menționate *ingerințele sau presiunile din partea guvernelor și a politicienilor*, urmate de *presiunea exercitată de interesele economice sau de alte interese specifice*. Comparativ cu anii anteriori, ambele motive rămân importante pentru cele două state membre în care percepția asupra independenței este foarte scăzută (figurile 50 și 52).
   - Printre motivele care duc la o percepție satisfăcătoare asupra independenței instanțelor și a judecătorilor, la nivelul întreprinderilor și al publicului larg, aproximativ patru cincimi dintre respondenți (echivalentul a 38 % și, respectiv, a 42 % din totalul respondenților) au menționat *garanțiile oferite de statutul și funcția judecătorilor*.

b) Începând din 2022, tabloul de bord privind justiția în Uniunea Europeană prezintă rezultatele unui sondaj Eurobarometru privind percepția în rândul întreprinderilor asupra **eficacității protecției investițiilor prin legislație și de către instanțe** în ceea ce privește,

în opinia lor, deciziile nejustificate sau lipsa de acțiune din partea statului (figura 53). Factorii-cheie de importanță comparabilă pentru încrederea în protecția investițiilor sunt în continuare comportamentul administrativ, stabilitatea și calitatea procesului legislativ, precum și eficacitatea instanțelor și a protecției proprietății (figura 54). În comparație cu anul trecut, încrederea în protecția investițiilor s-a îmbunătățit în 16 state membre.

c) Figura 55 prezintă o imagine de ansamblu actualizată a principalelor competențe ale Consiliilor Judiciare în țările în care există astfel de organisme.

d) Figurile 56-57 prezintă situația privind numirea președinților Curții Supreme în toate statele membre. Figura 56 prezintă autoritățile care propun candidați pentru numirea lor în calitate de președinți ai Curții Supreme și autoritățile care îi numesc. Figura 57 prezintă competența puterii executive și a parlamentului în numirea președinților Curții Supreme, pe baza propunerilor din partea autorităților împuternicite să facă propuneri.

e) Pentru prima dată, tabloul de bord privind justiția în Uniunea Europeană prezintă o serie de indicatori care vizează în mod specific combaterea corupției. Figurile 58 și 59 prezintă o imagine comparativă a competențelor și a numirii organismelor specializate în prevenirea corupției. Figurile 60 și 61 prezintă o primă imagine de ansamblu a organismelor în ceea ce privește specializarea lor în reprimarea corupției și procedurile de numire a șefilor parchetelor cu specializare în combaterea corupției.

f) Figura 62 prezintă, pentru prima dată, autoritățile implicate în numirea procurorilor generali.

g) Ca o noutate a acestei ediții a tabloului de bord, figurile 63 și 64 prezintă o primă imagine de ansamblu a diferitelor soluții adoptate în statele membre pentru a asigura protecția drepturilor constituționale în fața instanței supreme și a competențelor lor selectate.

h) Figura 65 arată că, deși în nouă state membre executivul joacă un rol de supraveghere în ceea ce privește baroul, independența avocaților este în general garantată, permițându-le acestora să își desfășoare în mod liber activitățile de consiliere și reprezentare a clienților lor.

4. CONCLUZII

Tabloul de bord privind justiția în Uniunea Europeană pentru anul 2023 prezintă o imagine diversificată a eficacității sistemelor de justiție în statele membre. Potrivit acestuia, eforturi de îmbunătățire a eficienței, a calității și a independenței sistemelor de justiție sunt depuse în numeroase jurisdicții. Cu toate acestea, încă există provocări legate de asigurarea încrederii depline a cetățenilor în sistemele de justiție ale tuturor statelor membre. Informațiile cuprinse în Tabloul de bord privind justiția în Uniunea Europeană contribuie la monitorizarea efectuată în cadrul Mecanismului european privind statul de drept și sunt incluse în raportul anual al Comisiei privind statul de drept.